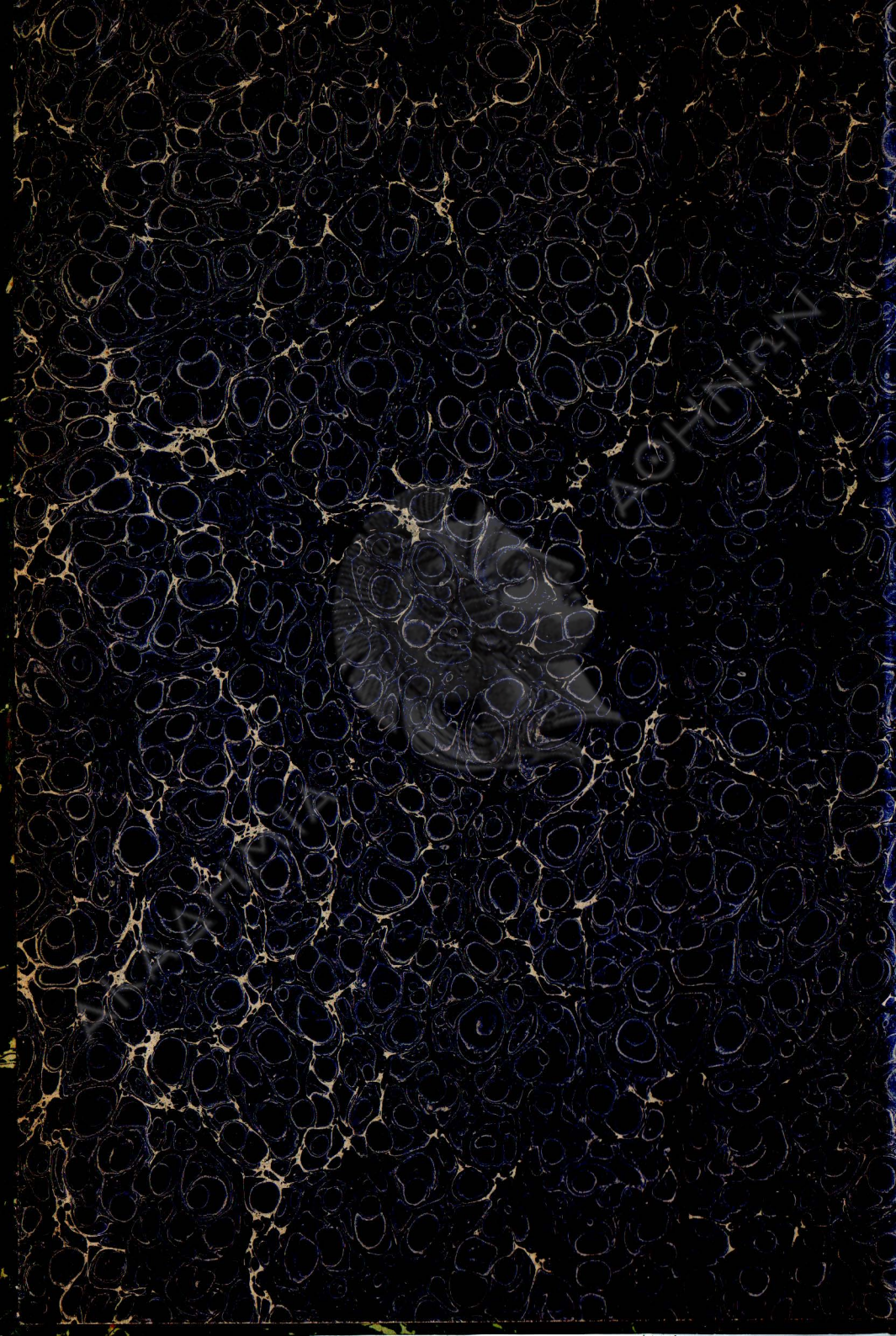
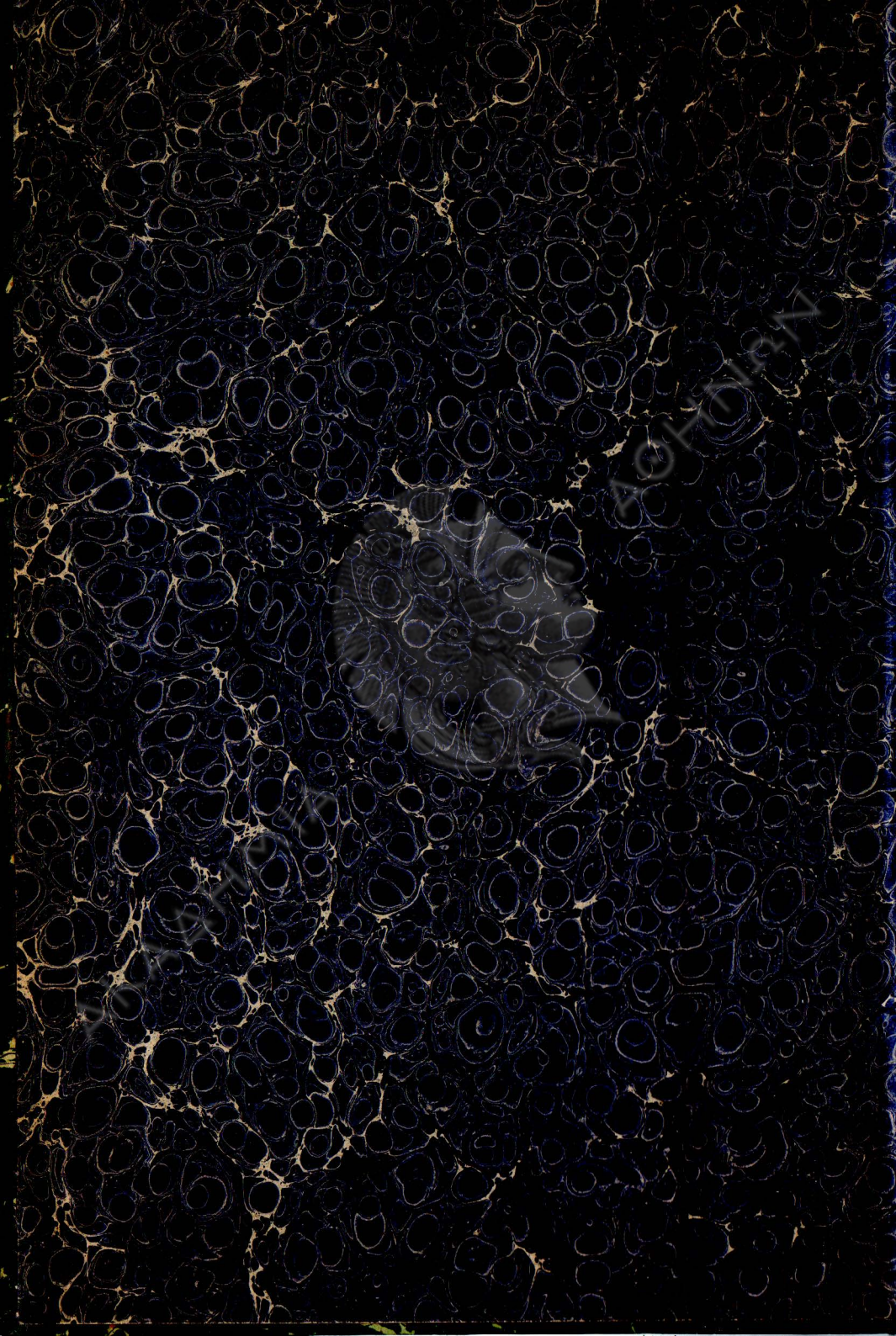

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΑΘΗΝΩΝ

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΝ ΜΕΛΕΤΗΜΑ

ΦΡΑΓΚΟΙ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ

ΙΔΙΩΣ

ΕΠΙ ΚΑΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΣ

ΥΠΟ

Δ. ΠΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ «Ο ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ»

1886

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΝ

ΚΟΛΛΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΝ

ΟΝ

ΥΠΟΥΡΧΕΙΟΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΣΤΑΜΒΟΥΛΟΥ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΝ

8888

ΜΕΤΕΓΧΕΙΡΩΜΕΝΟΝ ΜΕΛΟΣ

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΝ

ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΝ

ΝΑΥΗΟΛΟΓΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΝ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΝ ΜΕΛΕΤΗΜΑ

ΦΡΑΓΚΟΙ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ

ΙΔΙΩΣ

ΕΠΙ ΚΑΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΗΣ

ΥΠΟ

Δ. ΠΑΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ «Ο ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ»

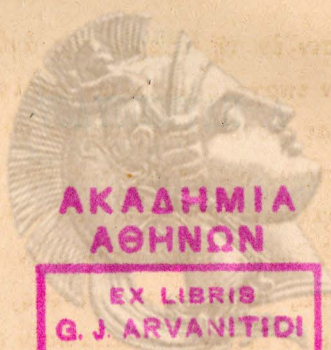
1886

ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ

ΦΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΩΝ

ΤΑΧΙΣ

ΕΠΙ ΚΑΡΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΑΘΗΝΩΝ

EX LIBRIS
G. J. ARVANITIDI

BYZANTINI

ΑΡΙΘ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ
.....249.....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΝΑΥΠΛΙΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἐπάρχουσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος ἔθνη, ἅτινα ἐν ἐποχαῖς μεγάλων πολιτικῶν καταιγίδων φαίνονται οἷονεὶ προωρισμένα οὐ μόνον νὰ χρησιμεύωσιν ἀπλῶς ὡς καταφύγια τῶν ὑπ' αὐτῶν δεινῶς ἀπειλουμένων προϊόντων τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ μεταδίδωσιν αὐτὰ ὅσον οἶόν τε ἀκέραια καὶ ἀβλαβῆ εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς, ἵνα καὶ αὐταί, συνεχίζουσαι τὸ ἔργον, συντελέσωσιν εἰς τὸ νάνεγερθῆ μεγαλοπρεπέστερον τοῦ πολιτισμοῦ τὸ οἰκοδόμημα. Οὕτω δὲ παρίστανται τὰ ἔθνη ταῦτα ὡς προστάται καὶ σωτῆρες τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος, καίπερ αὐτὰ ὀλίγον μόνον δυνηθέντα νὰ προαγάγωσιν αὐτόν. Τοιαύτην ἀποστολὴν προῶριστο νὰ ἐκπληρώσῃ λίαν ἐξόχως τὸ Βυζαντιακὸν κράτος μετὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην θύελλαν, ἣτις καλεῖται μεγάλη τῶν ἐθνῶν μετανάστασις.

Ἐν Βυζαντίῳ διετηρήθη, μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ὁ Ῥωμαϊκὸς πολι-

τισμός, ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ δὲ μάλιστα ἡ ῥωμαϊκὴ παιδεία καὶ πολιτικὴ σοφία προήχθησαν αὐτόθι εἰς νέαν ἀκμήν. Ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου εἰσέρρευσαν ἑλληνορρωμαϊκὴ παιδεία καὶ λεπτὰ ἤθη εἰς τὴν Αὐλὴν τῶν Καλιφῶν. Αὐτὰ ἔδωκαν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν Ἀράβων νέαν κίνησιν καὶ ἐπήνεγκαν τὴν μεγαλοπρεπεῖ ἑκείνην ἐπίδοσιν, ἣν ὁ Μωαμεθανικὸς κόσμος ἔλαβεν ἐπὶ τῶν Ἀββασιδῶν. Πρὸ δὲ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ μετ' αὐτήν, Ἕλληνες πάλιν λόγιοι, φεύγοντες τὸν ἄσπονδον ἐκεῖνον τοῦ χριστιανισμοῦ ἐχθρὸν καὶ τῆς ἑαυτῶν πατρίδος τὸν ὀλετήρα, κατέφυγον εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ διαδόντες αὐτόθι τὰ προϊόντα τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ συνέτελεσαν οὕτως εἰς τὴν γένεσιν τῆς περιόδου ἐκείνης τῆς ἀναγεννήσεως τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν, μεθ' ἧς ἄρχονται οἱ νέοι χρόνοι. Ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου ἔλαβον τὴν διεύθυνσιν αὐτῶν εἰς τὴν Εὐρώπην αἱ φιλοσοφικαὶ θεωρίαι τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὅπως φω-

τίσωσι τὸ Γερμανικὸν πνεῦμα καὶ συντρίψωσι τὰς ἀλύσεις, δι' ὧν ἡ ἐκκλησία ἐγίνωσκε τότε ἐν τῇ νεανικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ τὰ τὸ περισφίγγη. Οὕτω δὲ τὸ Βυζάντιον, ὅπως πρότερον μεταξύ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, οὕτω καὶ ἤδη ἐχρησίμευσεν ὡς γέφυρα, δι' ἧς ἡ ἀρχαιότης μετέβη εἰς τοὺς νέους χρόνους.

Ἄλλ' ἐν ᾧ τοιοῦτο διαδραματίζει πρόσωπον ἐν τῇ Ἀνατολῇ τὸ Βυζαντιακὸν κράτος, ἐγκαθίσταται ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Δύσεως φυλὴ μέλλουσα καὶ αὐτὴ ἐξοχον νὰ καταλάβῃ θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ. Οἱ Φράγχοι, οἵτινες μόνοι ἐκ πάντων τῶν κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν θουελλώδη ἐκείνην περίοδον ἐμφανισθέντων ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου λαῶν, οὐ μόνον παρίστανται προωρισμένοι καὶ αὐτοὶ νὰ διατηρήσωσι καὶ προαγάγωσι τὰ προϊόντα τοῦ ῥωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ καὶ κατορθώσαντες ὅλως ἰδιορρυθμῶς νὰ συγχωνεύσωσι τὰ ῥωμαϊκὰ στοιχεῖα μετὰ τῶν γερμανικῶν, ἔθηκαν τὴν κρηπίδα τῆς ἤδη ἀρξαμένης ἀναπτύξεως τοῦ λεγομένου Γερμανικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἄν ἐπέπρωτο εἰς τοὺς Γότθους νὰ καταπατήσωσι τὸν πολιτισμὸν τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ κατασυντρίψωσι τὸν σαπρὸν καὶ ἐτοιμόρροπον θρόνον τοῦ δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, εἰς τοὺς Φράγκους ἐν τούτοις ἐπεφύλασεν ἡ τύχη ν' ἀνεγείρωσιν ἐπὶ τῶν ἐρείπιων ἐκείνου νέον τοιοῦτον.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ Φράγχοι οὗτοι παρίστανται ἡμῖν κατ' ἀρχὰς σκληροὶ καὶ ἄγριοι, οἱ δὲ ἡγεμόνες

αὐτῶν, οἱ λεγόμενοι Μεροβίγγιοι, αἱματοσταγεῖς καὶ αἱματόρρυτοι, ἀλλὰ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐκλείπουσιν καὶ τοῦ λαοῦ τούτου αἱ ἄγριαι ἔξεις, τὴν δὲ θέσιν τῶν Μεροβιγγίων, οἵτινες ταχεῖ τῷ βήματι βαίνουσιν εἰς ἐπονείδιστον παρακμὴν, καταλαμβάνει ἐπὶ τέλους νέον γένος, τὸ γένος τῶν Καρολιδῶν, ἡ μεγαλειτέρα Δυναστεία τῶν νέων χρόνων. Διὰ τῆς ἐνδόξου ταύτης Δυναστείας, ἣτις μετέδωκε τὴν δόξαν αὐτῆς καὶ λαμπρότητα καὶ εἰς ὀλόκληρον τὸν αἰῶνα, καθ' ὃν ἔζησε, καὶ ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν σφραγίδα τοῦ ἰδίου αὐτῆς μεγαλείου, προοιμιάζεται ὁ δυτικὸς λεγόμενος μεσαιωνισμὸς κατὰ τρόπον ἀληθῶς λαμπρὸν καὶ προχαράσσειται ἡ γραμμὴ, ἐφ' ἧς μέλλουσιν ἀπὸ τοῦδε νὰ κυλίνδωνται ἐπὶ μακρὸν χρόνον οἱ τροχοὶ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ.

Ἄλλὰ τὰ δύο ταῦτα σπουδαιότατα κράτη, τὸ τε Βυζαντιακὸν δῆλα δὴ καὶ τὸ Φραγκικόν, ἅτινα ὑποβαστάζουσιν, οὕτως εἰπεῖν, τὸ μεγαλοπρεπὲς οἰκὸδόμημα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς νεωτέρας ἀνθρωπότητος, δὲν ἦτο δυνατόν, καίπερ τοπικῶς τοσοῦτον ἀφιστάμενα ἀλλήλων, νὰ μὴ συγκρουσθῶσιν ἐν τῇ πολιτικῇ αὐτῶν σταδιοδρομίᾳ, ἀφ' οὗ καὶ τῶν δύο ἡ δεύθυνσις ἔτεινεν οὐχὶ ἄνευ λόγων πρὸς τὸ αὐτὸ σημεῖον. Τὸ νεκροσκεπὲς ἀλλ' ἐνδοξον ἐκεῖνο ἔδαφος, ὅπερ, καίπερ παρουσιάζον ἤδη συντρίμματα μόνον καὶ ἐρείπια τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ μεγαλείου, δὲν εἶχεν ὅμως ἀπολέσει καὶ τὴν περιστέφουσαν αὐτὸ ἕνεκα τούτου αἴγλην, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ διε-

γείρη ἀμφοτέρων τὴν προσοχὴν, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ χρησιμεύσῃ ὡς μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ αὐτῶν.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι διὰ τὸ Βυζάντιον ἦτο κέλευσμα παραδόσεως νὰ μὴ παραιτήσῃται τὴν ἐπὶ τῆς Ῥώμης καὶ τῶν ἄλλων ἐν Ἰταλίᾳ, μετὰ τὴν αὐτόθι ἐγκατάστασιν τῶν Λογγοβάρδων, ὑπολειφθεισῶν αὐτῶν κτήσεων κυριαρχίαν. Ἀλλὰ καὶ οἱ Φράγχοι ἐκτεινάντες τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν ἐπὶ τῶν περισσοτέρων χωρῶν τῆς Δύσεως καὶ ὑψωθέντες ἰδίως ἐπὶ τῶν Καρολιδῶν εἰς μεγίστην δύναμιν, δὲν ἐδίστασαν, ἀφ' οὗ ἅπαξ προσεκλήθησαν νὰ προστατεύσωσι διὰ τῆς στιβαρᾶς αὐτῶν χειρὸς κατὰ τῆς ἀπειλητικῆς τῶν Λογγοβάρδων δυνάμεως τὴν ἄλλοτε ἐνδοξον τοῦ κόσμου κεφαλὴν, ὑπὲρ ἧς οὐδεμία ἠλπίζετο παρὰ τῆς αὐτόθι χαλαρᾶς τότε Βυζαντιακῆς κυριαρχίας προστασία, δὲν ἐδίστασαν νὰ στρέψωσιν ἕκτοτε τὰ βλέμματα αὐτῶν πρὸς τὸ ἐνδοξον ἐκεῖνο ἔδαφος, καὶ νὰ συλλάβωσι μάλιστα τὴν τολμηρὰν ἰδέαν τῆς ἀνιδρύσεως τῆς καταλυθείσης Δυτικῆς αὐτοκρατορίας. Καὶ ναὶ μὲν ἡ αὐτοκρατορία, ἧς ἤδη ἀντεποιοῦντο οἱ Φράγχοι, εἶχεν ἀπὸ πολλοῦ ἤδη καταστῆ νόμιμος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλ' ἡ Κωνσταντινούπολις ἦτο θυγάτηρ τῆς Ῥώμης, καὶ οὐδόλως ἦτο δίκαιον, κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτῶν, νὰρνηθῇ εἰς τὴν σεμνὴν μητέρα τὰ παλαιὰ αὐτῆς δικαίωματα.

Οὕτω λοιπὸν τὰ τοσοῦτον ὑπηρετήσαντα καὶ προαγαγόντα τὸν πολιτισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος ταῦτα

ἔθνη, ἐξελθόντα τῆς ὑπὸ τῆς φύσεως χαραχθείσης μεταξύ ἀμφοτέρων γραμμῆς, κατέστησαν ἕκτοτε ὅτε μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ, ὅτε δὲ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς πολεμούμενοι ἐχθροί.

Τὰς μεταξύ τῶν δύο τούτων κρατῶν σχέσεις ἐχθρικός ἢ φιλικὰς προτιθέμενοι νὰ παραστήσωμεν διὰ τοῦ παρόντος μικροῦ ἡμῶν μελετήματος, δὲν κατεχόμεθα βεβαίως ὑπὸ τῆς οἰήσεως ὅτι παρέχομεν δι' αὐτοῦ πλήρη τῆς τότε καταστάσεως τῶν πραγμάτων εἰκόνα. Ἔργον πραγματευόμενον ἐν τῶν σκοτεινοτέρων ζητημάτων τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας καὶ συγχροτηθὲν ἐκ πηγῶν οὐ μόνον ἐλλιπῶν καὶ ἀνεπαρκῶν, ἀλλὰ καὶ ἀνακριβῶν καὶ μεροληπτικῶν, οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ ἀντιφατικῶν, ἔνθα πολὺς ἀπαιτεῖται κόπος πρὸς ἐξεύρεσιν τοῦ ὀρθοῦ καὶ εὐκόλως δύναται νὰ παροραθῇ ἐνίοτε καὶ γεγονὸς τι οὐχὶ ἀσήμαντον, ἔργον, λέγομεν, τοιοῦτο δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θέλει κριθῆ μετ' ἐπιεικείας, ἧς καὶ ἄνευ τῶν εἰρημένων δυσκολιῶν δεῖται πᾶν κατὰ πρῶτον εἰς φῶς ἐρχόμενον ἔργον.

Δ. ΠΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΡΑΓΚΟΙ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ

Ἐξ ὅτου ἡ φυλὴ τῶν Φράγκων ἐγκατέστη ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ κυριότητα αὐτῆς ἐξετάθη διὰ τῆς πολεμικῆς δραστηριότητος καὶ τῆς κατακτητικῆς ὁρμῆς τοῦ Χλωδοβίκου ἐπὶ πᾶσαν τὴν σημερινὴν Γαλλίαν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ καταλάβῃ τὴν προσήκουσαν μεταξὺ τῶν τότε εὐρωπαϊκῶν κρατῶν θέσιν, καὶ νὰ μὴ συνδέσῃ πρὸς τὰ σημαντικώτερα αὐτῶν πολιτικὰς σχέσεις, κατὰ τὰς ἐκάστοτε αὐτῆς ἀνάγκας. Ἡ καταπληκτικὴ δὲ μάλιστα ταχύτης, μεθ' ἧς εὐθύς ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ ἤρξατο προαγόμενον τὸ Φραγκικὸν κράτος, οὐ μόνον δὲν ἐθράδυνε νὰ διεγείρῃ πάντων τῶν λαῶν τὴν ἐκπληξιν καὶ ἐμβάλῃ εἰς σοβαροὺς φόβους τοὺς μᾶλλον ἐγγὺς πρὸς αὐτὸ οἰκοῦντας, ἀλλὰ καὶ ἀπαραίτητον κατέστησεν αὐτοῖς τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ καὶ σύμπραξιν. Οὐδὲν ἄρα παράδοξον ὅτι ἐστράφησαν πρὸς τὸν λαὸν ἐκείνον καὶ τινων Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων τὰ βλέμματα, ἐν ἐποχῇ μάλιστα, καθ' ἣν ὑπὸ πολλῶν αὐτοῖ ἀπειλούμενοι κινδύνων, μόνον διὰ τῆς συνδρομῆς αὐτοῦ καὶ ὑποστηρίξεως ἠλπίζον, ὅτι θὰ ἠδύναντο οὐ μόνον νὰ ἐλευθερώσωσι πολλὰ μέρη τοῦ ἀρχαίου Ῥωμαϊκοῦ κράτους ἀπὸ τῶν κατεχόντων αὐτὰ βαρβάρων λαῶν, ἀλλὰ καὶ πάντα ἀπειλοῦντα αὐτὸ νέον κίνδυνον γ' ἀποτρέψωσιν.

Αἱ πρῶται μεταξὺ τῶν Βυζαντινῶν καὶ Φράγκων ἡγεμόνων ἐπίσημοι σχέσεις χρονολογοῦνται κυρίως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν οἱ Λογγοβάρδοι ἔθηκαν τὸν πόδα αὐτῶν ἐπὶ τῆς ὠραίας ἐκείνης χώρας, ἧς ἡ ἀπόκτησις ἤτο ποτε τὸ καύχημα τῶν συγχρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Οἱ Ἕλληγες αὐτοκράτορες Ἰουστῖνος ὁ Β' (565—578) καὶ Μαυρίκιος (582—603), ἠναγκασμένοι, κατὰ τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους διὰ τὸ Βυζαντιακὸν κράτος χρόνους, νὰ διεξάγῃσι σφοδροὺς πολέμους κατὰ τῶν ἀπειλούντων αὐτὸ βαρβάρων λαῶν, οἷον Ἀβάρων καὶ Σλαύων καὶ Περσῶν, οὐδόλως δὲ ἀνεχόμενοι νὰ βλέπωσι τοὺς ἀπὸ Δυσμῶν νέους ἐκείνους, ἐχθροὺς, οἵτινες ἐμελλον νὰ χρησιμεύσωσι βραδύτερον ὡς γέφυρα διὰ τὴν ἀνίδρυσιν τῆς Γερμανορωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, οὐ μόνον κατέχοντας τὸ ὠραιότερον τοῦ κράτους τῶν μέρους, ἀλλὰ καὶ προβαίνοντας μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς εὐρυτέρας ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους κατακτήσεις, πρὸς τοὺς Φράγκους ἔστρεψαν τὰ βλέμματά των καὶ δι' αὐτῶν ἤλπισαν, ὅτι ἤθελον ἀνακτήσει τὴν ἀπολεσθεῖσαν πολῦτιμον καὶ πολυπόθητον χώραν. Ἄλλ' ὅσῃν καὶ ἂν ἤλπισαν παρὰ τῶν Φράγκων συνδρομὴν οἱ τὰς τύχας τοῦ Βυζαντίου διευθύνοντες, ὅσον φιλικὰς καὶ ἂν συνέδεσαν πρὸς αὐτοὺς σχέσεις, ὡσάκις καὶ ἂν ἐζήτησαν τὴν συνδρομὴν των, οὐδέποτε ἐν τούτοις κατάρθρωσαν νὰ κινήσωσιν, ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον, τὰς συμπαθείας των. Οὕτω δ' ἀναγκαιῶς ἐπέηλθε βαθμιαία χαλάρωσις ἐν ταῖς σχέσεσι τῶν δύο Αὐλῶν, ἀπολήξασα ἐπὶ τέλους βραδύτερον εἰς ἐντελῆ διακοπὴν αὐτῶν, ἀφ' οὗ τὸ μὲν Ἀνατολικὸν κράτος ἠναγκασμένον νὰ στρέψῃ τότε ὄλην αὐτοῦ τὴν προσοχὴν πρὸς τὸν ἀπ' Ἀνατολῶν ἀπειλοῦντα αὐτὸ νέον καὶ φοβερώτερον ἐχθρὸν, τοὺς Σαρακηνοὺς, οὐδόλως ἠδύνατο νὰ σκέπτηται περὶ ἀνακτήσεως τῆς Ἰταλίας, τὸ δὲ Φραγκικὸν οἰκτρῶς κατετρούχετο καὶ κατεσπαράσσετο ὑπὸ ἐσωτερικῶν πολέμων.

Ἄλλ' αἱ ἔνεκα τῶν εἰρημένων λόγων διακοπεῖσαι πρὸς τὴν Φραγκικὴν αὐλὴν σχέσεις τῶν Ἑλλήνων, ἐπανελήθη-

σαν και πάλιν, και μάλιστα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρχαίου ἐδά-
φους τῆς Ἰταλίας, ἐπὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἐνδόξου νικητοῦ τῶν
Ἀράβων. Ὅ,τι δὲ καθιστᾷ σπουδαιοτέρας τὰς σχέσεις τῶν
δύο τούτων λαῶν εἶναι, ὅτι ἐν αὐταῖς διαδραματίζει ὄχι
εὐκαταταφρόνητον πρόσωπον και ὁ ἀρχιερεὺς τῆς Ῥώμης,
ὅτε μὲν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὅτε δὲ πρὸς τοὺς Φράγκους
ἀποκλίνων κατὰ τὸ ἐκάστοτε πολιτικὸν αὐτῷ συμφέρον.

Ἡ καταλύσις τοῦ δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, δι' ἧς ἡ
ἄλλοτε ἐνδοξος τοῦ κόσμου πρωτεύουσα κατέστη πόλις
κατ' ἐξοχὴν ἐκκλησιαστικὴ, ἡ μεγάλη αὐτῆς ἀπόστασις
ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου, ἡ ἐπαισθητὴ τούτου ἀδυναμία και
τέλος ὁ κατακερματισμὸς τῆς Ἰταλίας, εἶχον παράσχει εἰς
τοὺς ἐπισκόπους τῆς Ῥώμης μεγίστην ἐλευθερίαν. Ἡ δὲ
βαθμηδὸν αὐξηθεῖσα τινων ἐξ αὐτῶν ἐπιρροὴ σπουδαίως
συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ περιβάλλῃ τὴν ἐκκλησίαν διὰ πολιτι-
κῆς δυνάμεως και δημιουργήσῃ διὰ παντὸς ἐν τῇ ἀρ-
χαίᾳ πρωτεύουσῃ κράτος ἱερατικόν. Μετὰ τῆς ἰδρύσεως
αὐτοῦ ἔληξεν ἡ ὠραιότερα και ἐνδοξότερα ἐποχὴ τῆς Ῥω-
μαϊκῆς ἐκκλησίας. Οἱ Πάπαι, οἵτινες παρὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ
εὐαγγελίου, συνέδεσαν τὴν πνευματικὴν μετὰ τῆς κοσμι-
κῆς ἐξουσίας, δὲν ἠδύναντο βεβαίως εἰς τὸ ἐξῆς νὰ διατη-
ρῶσι πλέον τὸν καθαρὸν ἐπισκοπικὸν χαρακτῆρα. Ἡ εἰς
ἑαυτὴν ἀντιφάσκουσα διπλῆ αὕτη φύσις τῶν ἀρχιερέων τῆς
Ῥώμης παρέσυρεν αὐτούς, ὡς ἦτο ἐπόμενον, κατὰ μικρὸν
εἰς τὴν χρῆσιν φιλοδόξου πολιτικῆς και τοὺς ἠνάγκασε, πρὸς
διατήρησιν τοῦ κοσμικοῦ αὐτῶν τίτλου, ν' ἀναμιχθῶσιν εἰς
πολέμους ἀνηθικούς και εἰς ἔριδας διηνεκεῖς πρὸς τὰς πο-
λιτικὰς δυνάμεις.

Τίς ἀγνοεῖ ὅτι ἰδρυτὴς τοῦ κοσμικοῦ τούτου κράτους και
νέος τῆς παρὰ τὸν Τίβεριν ἀρχαίας πρωτεύουσας τοῦ κό-
σμου προστατὴς ἐγένετο ὁ ἐν ἔτει 751 ἀνωψωθείς ἐπὶ τοῦ
Φραγκικοῦ θρόνου ἐνδοξος υἱὸς Καρόλου τοῦ Μαρτέλλου, ἀ-
πονεύμας εἰς τὸν τότε ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης, μετὰ τὴν ὑπό-
ταγὴν τῶν Λογγοβάρδων, οἵτινες εἶχον καταλάβει πολλὰς

τῆς ἄνω καὶ μέσης χερσονήσου χώρας καὶ ἠπέιλου νὰ καθυποτάξωσι καὶ αὐτὴν τὴν Ῥώμην, κυριαρχικὰ δικαιώματα ἐπί τινων τῶν ὠραιότερων χωρῶν τῆς Ἰταλίας; Τίνα δὲ λανθάνει, ὅτι ἔνεκα τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας τοῦ ἡγεμόνος ἐκείνου τῶν Φράγκων, κατέστη ἔκτοτε ὁ Πάπας θρασύτερος ἐν ταῖς πρὸς τὴν Αὐλὴν τοῦ Βυζαντίου σχέσεσιν αὐτοῦ; Ὅσον ὅμως ἰσχυρῶς καὶ ἂν ἀνεπτύχθη σὺν τῷ χρόνῳ ἡ Παπικὴ δύναμις, ὅσην καὶ ἂν ἐξήσκει αὕτη κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐπιρροήν, οὐδέποτε ἐν τούτοις κατώρθωσε νὰ ὑποτάξῃ ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν. Ὁμολογητέον ὅμως ὅτι καὶ οὐδέποτε ἐπέτρεψεν ἐξ ἰδιοτελείας ἐπὶ τῆς χερσονήσου ταύτης τὴν ἴδρυσιν καὶ οἰουδήποτε ἄλλου ἐθνικοῦ κράτους, γενομένη οὕτω ἐπὶ μακροῦς αἰῶνας τὸ μόνον καὶ κυριώτατον κώλυμα τῆς ἐνώσεως τῆς ὠραίας ἐκείνης χώρας. Ἀλλὰ καὶ ἡ θεία δίκη δὲν ἦτο δυνατὸν νὰνεχθῆ ἐπ' ἄπειρον κατὰστασιν τοιαύτην, ὅπως ἀσυμβίβαστον πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν πρόοδον τοῦ χρόνου· ἠδύοκῃσε δὲ ἵνα ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἴδωμεν συντελεσθεῖσιν οὐ μόνον τὴν ἐθνικὴν ἐνωσιν τῆς Ἰταλίας, ἀλλ' οἰοεὶ ὡς ἀντίποινον, καὶ τὴν κατάλυσιν καὶ αὐτῆς δὴ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τοῦ Παπισμοῦ.

Ὅσας καὶ ἂν κατέβαλεν ἡ ἐλληνικὴ Αὐλὴ προσπαθείας ἵνα πείσῃ τὸν τότε Ρῆγα τῶν Φράγκων Πιπῖνον νὰκυρώσῃ τὴν εἰς τὸν Πάπαν γενομένην ἐκείνην δωρεάν ὅσον καὶ ἂν εἰργάσθη ἰδίως ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Ε' (741—775) ἵνα πείσῃ αὐτὸν δι' ἐπίτηδες ἀποσταλείσης πρεσβείας καὶ διὰ δώρων νὰ μεταβάλῃ τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ δοξασίας καὶ προσχωρήσῃ εἰς τὰς κατὰ τῶν εἰκόπων δογματικὰς δοξασίας τῆς Ἀνατολῆς, οὐδαμῶς ἐν τούτοις κατώρθωσεν, οὐδὲ κατὰ κερραῖαν, νὰ μεταβάλῃ τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου πεποιθήσεις αὐτοῦ, καὶ τοι μάλιστα, ἵνα ἐπιτύχῃ τοῦ ποθουμένου, οὐδόπως ἐδίστασε νὰ θίξῃ καὶ εὐαισθητότερα παρὰ τῷ βασιλεῖ τῶν Φράγκων ἐλατήρια, ἧτοι νὰ ζητήσῃ τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς τούτου Γιζέλης διὰ τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον αὐτοῦ

Λέοντα. Ὁ ἡγεμὼν ἐκεῖνος εἶτε πιθανῶς ὑπέικων τῇ συμβουλῇ καὶ ταῖς παραστάσεσι τοῦ Πάπα, ὅστις πᾶσαν κατέβαλε προσπάθειαν, ὅπως ματαιώσῃ πάντα τὰ σχέδια τῶν Ἑλλήνων, εἶτε καὶ μὴ θέλων ἴσως νὰ δεσμευθῇ ἐνώπιον τούτων, ὡς πρὸς τοὺς περὶ τοῦ σαπροῦ κράτους τῶν Λογγοβάρδων μέλλοντας αὐτοῦ σκοπούς, ἔμεινεν ἕως τέλους ἀκράδαντος, οὐδόλως θελήσας νὰ προβῇ εἰς περαιτέρω περὶ τοῦ προκειμένου διαπραγματεύσεις. Ἄν δὲ ὁ Κωνσταντῖνος εἶχεν ἀκόμη ἔστω καὶ ἐλαχίστην περὶ τῶν διαθέσεων τούτων τοῦ ἡγεμόνος τῶν Φράγκων ἀμφιβολίαν, αὕτη διεσκεδάσθη ἐντελῶς ὑπὸ τῆς ἐν ἔτει 767 συγκληθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἐν Gentilly Συνόδου. Καὶ ἀληθῶς αἱ ἀποφάσεις τῆς Συνόδου ἐκείνης, ἥτις τὸ δεύτερον ἤδη ἔκρινε τὴν τελείαν νίκην τῆς Παπικῆς πολιτικῆς ἐν τῷ Φραγκικῷ κράτει, ἔπρεπε νὰ παράσχωσιν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν σαφεστάτην βεβαιότητα, ὅτι ὁ Πιπῖνος ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ θὰ συγκατετίθετο εἰς μεταβολὴν τῶν φρονημάτων του, οὔτε ὡς πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα, οὔτε καὶ ὡς πρὸς τὴν Ἰταλικὴν αὐτοῦ πολιτικὴν. Καὶ τοὶ ἀμφότερα ἐκεῖνα τὰ ζητήματα ἦσαν τὰ μόνα σημεῖα, ἐνθα ἤρχοντο εἰς ἀμοιβαίαν ἐπαφὴν συμφέροντα Φραγκικὰ καὶ Ἑλληνικά, καὶ ἐφ' ὧν στηριζόμενος θὰ ἠδύνατό τις νὰ κατορθώσῃ διὰ κοινῆς συνεννοήσεως θερμότερας μεταξὺ αὐτῶν σχέσεις, ἐν τούτοις ἢ συνεπῆς στάσις, ἣν ὁ Πιπῖνος τοσοῦτον ἐπιμόνος ἐτήρησεν, ἐματαίωσε πᾶσαν περὶ τούτου ἐλπίδα. Καὶ ἐν τούτοις οὐδέποτε αἱ μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν σχέσεις ἔλαβον χαρακτῆρα ἐχθρικόν, ἐνόσω τὸ κράτος τῶν Λογγοβάρδων ἔκειτο μεταξὺ αὐτῶν. Οἱ Ἕλληνες ἐγίνωσκον πολὺ καλῶς, ὅτι, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ Δυτικὴ ἐκκλησία ἀποστᾶσα ἀπὸ τοῦ Ἑλληνος αὐτοκράτορος, συνεδέθη μετὰ τῆς μεγάλης καθολικῆς μοναρχίας τῶν Φράγκων, οὗτοι δὲν ἐφρόντιζον μόνον νὰ ὑποστηρίξωσιν αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ὑποστηρίξει, ἣν τῇ παρεῖχον, νὰ διώκωσι κατὰ τὸ πλεῖστον τὸ πολιτικὸν αὐτῶν συμφέρον, ἥτοι νὰ ἐπιτύχωσι τῆς

ὑπερτάτης ἐπὶ τῆς Ἰταλίας κυριαρχίας, ναυξήσωσι τὸ ἀξίωμα αὐτῶν ἐν τῇ Δύσει καὶ νὰ καταστήσωσιν αὐτὸ ἰσότημον πρὸς τὸ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἀξίωμα τῶν ἐλλήνων αὐτοκρατόρων. Ἐγίνωσκον προσέτι, ὅτι ἂν οἱ πόλεμοι τῶν Φράγκων πρὸς τοὺς Λογγοβάρδους δὲν εἶχον κατὰ τὸ φαινόμενον συντελέσει εἰς αὐξήσιν τῆς δυνάμεως τῶν πρώτων, εἶχον ὅμως σπουδαίως ἐλαττώσει τὴν τῶν δευτέρων, καὶ ὅτι τὸ κέρδος τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἦτο σύναμα κέρδος τῶν Φράγκων. Ἄλλ' ἔκρινον σύναμα καλὸν νὰ διατηρήσωσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν μετὰ τῶν Φράγκων φιλιαν καὶ ἐπίσκοπῶσι μετὰ προσοχῆς τὰ περαιτέρω αὐτῶν βήματα. Ἄλλην ὅμως ὑπέστησαν τὰ πράγματα τροπήν, ἐξ ὅτου οὐίος καὶ διάδοχος τοῦ Πιπίνου, Κάρολος, ὁ βραδύτερον δικαίως ἐπικληθεὶς Μέγας, διὰ μιᾶς μόνης ἐκστρατείας, ὑπέταξεν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ τὸ κράτος τῶν Λογγοβάρδων καὶ κατέστησε τοὺς τοσοῦτον τοπικῶς ἀφισταμένους πρότερον Φράγκους ἀμέσους γείτονας τῶν Ἑλλήνων¹.

Ἡ Αὐλὴ τοῦ Βυζαντίου βλέπουσα ὅτι διὰ τοῦ βαρυσήμαντου ἐκείνου γεγονότος κατεστράφη ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῶν Ἀπεννίνων ἡ ἰσορροπία ἐκείνη τῶν καθεστώτων, ἦν μόνον τὸ κράτος τῶν Λογγοβάρδων εἶχεν ἀσφαλίσει μέχρι τοῦδε, μὴ λησμονοῦσα ὅτι Φραγκικαὶ λόγχοι κατεξέσχισαν παλαιὰ δικαιώματα ὑπ' οὐδενός ποτε πρότερον βαρβάρου προσβληθέντα, οὐδόλως τέλος ἀμφιβάλουσα, ὅτι καὶ ὁ κατὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς συμφερόντων κίνδυνος ἦτο ἔκτοτε ἀναπόφευκτος, οὐδενός φεῖδεται μέσου φανεροῦ ἢ κρυφίου, τὸ μὲν ὅπως ἐμποδίσῃ τὸν Κάρολον ἀπὸ περαιτέρως ἐπεκτάσεως τῆς δυνάμεως αὐτοῦ πρὸς τὰ βορειοανατολικά τῆς χερσονήσου, τὸ δὲ ὅπως διατηρήσῃ τὸ Δουκάτον τοῦ Βενεβέν-

1) Einhards Jahrbücher σ. 58 καὶ Kaiser Karls Leben τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὴν γερμανικὴν μετάφρασιν τοῦ O. Abel ἐκ τῆς ἐκδόσεως τῶν Monumenta Germaniae. Ἔκδ. 2α διεσκευασμένη ὑπὸ W. Wattenbach. 1880. σ. 32. Ἴδε καὶ Hertzberg, Geschichte der Byzantiner κλπ. σ. 116.

του¹ παντελῶς ἐλεύθερον ἀπὸ πάσης Φραγκικῆς ἐπιρροῆς καὶ ὑπαγάγη μάλιστα αὐτὸ ὀριστικῶς ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην κυριαρχίαν τῶν Ἑλλήνων. Ἄν οἱ πόθοι οὗτοι τοῦ Βυζαντίου ἐπληρώθησαν ἢ μή, θέλει δειχθῆ ἐν τοῖς ἐπομένοις.

* *

Ἐν ᾧ ὁ Κάρολος ἀπηλλαγμένος πάσης ἄλλης μερίμνης μετὰ ζήλου ἠσχολεῖτο περὶ τε τὴν διάταξιν τῶν πραγμάτων τοῦ ἄρτι ὑπ' αὐτοῦ καταλυθέντος Λογγοβαρδικοῦ κράτους καὶ τὴν παγίωσιν τῆς ἐκ τοῦ πολέμου διαταραχθείσης ἁρμονίας καὶ τάξεως, ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν ἐκ νέου ἀποστάντων Σαξόνων νὰ καταλίπη μετὰ σπουδῆς τὸ ἔδαφος τῆς Ἰταλίας, ὅπως θέσῃ ἐπὶ τέλους χαλινὸν εἰς τὴν ὑπερφίαλον λύσσαν τῶν ἀνησύχων ἐκείνων καὶ φροβερῶν γειτόνων, οἵτινες συχνάκις εἰσβάλλοντες εἰς τὴν Φραγκικὴν χώραν ἐλεηλάτουσαν αὐτὴν ἀγρίως². Διότι τίς ἀγνοεῖ, ὅτι ἐκ πάντων τῶν λαῶν, ὧν τὴν ὑποταγὴν περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο ὁ Κάρολος, οἱ σφοδρότερον τὸ φυλετικὸν μῖσος πρὸς τοὺς Φράγκους τρέφοντες καὶ λυσσωδέστερον πρὸς τὸν χριστιανισμὸν ἔχοντες ἦσαν οἱ τὴν χώραν τοῦ Ἄλβιος κατοικοῦντες; Τὸ μὲν λοιπὸν δι' ἔλλειψιν χρόνου, τὸ δὲ στηριζόμενος ἐπὶ τῆς δυνάμεώς του καὶ ἐν ταύτῃ πιστεύων ἴσως ὅτι εἶχεν ἤδη κατασυντρίψει ὀλοσχερῶς τὴν δύναμιν τῶν Λογγοβαρδῶν, δὲν ἠθέλησε νὰ μεταβάλη εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τὰ πολιτικὰ καθεστῶτα καὶ τοὺς νόμους τῶν νέων αὐτοῦ ὑπηκόων περιορισθεῖς εἰς ὀλίγα μόνον καὶ ἀνεπαρκῆ μέτρα πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς κυριαρχίας του. Κατὰ πόσον ὁμῶς οὕτω σκεπτόμενος καὶ πράττων

1) Περὶ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Δουκάτου τούτου, οὕτινος ἡ ἱστορία εἶναι τὰ μάλιστα ἀξία λόγου οὐ μόνον διότι ἀποτελεῖ τοῦτο τὴν βάσιν, ἐφ' ἧς ἀνεγείρονται τὰ βραδύτερον ἀνεξάρτητα Δουκάτα τῆς κάτω Ἰταλίας καὶ ἔπειτα ἡ κυριαρχία τῶν Νορμανδῶν, ἀλλὰ καὶ διότι ἐβάδισε κατὰ τὸ πλεῖστον ἰδίαν ὁδὸν καὶ ἀνεπτύχθη ὅλως ἰδιορρυθμῶς, ἴδε Hirsch, das Herzogthum Benevent bis zum Untergange des Longobardischen Reiches. σ. 3 καὶ ἐπ.

2) Einhards Jahrbücher σ. 60.

ὑπηρετεῖ τὰ ἴδια αὐτοῦ συμφέροντα, δὲν ἐβράδυνε ἀληθῶς ν' ἀποκαλύψῃ ὁ χρόνος.

Ὁ Κάρολος δὲν ἐξετίμησε δεόντως τὸ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αἴσθημα τῶν Λογγοβάρδων μεγιστάνων οὐδ' ἔλαβεν ὑπ' ὄψει ὅτι, καὶ αὐτὸς ὁ κοινὸς τῆς χώρας λαός, ὅσον καὶ ἂν ἐφαίνετο κατ' ἀρχὰς εὐπειθὴς αὐτῶ καὶ ὑπήκοος, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διαμείνῃ μέχρι τέλους ἀπαθὴς ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ καὶ νὰ μὴ προσπαθῆσῃ τάχιον ἢ βράδιον νὰνακτῆσῃ αὐτὴν διὰ παντὸς μέσου. Καὶ ἀληθῶς εὐθὺς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ κατακτητοῦ, οὐ μόνον οἱ ὑπ' αὐτοῦ βιαίως ὑποταχθέντες μεγιστάνες, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἐκ τούτων εἶχον κατὰ τὴν ἑναρξίν τοῦ πολέμου διευκολύνει εἰς αὐτὸν τὴν νίκην ἀποστάντες ἀπὸ τοῦ Δεσιδερίου, ἐπέισθησαν ἀδιστακτικῶς, ὅτι ἡ θέσις αὐτῶν ἦτο μᾶλλον ἐλευθέρα καὶ ἀνεξάρτητος ἐν τῷ παλαιῷ Λογγοβαρδικῷ κράτει ἢ νῦν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Φράγκων. Διακαιόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ ὁσημέραι θερμότερου καθισταμένου πόθου των ν' ἀνακτῆσωσι τὴν προτέραν αὐτῶν θέσιν, προέβησαν ἐν ἔτει 775 εἰς χάλκευσιν διαφόρων μηχανημάτων πρὸς ἀπόσεισιν τοῦ μισητοῦ ξένου ζυγοῦ καὶ ἐγκατάστασιν ἐπὶ τοῦ πατρικοῦ θρόνου τοῦ ἐν τῇ Αὐλῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διατρίβοντος¹ τότε υἱοῦ τοῦ Δεσιδερίου Ἀδάλγιδος,² ἥλπίζον δ' οὐκ ὀλίγον καὶ ἐπὶ τὴν συνδρομὴν καὶ ὑποστήριξιν τῶν Δουκῶν τῆς μέσης καὶ μεσημβρινῆς Ἰταλίας καὶ ἰδίως τῶν τοῦ Σπολέτου³ καὶ Βενεβέντου.

1) Θεοφάν. Χρονογρ. τῆς ἐκδόσ. τῆς Βόννης σελ. 694. Einhard's Jahrb. σ. 60.

2) Οὗτος καταφυγὼν μετὰ τὴν καθαιρέσιν τοῦ πατρός του εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ Δ'. ἐγένετο δεκτὸς λίαν φιλοφρόνως, ἀνυψώθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ πατρικίου καὶ ὑπεστηρίχθη εἰς τὰς κατὰ τῆς Φραγκικῆς κυριαρχίας ἐπιβουλάς αὐτοῦ.

3) Περὶ τῆς ἰδρύσεως καὶ τοῦ Δουκάτου τούτου ἴδε Hirsch, das Herzogthum Benevent κλπ. σελ. 3.

Οἱ δύο οὗτοι ἡγεμόνες ἐκυβέρνησαν τὰς ἐκτεταμέναις αὐτῶν χώρας ἐπὶ τε τοῦ Δεσιδερίου καὶ τῶν προκατόχων αὐτοῦ σχεδὸν ἀνεξάρτητοι. Καίτοι δὲ καὶ μετὰ τὴν καθάρσιν τοῦ βασιλέως αὐτῶν δὲν εἶχον περιέλθει ποσῶς ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην κυριαρχίαν τῶν Φράγκων, οὐδεμίαν ὅμως εἶχον ἀμφιβολίαν, ὅτι ὁ Κάρολος, εὐθὺς ὡς ἤθελεν ἀπηλλαγῆ τῶν ἄλλων ἀσχολιῶν αὐτοῦ, δὲν ἤθελε βραδύνει νὰ ὑπαγάγῃ καὶ αὐτούς, ὡς ὑπηκόους τοῦ ἀρχαίου κράτους, ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην αὐτοῦ κυριαρχίαν.

Ἄλλ' ἡ ὑποταγὴ καὶ προσάρτησις τοῦ Λογγοβαρδικοῦ κράτους εἰς τὸ Φραγκικὸν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐπενεύκῃ σπουδαίαν διατάραξιν καὶ εἰς τὰς σχέσεις τοῦ Πάπα πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Φράγκων. Ἐν ᾧ ὁ Πιπῖνος εἶχε δεῖξει δι' ὄλου τοῦ βίου αὐτοῦ ἀπεριόριστον σχεδὸν ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον, δὲν βλέπομεν ἤδη ἐν τῷ Καρόλῳ τὴν αὐτὴν πάντοτε πρὸς τὰς παπικὰς ἀξιώσεις προθυμίαν. Καὶ περ ἀδιακόπως προτρεπόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ τοῦ Α'.¹ μόλις μετὰ πολλὰ ἔτη στέργει νὰ ἐκπληρώσῃ τοῦ τε πατρὸς καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὑπόσχεσιν καὶ ταύτην μάλιστα οὐχὶ πλήρη.

Δὲν εἶναι παντάπασι δύσκολος ἡ ἐξήγησις τῆς φαινομένης ταύτης διαφορᾶς ἐν ταῖς σκέψεσι καὶ τῇ διαγωγῇ τοῦ τε πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης. Ὁ Πιπῖνος δι' οὐδένα ἄλλον λόγον ἐδείχθη τοσοῦτον ἐλευθέριος περὶ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον ἢ διότι τῆς χώρας, ἣν ἐδώρησατο αὐτῷ, δὲν ἀνῆκεν εἰς αὐτόν, ἀλλ' εἰς τοὺς Λογγοβαρδούς, ὧν διὰ τῆς δωρεᾶς ταύτης ἠθέλησε νὰ ἐλαττώσῃ τὴν δύναμιν. Ὁ δὲ Κάρολος τὸναντίον εὕρισκετο εἰς πάντα διάφορον ἔσιν. Ὅτε οὗτος ὑπέταξε τὸ Λογγοβαρδικὸν κράτος, περιῆλθον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ καὶ τὰ μέρη τῆς

1) Περὶ τῶν σχέσεων τοῦ μεγάλου τούτου Πάπα πρὸς τὸν Κάρολον ἴδε: Abel, Papst Hadrian I und die weltliche Herrschaft des römischen Stuhles. Forschungen zur deutschen Geschichte Τόμ. Α'. σ. 453 κ. ἐπ.

τοῦ Πιπίνου δωρεᾶς, ἅτινα ὁ Δεσιθέριος εἶχεν ἤδη ἀφαιρέσει πάλιν ἀπὸ τοῦ Πάπα. Θὰ ἦτο δὲ διὰ τοῦτο λίαν δύσκολον εἰς τὸν βασιλέα νάποδώσῃ τὰς χώρας ταύτας εἰς τὸν ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης, ὅστις μάλιστα δὲν ἤθελε νάρκεσθῃ εἰς τὰς προσόδους καὶ τὴν ἔγγειον αὐτῶν κτῆσιν, ἀλλὰ καὶ ἤξιον νὰ ἦναι τῶν μερῶν τούτων ἀπόλυτος κύριος. Ἄν ὁ Πάπας ἐφρόνει ὅτι ὁ Κάρολος ἤθελεν ἱκανοποιήσει τυφλῶς πάσας αὐτοῦ τὰς ἀξιώσεις καὶ ὅτι ἤθελεν ἀνεπιφυλάκτως περιβάλει αὐτὸν δι' ἀπεριορίστου κυριαρχίας ἐπὶ πασῶν τῶν ἐν τῇ δωρεᾷ τοῦ πατρὸς του μνημονευμένων χωρῶν, ἐπλανάτο πλάνην δεινὴν. Ὁ Κάρολος εἶχεν ἀποφασίσει νάντιστῇ καθ' ὅλων τῶν ἀβασίμων καὶ παραλόγων τοῦ Ἀδριανοῦ ἀξιώσεων. Ἄν δὲ βλέπομεν αὐτὸν ἐνίοτε πρόθυμον νὰ ἱκανοποιῇ ἐν μέρει τὰς ἀξιώσεις τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης, οὐδόλως πρέπει νάμφιβάλλωμεν ὅτι τοῦτο πράττει χάριν πολιτικοῦ τινος σκοποῦ. Καὶ ἐν τούτοις ἦτο ἠναγκασμένος οὗτος νὰ μένῃ πιστὸς εἰς τοὺς Φράγκους ἐργαζόμενος μάλιστα ἀκαταπαύστως ὑπὲρ τῶν συμφερόντων αὐτῶν, οὐ μόνον διότι ἡ ὑπαρξίς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καὶ ἰδίως ἡ κοσμικὴ αὐτῆς δύναμις, ἀφ' ὅτου ἀπέστη ἀπὸ τοῦ Ἑλληνος αὐτοκράτορος, ἦτο στενωῶς συνδεδεμένη μετὰ τοῦ Φραγκικοῦ κράτους, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ Φραγκικὴ ἐπιρροή ἐφαίνετο αὐτῷ πολλῶ ἀνεκτοτέρα ἢ αἱ καταθλίψεις τῶν εἰς διηνεκεῖς συγκρούσεις ἐξαντλουμένων βασιλέων τῶν Λογγοβάρδων καὶ τῶν αἰρετικῶν Βυζαντινῶν.

Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ φαντασθῶμεν ὅποσον φρικτὴ ἦτο ἡ ἐντύπωσις, ἣν ἡ ἀγγελία τῆς Φραγκικῆς ἐκείνης κατακτήσεως ἐνεποίησεν ἐν Βυζαντίῳ, ἀφοῦ λάβωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι διὰ τοῦ βαρυσημάντου ἐκείνου γεγονότος οἱ Ἕλληνες ἐγένοντο ἤδη ἄμεσοι γείτονες τῶν Φράγκων, ὧν ἡ ὀσημέραι ἀύξανόμενη δύναμις ἦτο τότε τὸ γενικὸν φόβητρον ἀπάντων τῶν λαῶν τῆς Δύσεως. Ἐγίνωσκον ἐν Βυζαντίῳ ὅτι, ἀφ' οὗ διὰ τῆς καταλύσεως τοῦ Λογγοβαρδικοῦ κράτους ἐξέλιπε τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο προτύριον, ὅπερ ἐκάλυψε

τοὺς Φράγκους ἀπὸ τοῦ ν' ἀναμιγνύωνται ἀμέσως εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἰταλίας, οὐδεὶς πλέον ἔπρεπε νὰ γίνηται λόγος περὶ οἰασδῆποτε τοῦ Ἑλληνος αὐτοκράτορος ἐπιρροῆς ἐπὶ τε τῆς χώρας αὐτῆς καὶ τοῦ Πάπα. Δὲν ἠγνόουν, ὅτι, πρὸς ἓνα τοσοῦτον ἰσχυρὸν ἀντίπαλον, οἷοι ἦσαν οἱ Φράγκοι, ἡ ὑπεράσπισις τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνικῶν κτήσεων κατέστη ἤδη πολλῶ δυσκολωτέρα ἢ πρότερον πρὸς τοὺς Λογγοβάρδους. Καὶ ἀληθῶς τίς ἠδύνατο νὰ μπιβάλλῃ πλέον ὅτι ὁ ἡγεμὼν τῶν Φράγκων πᾶσαν ἤθελε καταβάλει προσπάθειαν ἵνα στρογγυλώσῃ ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου τὰς ἐν Ἰταλίᾳ κτήσεις αὐτοῦ, ἐπὶ ζημίᾳ βεβαίως τῶν Ἑλληνικῶν συμφερόντων; Εὐνόητος ἄρα ὁ λόγος, δι' ὃν ὁ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν μνημονευθεὶς διάδοχος τοῦ Λογγοβαρδικοῦ θρόνου Ἀδαλγίς ἔτυχεν ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ Βυζαντίου προθύμου καὶ λιαν ἐξαιρετικῆς ὑποδοχῆς. Ὁ κοινὸς κίνδυνος ἐπέβαλεν εἰς τοὺς πρῶην ἀσπονδοτάτους ἐχθροὺς νὰ ἐνώσωσιν ἤδη τὰ δυνάμεις αὐτῶν καὶ ἐργασθῶσιν ἀπὸ κοινοῦ πρὸς ἀπόκρουσιν αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνικῶν κτήσεων αἱ ὑπὸ μείζονος κινδύνου ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀπειλούμεναι ἦσαν αἱ πρὸς βορρᾶν κείμεναι, ἤτοι αἱ παράλιοι πόλεις τῆς Βενετίας καὶ ἡ παρακειμένη Ἰστρία. Καὶ αὕτη μὲν ἀποτελοῦσα πρότερον ἐπὶ τοῦ Δεσιδερίου μέρος τοῦ Λογγοβαρδικοῦ κράτους εἶχε περιέλθει πάλιν, μετὰ τὴν κατάλυσιν αὐτοῦ, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἑλλήνων.¹ Ἡ δὲ Βενετία, ἧς ἡ θέσις πρὸς τε τὸ ἀνατολικὸν Ῥωμαϊκὸν καὶ τὸ Φραγκικὸν κράτος, ἰδίως μετὰ τὸν θάνατον τῆς αὐτοκρατείας Εἰρήνης, ἦτο μεγάλης σπουδαιότητος, ἦτο τότε ἀκόμη, ὅσον καὶ ἂν διαμαρτύρηται ἡ ἔθνικὴ ὑπερηφανία τῶν μεταγενεστέρον Βενετῶν, τελῶς ἐξηρητημένη ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους. Ἄν δὲ οἱ Βενετοὶ ἐκέκτηντο ἰδίαν δύναμιν, ἂν τὰ ἐργαστάσια αὐτῶν

1) Περὶ τῆς τότε ἐκτάσεως τῆς ἐπαρχίας Ἰστρίας ἴδε: Gfrörer, Byzantinische Geschichten 1, 89. Forbiger, Handbuch der alten Geographie II, 587.

εἰς τὰ Βυζαντιὰ παράλια ἀπέλαυον μεγάλων ἐλευθεριῶν, τοῦτο ἀποδοτέον πρὸ πάντων καὶ κυρίως εἰς τὴν φρόνησιν τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων, δι' οὓς ὁ δραστήριος ἐκεῖνος ἐμπορικὸς λαὸς ἦτο ἀληθῶς ἀνεξάντλητος πηγὴ πλοῦτου. Ἡ χώρα αὕτη, ἣτις ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς οὐχὶ σπανίως ἐκέντριζε τὴν κατακτητικὴν ὄρεξιν τῶν ἐκάστοτε ἀρχόντων τῆς ἄνω Ἰταλίας, ἦτο τότε ἠπειρωτικὴ καὶ θαλασσία. Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης εἶχον τότε πολλοὶ τῶν Βενετῶν τὰ διὰ δούλων καλλιεργούμενα κτήματα αὐτῶν, ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας μετήρχοντο ἐπικερδῆς ἐμπόριον. Καίτοι δὲ οἱ Λογγοβάρδοι, ἐνόσφ κατεῖχον τὴν ἄνω Ἰταλίαν, οὐδέποτε εἶχον δυνηθῆ δι' ἔλλειψιν στόλου νὰ κυριεύσωσι τὴν θαλασσίαν Βενετίαν, ἐν τούτοις μεγάλη αὐτόθι μερίς, περὶ πολλοῦ ποιουμένη τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἠπειρωτικῶν αὐτῆς κτήσεων, ἀπειλουμένων ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν γειτόνων, δὲν ἐθεώρησεν ἀσύμφορον τὴν μετ' αὐτῶν ὁμόνοιαν¹. Μετὰ δὲ τὴν κατάλυσιν τοῦ Λογγοβαρδικοῦ κράτους οὐ μόνον ἐνταῦθα ἐγένοντο οἱ Φράγκοι κληρονόμοι τῶν Λογγοβάρδων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Βενετίᾳ Λογγοβαρδικὴ ἐκείνη μερίς μετετρέπη εἰς Φραγκικὴν. Ὅσον ὅμως καὶ ἂν ἐπιέζοντο πολλάκις ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τῆς προστασίας τῶν συμφερόντων αὐτῶν νὰ μεταβάλλωσι θέσιν, ἐν τούτοις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ στραφῆ ἐπὶ τέλους ἡ προσοχὴ τῶν Βενετῶν πρὸς τὴν Αὐλὴν τοῦ Βυζαντίου καὶ νὰ μὴ διάγωσι πρὸς αὐτὴν φιλικῶς, ἀφ' οὐ καὶ οἱ ἐπὶ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους πολυάριθμοι αὐτῶν ἐμπορικὸι σταθμοὶ λίαν στενωῶς συνέδεον αὐτοὺς μετὰ τοῦ Βυζαντίου.

* *

Εἶναι ἤδη ἐκ τῶν ἄνω εἰρημένων γνωστὸν ὅτι ὅσοι τῶν Λογγοβάρδων μεγιστάνων εἶχον συντελέσει εἰς τὴν καθαίρεσιν τοῦ Δεσιδερίου διευκολύναντες τὴν νίκην εἰς τὸν ἡγεμόνα τῶν Φράγκων ἐπ' ἐλπίδι μείζονος ἀνεξαρτησίας,

1) Περὶ Βενετίας ἐν γένει ἴδε: Gfrörer, Geschichte Venedigs von seiner Gründung bis zum Jahre 1084 (ἐν ταῖς Byzantinischen Geschichten σ. 68 κ. ἐπ.

δὲν ἐβράδυναν ν' ἀναγνωρίσωσιν τὴν ἀπάτην αὐτῶν, ὡς πρὸς τοῦτο, καὶ ὅτι διακαίόμενοι ὑπὸ τοῦ πόθου τοῦ νάνακτῆσαι τὴν προτέραν αὐτῶν θέσιν, ἀπεφάσισαν νάποσειώσωσιν τὸν μισητὸν νέον ζυγόν. Φαίνεται ὅμως ὅτι παρεκινήθησαν εἰς τοῦτο καὶ ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς αὐστηρότητος, μεθ' ἧς ὁ νικητὴς προσηνέχθη εἰς τὴν κατακτηθεῖσαν χώραν εἰσαγαγὼν μετὰ μικρὸν εἰς αὐτὴν τὸν σταθερὸν ἐκεῖνον ὀργανισμόν, οἷον ἐκέκτητο καὶ αὐτὸ τὸ Φραγκικὸν κράτος. Ἡ ψυχὴ τῆς προκειμένης συνωμοσίας ἐν Ἰταλίᾳ ἦτο ὁ Δουξ τῆς Φριουλιᾶς Rotgaud, εἰς ἐξ ἐκεῖνων, οὓς εἶχεν ἐγκαταστήσει ὁ Κάρολος¹ καὶ οἵτινες εἶχον ὁμόσει πρὸς αὐτὸν τὸν ὄρκον τῆς πίστεως. Οἱ δὲ λοιποὶ συμμετασχόντες τῆς συνωμοσίας ἦσαν οἱ Δοῦκες τοῦ Κλουσίου Ρεγινβάλδος, τοῦ Σπολέτου Ἰλδεβράνδος καὶ τοῦ Βενεβέντου Ἄριχης², εἰ καὶ οἱ δύο τελευταῖοι δὲν διετέλου ἀκόμη τότε ποσῶς ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην κυριαρχίαν τοῦ Καρόλου· ἐξ ἐναντίας ὁ μὲν πρῶτος τούτων μικρὸν πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ πολέμου εἶχεν ἤδη ἐκλεχθῆ ἡγεμὼν ἧς ἦρχε χώρας ὑπὸ τῶν κοινοτήτων αὐτῆς, τῇ συναινέσει τοῦ Πάπα, οὗτινος τὴν κυριαρχίαν εἶχεν ἐπίσης ἀναγνωρίσει, οἱ δὲ Βενεβεντῖνοι, ὧν ἡγεμὼν ἦτο ὁ Ἄριχης, διετέλου μὲν πρότερον ἐν τῷ ἀρχαίῳ Λογγοβαρδικῷ κράτει ἐντελῶς σχεδὸν ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τοῦ βασιλείως, ἀλλὰ μετὰ τῆς καταλύσεως τοῦ κράτους ἐξηφανίσθη καὶ ἡ τελευταία τῆς ἀνεξαρτησίας των σκιά. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ὁ Κάρολος ἠναγκάσθη νάπονείμῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνεξαρτησίαν εἰς ἀμφοτέρω τὰ εἰρημένα Δουκάτα, ἀλλ' οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν γινώσκοντες πολὺ καλῶς ὅτι καὶ αὐτῶν ἡ ὑποταγὴ ἦτο ἤδη ἀναπόφευκτος, ἐνόμιζον ὅτι ὄφειλον νὰ προκαταλάβωσι τὰ ὕπουλα ταῦτα Φραγκικὰ σχέδια.

Σκοπὸς τῶν συμμάχων ἦτο νὰ ἐκδιώξωσι τοὺς Φράγκους ἐκ τῆς Ἰταλίας, νάποκαταστήσωσι πάλιν τὸ ἀρχαῖον Λογγοβαρδικὸν κράτος καὶ νά νουψώσωσιν ἔπειτα τὸν Ἄδαλγιν

1) Einhard's Jahrbücher σ. 62.

ἐπὶ τοῦ πατρικοῦ θρόνου. Ὅτι δὲ ὁ ἡγεμονόπαις οὗτος ἀνε-
δότως εἰργάζετο ὅπως καταλάβῃ τὸν πατρικὸν θρόνον ἐξά-
γεται καὶ ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ ἀνακοινωθείσης εἰδή-
σεως πρὸς τὸν Κάρολον, ὅτι ἐσκόπει νὰ προστεθῇ εἰς τοὺς
συμμάχους μετὰ Ἑλληνικῶν στρατευμάτων¹.

Ἄλλὰ καὶ ἡ Αὐλὴ τοῦ Βυζαντίου, εἰς ἣν, ὡς γνωστόν,
εἶχε καταφύγει ὁ ῥηθεὶς ἡγεμονόπαις, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς
Παυίας καὶ τῆς Βερώνης, καὶ ἔνθα κατὰ τὰς Φραγκικὰς
πηγὰς ἐξῆ περιβεβλημένος τὸ ἀξίωμα τοῦ πατρικίου, δὲν
ἐφρόντιζεν ὀλιγώτερον περὶ ἀπαλλαγῆς αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἐπι-
κινδύνου γείτονος. Δὲν εἶναι δὲ οὐδόλως ἀπίθανον ὅτι ἀντὶ
τῆς συνδρομῆς, ἣν ὑπεσχέθη εἰς τὸν Ἀδαλγιν, ἔλαβε καὶ
αὐτὴ παρ' αὐτοῦ ὑποσχέσεις ὡς πρὸς τὴν Βενετίαν, Ἰστρίαν
καὶ τὸ Ἐξαρχάτον.

Ἐν ᾧ δ' οὕτως εἶχον παρασκευασθῆ τὰ πράγματα καὶ
οὐδὲν ἄλλο ὑπελείπετο πρὸς ἐκρηξιν τοῦ ἀποφασισθέντος
πολέμου ἢ ἡ ὠρισμένη πρὸς τοῦτο ἐποχή², δύο γεγονότα,
ὅλως ἀπροσδοκῆτως ἐπελθόντα, ἀνέτρεψαν ἄρδην τὰ σχέδια
τῶν συμμάχων. Τὸ πρῶτον αὐτῶν ἦτο, ὅτι ὁ Κάρολος κα-
τάρθωσε νὰ προσελκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν τὸν Δοῦκα τοῦ Σπο-
λέτου Ἰλδεβράνδον. Μὴ ἀνεχόμενος, φαίνεται, οὗτος τὴν
παπικὴν κυριαρχίαν, ὑφ' ἣν, ὡς γνωστόν, διετέλει, καὶ ἥτις
μάλιστα, ὡς ἠσκέϊτο ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ, εἶχε καταστῆ καὶ
εἰς αὐτοὺς τοὺς κατοίκους τῆς χώρας λίαν δυσάρεστος καὶ
ἐπαχθὴς ἀπέστη ἤδη αὐτῆς, μετὰ προηγουμένην μετὰ τοῦ
Καρόλου συνεννόησιν³, καὶ ἀνεγνώρισε τὴν ἀνωτάτην αὐ-
τοῦ κυριαρχίαν, ἐξασφαλίσασαν αὐτῷ ἀναμφιβόλως εὐρυτέ-

1) Ἐπιστολὴ 59. Ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ O. Abel γερμανικῆ μεταφρά-
σει τοῦ Paulus Diakonus und die übrigen Geschichtschreiber
der Langobarden. Ἐκδ. 2. σελ. 228. Ἴδε καὶ Cod. Car. ἐπ. 59
ἐκδ. Jaffe

2) Ὁ Μάρτιος τοῦ 776. Ἴδε τὴν μνημονευθεῖσαν ἐπιστ. τοῦ Ἀ-
δριανοῦ.

3) Abel, Papst Hadrian I und die weltliche Herrschaft des
römischen Stuhles. Forschungen κλπ. Τομ. Α. σ. 484 κ. ἐπ.

ραν ἀνεξαρτησίαν. Δὲν φαίνεται δὲ καὶ ἀπίθανον νὰ συνετέλεσεν εἰς τὸ διάβημα τοῦτο τοῦ Δουκὸς καὶ ἡ ἀβεβαιότης τῆς ἐκβάσεως τοῦ ἐπικειμένου πολέμου. Οὕτω δ' ἀποστάνας τοῦ Ἰλδεβράνδου τῆς συμμαχίας, ἀπεκλείσθη ἀπὸ βορρᾶ καὶ ὁ Δουξ τοῦ Βενεβέντου Ἄριχis, ἡ δὲ σύμπραξις αὐτοῦ κατέστη οὕτω τὰ μάλιστα δυσχερής. "Ὅτι δὲ καὶ μετὰ τούτου προέβη ὁ Κάρολος δι' ἀπεσταλμένων εἰς διαπραγματεύσεις, ἐξάγεται ἐκ τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ τοῦ Πάπα¹. Εἰ καὶ δὲν γνωρίζομεν οὔτε τὰς ὑπὸ τοῦ Καρόλου γενομένας πρὸς τὸν Ἄριχιν προτάσεις, οὔτε ὁποῖαν αὐταὶ ἐνεποίησαν εἰς αὐτὸν ἐντύπωσιν, διερχόμενοι ὅμως μετ' ἐπιστάσις καὶ προσοχῆς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἀδριανοῦ, ἐξαγομεν ἐκ τινων χωρίων αὐτῶν, ὅτι καὶ ὁ Ἄριχis τότε ἠναγκάσθη ν' ἀναγνωρίσῃ κατὰ τύπους τὴν ἀνωτάτην τοῦ Καρόλου κυριαρχίαν², ὑπὲρ ἧς ἐκηρύχθη προσέτι καὶ ὁ Δουξ τοῦ Κλουσίου Ῥεγινβάλδος.

Δεύτερον δ' αἴτιον συντέλεσαν καὶ τοῦτο, κατὰ τὰ ἔμπροσθεν εἰρημένα, πρὸς ματαίωσιν τῆς σκοπούμενης ἐπαναστάσεως, ἦτο ὁ κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 775 ἐπισυμβὰς θάνατος τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Κωνσταντίνου τοῦ Ε', ὅστις, ὡς γνωστὸν, τὴν ὑπὸ τε πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἔποψιν λαμπρὰν καὶ ἐνδοξον αὐτοῦ κυβέρνησιν, εἶχε καταισχύσει καὶ κηλιδώσει διὰ τῆς ἀνηκούστου σκληρότητος, μεθ' ἧς εἶχε προσενηχθῆ κατὰ τῶν προσκυνητῶν τῶν εἰκόνων³. Ὁ δὲ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Λέων ὁ Δ' (775—780) δὲν ἠδύνατο ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ βαδίσῃ ἐπὶ τῶν σχεδίων τοῦ πατρὸς του καὶ νὰ σκέπτηται περὶ καταλύσεως τῆς Φραγκικῆς κυριαρχίας ἐν Ἰταλίᾳ, ἀφ' οὗ αὐτὸς ὁ ἴδιος εὕρισκετο ἤδη ἐν τῇ ἀνάγκῃ, ἕνεκα τῆς ἀδυναμίας αὐτοῦ, νὰ φροντίζῃ παντὶ τρόπῳ περὶ ἐξασφαλίσεως

1) Cod. Car. ἐπ. 59.

2) Cod. Car. ἐπ. 62. 66.

3) Θεοφ. Χρ. 693.

τῆς ἰδίας αὐτοῦ κυριαρχίας.¹ Ὁ Θεοφάνης ἀναφέρει², ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ κατ' αὐτὸ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἠπειλήθη ὑπὸ συνωμοσίας, ἣν εἶχε συνυφάνει κατ' αὐτοῦ ὁ ἀδελφός του Νικηφόρος μετὰ τινων σπαθαρίων καὶ στρατηγῶν ἐκ τῆς μερίδος τῆς μεταρρυθμίσεως. Ἀλλὰ πλὴν τῶν ἐσωτερικῶν τούτων κινδύνων, οἵτινες καὶ μόνοι ἦσαν ἱκανοὶ νὰ ἐπισπάσῃσι πᾶσαν τοῦ Αὐτοκράτορος τὴν προσοχήν, οὗτος ἦτο προσέτι ἠναγκασμένος νὰ διεξάγῃ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ δεινούς κατὰ τῶν Ἀράβων πολέμους, οἵτινες συχνὰς ἐπεχείρουν ἐπιδρομὰς εἰς τὰς χώρας τῆς μικρᾶς Ἀσίας³. Ἀφ' οὗ λοιπὸν ὑπὸ ταιαύτας περιστάσεις δὲν ἦτο δυνατὴ τότε οὐ μόνον οἰαδῆποτε ἔνοπλος ἐμφάνισις τῶν Ἑλλήνων ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ καὶ οὐδ' ἡ ἐλαχίστη μετὰ τοῦ Ἀδάλγιδος σύμπραξις αὐτῶν, εὐνόητος ἢ τροπή, ἣν ἔσχε τὸ ἀρχικὸν τῶν συμμάχων σχέδιον.

Οὕτω δ' ἀπομονωθέντος τελέως τοῦ ἡγεμόνος τῆς Φριουλίας Rodgaud, δὲν ἦτο δύσκολον πλέον νὰ προῖδη τις ὁποία θὰ ἦτο ἡ ἔκθασις τοῦ ἐπραγέντος ἤδη πολέμου μετὰξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Καρόλου, ὅστις καλῶς γινώσκων πόσον θὰ διεκύβευε τὰς Ἰταλικὰς αὐτοῦ κτήσεις, δεικνύμενος ἐπιεικῆς πρὸς ταιαύτας εὐθύς ἐν ἀρχῇ ἐκδηλουμένης στασιαστικᾶς τάσεως, δὲν ἐδίστασεν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τοῦ ἐπικινδύνου ἐκείνου ἐχθροῦ. Ὁ Κάρολος ἐξελθὼν νικητής, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἐκ τοῦ προκειμένου πολέμου, ἐθεώρησεν εἴπερ ποτε ἐπιβαλλόμενον αὐτῷ τὸ καθῆκον οὐ μόνον νὰ φροντίσῃ περὶ διασώσεως τῶν ὑπ' αὐτοῦ προσφάτως κατακτηθεισῶν χωρῶν ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ καὶ οὕτω νὰ ὀργανώσῃ ἔπειτα τὰ ἀμέσως ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ διατελοῦντα μέρη τοῦ Λογγοβαρδικοῦ κράτους, ὥστε μηδεὶς πλέον ἐντεῦθεν ν' ἀπειλῇ αὐτὸν φόβος ἐπαναστάσεως.

1) Θεοφ. 695. Παπαρρηγ. Ἰστωρ. τοῦ Ἑλλην. ἔθνους Τομ. Γ'. σ. 534 κ. ἐπ.

2) Αὐτόθι 697. Ἴδε καὶ Παπαρρηγ. αὐτόθι σ. 535.

3) Θεοφάν. 698 κ. ἐπ. Παπαρρηγ. σ. 536 κ. ἐπ.

Περὶ τοὺς χρόνους τούτους μανθάνομεν ὅτι καὶ οἱ Ἕλλη-
νες ἀπεφάσισαν ἐπὶ τέλος ν' ἀναμιχθῶσιν εἰς τὰ πράγ-
ματα τῆς Ἰταλίας. Λέων ὁ Δ' ὅστις, ὡς εἶδομεν, ἦτο ἡναγ-
κασμένος κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας του, νὰ πα-
λαίη κατὰ τῶν ἀπειλούντων αὐτὸν ἐσωτερικῶν τε καὶ ἐξω-
τερικῶν κινδύνων, ἀπαλλαγεῖς ἤδη αὐτῶν ἀπεφάσισεν νὰ-
ναλάβῃ τὴν πολιτικὴν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ πατρὸς ὡς πρὸς
τὰ πράγματα τῆς Ἰταλίας καὶ νὰ καταβάλλῃ τὴν δύναμιν
τῶν δύο αὐτόθι ἐπικινδυνότερων τοῦ κράτους ἐχθρῶν, τῶν
Φράγκων καὶ τοῦ Πάπα. Ἦτο δὲ πρὸς τοῦτο εὐτυχῶς καὶ
ἡ περίστασις κατάλληλος, καθ' ὅσον καὶ ὁ Δουξ τοῦ Βενε-
θέντου Ἄριχis ὑπεσχέθη αὐτῷ τότε αὐθόρμητος τὴν συν-
δρομὴν του. Ἐκπληκτος οὗτος ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι τοῦ
Καρόλου ἐν τῇ ἄνω Ἰταλίᾳ, καὶ βλέπων ἀπειλουμένην ὑπὸ
τῶν Φράγκων καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν, ἔστρεψε
τὰ βλέμματά του πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὧν τὴν σύμπραξιν
ἐθεώρει τὰ μάλιστα ἀναγκαίαν καὶ κατεπείγουσαν.

Ἄλλ' ὁ Ἄριχis, μεθ' οὗ εἶχον συμμαχήσει καὶ ἡ Ταρ-
ρακίνα καὶ ἡ Γαέτα, θέλων νὰ παράσχῃ δείγματα τῆς
εἰλικρινοῦς αὐτοῦ φιλίας πρὸς τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες λίαν
προθύμως ἀπεδέξαντο τὰς προτάσεις αὐτοῦ, βλέποντες
ὅτι ὁ καὶ αὐτοὺς ἐν ταῖς Ἰταλικαῖς αὐτῶν κτήσεις ἀπει-
λῶν ἀπὸ τῶν Φράγκων κίνδυνος δὲν ἦτο ἐλάσσων τοῦ
νῦν ἀπειλούντος τοὺς Βενεβεντίνους, εἶχεν ἀποπειραθῆ προ-
σέτι νὰ παρακινήσῃ καὶ τὰς εἰς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον
ὑποκειμένας πόλεις τῆς Καμπανίας νὰ ποστατήσωσιν ἀπ'
αὐτοῦ καὶ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν πατρικίον τῆς Σικελίας¹.
Τοσοῦτον ὅμως διήγειρεν ἡ περὶ τούτου εἰδησις τὴν ἀγα-
νάκτησιν τοῦ Πάπα, ὥστε οὗτος, πρὸς ἀποκατάστασιν
τῆς προτέρας τάξεως, οὐ μόνον ἀπήτησεν παρὰ τῶν ἀπο-
στατησασῶν πόλεων πίστιν εἰς τὸν ἅγιον Πέτρον, ἀλλὰ

1) Πατρικίος τῆς Σικελίας ἦτο τότε ὁ Ἑλπίδιος Θεοφ. σελ. 703.
Cod. Car. ἐπ. 62.

καὶ διετάξεν αὐτὰς νὰ πέμψωσιν ἢ πρὸς αὐτὸν ἐν Ῥώμῃ ἀντιπροσώπους, ἢ πρὸς τὸν Κάρολον πέντε τῶν ἐπισημοτέρων ἀνδρῶν. Ἄλλ' αἱ πόλεις ἐκεῖναι ἀπέκρουσαν μετὰ θάρρους ἀμφοτέρας ταύτας τὰς ἀξιώσεις, ἀποδείξασαι οὕτως, ὅτι προὔτιμων μᾶλλον τὴν Ἑλληνικὴν κυριαρχίαν, ἢ τὴν Παπικὴν καὶ Φραγκικὴν. Οὕτω δ' ὁ Ἀδριανὸς περιῆλθεν εἰς τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην νὰ ἐπικαλεσθῆ καὶ πάλιν τὴν συνδρομὴν τοῦ ἡγεμόνος τῶν Φράγκων κατὰ τῶν Βενεβεντίνων, οἵτινες ὡς ἔλεγεν, οὐδὲν εἶχον δικαίωμα νὰναμιγνύωνται εἰς τὰ πράγματα τῆς Καμπανίας. Ἄλλ' ὅ,τι ἐπὶ τοῦ προκειμένου φαίνεται τὰ μάλιστα περιεργον καὶ ἀσύνηθες εἶναι ἡ δήλωσις, ἣν ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐκκλησίας ἐποίησατο πρὸς τὸν Κάρολον, ὅτι δηλαδὴ καὶ ὁ ἴδιος ἦτο πρόθυμος νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν ἃν παρείχετο αὐτῷ στρατὸς Φραγκικὸς. Ἄν ὁ Πάπας ἔτυχεν ἢ μὴ τῆς ζητουμένης Φραγκικῆς συνδρομῆς, δὲν εἶναι ἡμῖν γνωστὸν βέβαιον ὅμως εἶναι, ὅτι κατέπνιξε τὴν ἐπανάστασιν διὰ τῆς ὑποταγῆς τῶν ἀποστατῶν καὶ ἀφῆρσεν ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων διὰ τῶν ὄπλων τὴν παρὰ τὰ σύνορα κειμένην Ταρρακίναν¹. Οὕτω δὲ ὁ ἀρχιερεὺς τῆς Ῥώμης, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, παρίσταται τὸ πρῶτον ἤδη διεξάγων καὶ πολέμους διὰ τῶν ὄπλων ὡς κοσμικὸς ἡγεμὼν ἢ κατακτητῆς.!!

Δὲν γνωρίζομεν ἀληθῶς ποῦ στηριζόμενος ὁ Abel ἀμφισβητεῖ ὅτι ὁ Πάπας ἐκυρίευσεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ τὴν μνημονευθεῖσαν πόλιν, οὐδὲ δυνάμεθα νὰποδεχθῶμεν ὡς ὀρθὰν καὶ τὸν ἕτερον αὐτοῦ ἰσχυρισμόν, ὅτι δῆθεν παρεδόθη μὲν αὕτη εἰς τὸν ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 780 ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἔπειτα ὅμως ἀφῆρέθη πάλιν ἀπ' αὐτοῦ.

Ὅ,τι ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι δύναται νὰ ἐξαχθῆ ἐκ τῆς

¹) Abel, Papst Adrian I. κλπ. I. 497. Ἴδε καὶ Jahrbücher des fränkischen Reiches. 209.

μνημονευθείσης παπικῆς ἐπιστολῆς εἶναι, ὅτι οἱ Ἕλληνες μικρὸν μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Ταρρακίνας ἀπεπειράθησαν νάνακτῆσωσιν αὐτὴν καὶ πάλιν διὰ συνθήκης παρὰ τοῦ Ἀδριανοῦ, τῇ μεσιτείᾳ τῶν Νεαπολιτῶν, ὁ δὲ ἀπεσταλμένος αὐτῶν Πέτρος, οὔτινος ὅμως μόνον τὸ ὄνομα περιεσώθη ἡμῖν, ἀφίκετο εἰς Ῥώμην κατὰ τὸ Πάσχα τοῦ 779 καὶ διεπραγματεύθη τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῆς μεγάλης ταύτης ἑορτῆς, ἥτοι τῇ 11 Ἀπριλίου, μετὰ τοῦ Πάπα περὶ ἀποδόσεως τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος πόλεως. Ἄλλ' ὁ Ἀδριανός, οὔτινος γνωστὴ εἶναι ἡ ἰδιοτελής πολιτικὴ, ἀπῆτησεν ὅπως οἱ Νεαπολιταὶ παραδώσωσιν αὐτῷ, ἀντὶ τῆς Ταρρακίνας, τὸ ἐν τῷ Δουκάτῳ δημευθὲν πατριμόνιον τοῦ ἀγίου Θρόνου καὶ, μέχρις οὐ προσαγάγῃσιν τὴν εἰς τοῦτο σαφῆ συγκατάθεσιν τοῦ πατρικίου τῆς Σικελίας, δεκαπέντε παῖδας ὡς ἡμέρους ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων οἰκογενειῶν¹.

Ἄλλὰ τὴν πρότασιν ταύτην δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἀποκρούσῃ ἀποτόμως ὁ Ἄριχς διατελῶν ἐν γνώσει τῶν σχεδίων τοῦ Πάπα ἀπροκαλύπτως γράφοντος πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν Φράγκων, ὅτι οὔτε τοὺς ἡμέρους ἐσκόπει νάποδώσῃ οὔτε τὴν πόλιν Ταρρακίαν, ἂν μὴ πρότερον ἐλάμβανε τὴν πρὸς τοῦτο συγκατάθεσιν αὐτοῦ. Καὶ ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται διατί, ἐν ᾧ ὁ Πάπας ἀνέμενε τοὺς ἡμέρους τῶν Νεαπολιτῶν, προσέβαλον οὗτοι μετὰ στρατοῦ Ἑλληνικοῦ τὴν μνημονευθεῖσαν πόλιν καὶ ἐπανήγαγον αὐτὴν καὶ πάλιν κατὰ τὸ ἔτος 780 ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρικίου τῆς Σικελίας². Ὁ δὲ Ἀδριανός ὑπὸ τσαύτης ὀργῆς καὶ φόβου σῖναμα κατελήφθη ἔνεκα τῶν ἀπροσδοκῆτων τούτων συμβάντων, ὥστε καὶ πάλιν ἠναγκάσθη νὰ ἐπικαλεσθῇ ταχέϊαν τὴν συνδρομὴν τοῦ Καρόλου οὐ μόνον πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἀπολεσθεῖσης πόλεως ἀλλὰ καὶ πρὸς ὑποταγὴν τῆς Γαίτας καὶ τῆς Νεαπόλεως.

1) Cod. Car. ἐπ. 66.

2) Cod. Car. ἐπ. 66.

"Ὅσον σαγηνευτικάι καὶ ἂν ἦσαν αἱ ἐλπίδες αὐταί, ἃς εἶδεν ὁ Πάπας εἰς τὸν βασιλέα τῶν Φράγκων, ὅσον καὶ ἂν ἐπεθύμει καὶ οὗτος νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τὸν Ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης, οὐδεμίαν ἐν τούτοις ἠδύνατο τότε νὰ παράσχη αὐτῷ βοήθειαν, ὅτε ἀσχολούμενος ἐν Γερμανίᾳ εἰς ὑποταγὴν τῶν ἐκ νέου στασιασάντων Σάξόνων. Ἐκ τῶν ἀνακοινώσεων τοῦ Ἀδριανοῦ μαθηθάνομεν προσέτι, ὅτι ἀνεμένετο τότε πρὸς βοήθειαν τοῦ Ἀρίχιδος καὶ στρατὸς Ἑλληνικὸς ὑπὸ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβοντα γνωστὸν Ἀδαλγιν¹. Ἄλλ' οἱ φόβοι τοῦ Πάπα, ὡς πρὸς τοῦτο, ἦσαν λίαν ἀβάσιμοι, διότι δὲν ἦτο δυνατόν τότε νὰ ἐκτελεσθῇ τὸ σχέδιον τῆς Ἑλληνολογοβοαρδικῆς συμμαχίας, ἕνεκα τοῦ αἰφνιδίως ἐπελθόντος περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 780 θανάτου τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος².

Πρὶν ἢ εἴ τι γνωσθῇ ἐν Γερμανίᾳ ὁ θάνατος τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, ὁ Κάρολος ἐπαναγαγὼν καὶ πάλιν εἰς ὑποταγὴν τοὺς δυσχαλινώτους Σάξονας, ἐπεχείρησε τὴν τρίτην αὐτοῦ εἰς Ἰταλίαν ἐστρατείαν, ὅπως παράσχη εἰς τὸν ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης τὴν πρό τινος χρόνου αἰτηθεῖσαν, ὡς εἶδομεν, βοήθειαν. Φαίνεται δὲ ὅτι τὴν ἐστρατείαν ταύτην, καθ' ἣν συμπαρέλαβε προσέτι μεθ' ἑαυτοῦ τὴν τε σύζυγον Ἰλδεγάρδην καὶ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ Καρολομᾶννον καὶ Λουδοβίκον, ἐπεχείρησε περὶ τὰ τέλη τοῦ 780, διότι εὐρίσκομεν αὐτοὺς κατὰ τὰς ἐορτὰς τῆς Χριστοῦ γεννήσεως ἐν Παυίᾳ³. Ὅτε δὲ ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, ἐνθα διῆλθεν καὶ ὀλόκληρον τὸν ὑπόλοιπον χειμῶνα, μετέβη μικρὸν πρὸ τοῦ Πάσχα (15 Ἀπριλίου) εἰς Ῥώμην, οὐ μόνον ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Πάπα καὶ τοῦ λαοῦ μετὰ τῶν ὑφίστων τιμῶν ὡς ἐλευθερωτῆς τῆς Ἰταλίας καὶ ὡς Ῥωμαῖος πατρίκιος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῇ αἰτήσει αὐτοῦ προέβη ὁ Πάπας κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐορτῆς εἰς διάβημα σπουδαί-

1) Cod. Car. ἐπ. 66.

2) Θεοφ. 702.

3) Einhards Jahrbücher σ. 67.

τατον, ὅπερ δὲν εἶναι ἀπίθανον ὅτι ἦτο εἰς τῶν κυριωτέρων λόγων, ὑφ' ὧν ἠναγκάσθη ὁ μνημονευθεὶς μονάρχης νὰ ἐπισκεφθῆ ἤδη τὴν Ἰταλίαν. Τὸν πρεσβύτερον τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων υἱῶν τοῦ Καρόλου, Καρολομᾶννον, ἐβάπτισεν ὁ Ἀδριανὸς καὶ μετωνόμασεν ἤδη Πιπῖνον, κατὰ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ Πάππου. Μετὰ δὲ τοῦτο αὐτὸν μὲν ἔχρισε βασιλέα τῆς Λογγοβαρδίας, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ Λουδοβίκον βασιλέα τῆς Ἀκυϊτανίας.¹

Ἐν ᾧ ὁ μονάρχης τῶν Φράγκων ἀπῆλauen ἔτι ἐν Ῥώμῃ ἐν τῷ μέσῳ τῶν θαυμαστῶν αὐτοῦ τοιοῦτων ἐκτάκτων τιμῶν καὶ περιποιήσεων ἐπῆλθεν αὐτόθι καὶ εἰς τὰς μεταξὺ τοῦ Φραγκικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ κράτους ὑφισταμένης διαφορᾶς ἀπροσδόκητός τις λύσις. Ἡ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λέοντος καταλαβοῦσα τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου χήρα αὐτοῦ Εἰρήνη, ἣν πρὸς μεγίστην τοῦ κράτους δυστυχίαν ὁ ἀποθανὼν αὐτῆς σύζυγος μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του κατέστησεν ἐπίτροπον τοῦ ἀνηλίκου υἱοῦ των Κωνσταντίνου, διότι ἕνεκα τούτου ἔμελλε βραδύτερον νὰ καταστῆ τὸ Βυζαντιακὸν κράτος θέατρον τῶν ἀπὸ τοῦδε διηνηκῶν ἐκείνων πολέμων, δι' ὧν κατέπεσεν ἡ αὐτοκρατορικὴ δύναμις, ἡ Εἰρήνη, λέγομεν, ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ ζητήσῃ διὰ τὸν δεκαετῆ τότε υἱὸν τῆς ἐκείνου¹ τὴν χεῖρα τῆς πρεσβυτέρας τοῦ ἡγεμόνος τῶν Φράγκων θυγατρὸς Ῥοτρούδης, ἣτις ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν καλεῖται Ἐρυθρῶ. Τοιοῦτον δεσμὸν, ὅστις ἀνελπίστως ὑπέσχετο τὴν πλήρωσιν τσοσούτων αὐτοῦ ἐλπίδων καὶ ὀνείρων, δὲν ἦτο δυνατὸν βεβαίως νὰ ποκρούσῃ ὁ Κάρολος, ἐν ἐποχῇ μάλιστα, καθ' ἣν δὲν εἶχεν ἔτι δοθῆ αὐτῷ οὐδεμία ἀφορμὴ νὰ γνωρίσῃ τὸν ἀληθῆ χαρακτῆρα καὶ τὴν ἀκόρεστον φιλαρχίαν τῆς μητρὸς τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ γαμβροῦ, ἅτινα ἀμφοτέρα ἀπεκαλύφθησαν βραδύτερον ἐν ὄλῃ αὐτῶν.

1) Einhards Jahrbücher σ. 68. Hegewisch, Histoire de l'Empereur Charlemagne σ. 179.

2) Θεοφάν. 688.

τῇ φρικαλεότητι. Ἄφ' οὗ λοιπὸν οὐδεμία ὑπῆρχεν ὡς πρὸς τὸ προκειμένον ζήτημα ἀντίρρησις ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης, ἡ μνηστεία ἐτελέσθη εὐθύς τότε καὶ πᾶσα κατεβλήθη φροντίς ἐκ τοῦ Βυζαντίου, ὅπως ἡ μέλλουσα αὐτοκράτειρα τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους *διδαχθῆ τὰ τε τῶν Γραικῶν γράμματα καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ παιδευθῆ τὰ ἥθη τῆς Ῥωμαίων βασιλείας*¹.

Ἄλλὰ τίνα ἦσαν ἄρα γε τὰ ἐλατήρια, ὑφ' ὧν παρεκινήθη ἡ Εἰρήνη νὰ παρασκευάσῃ τοσοῦτον μετὰ τοῦ ἰσχυροτάτου ἡγεμόνος τῆς Δύσεως δεσμόν, εὐθύς ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας αὐτῆς, ἀφ' οὗ ἦτο προφανέστατον ὅτι οἱ μᾶλλον ἐπικίνδυνοι τοῦ κράτους ἐχθροὶ ἐν Ἰταλία ἦσαν τότε ὁ Πάπας καὶ οἱ Φράγκοι, καὶ ἀφ' οὗ μάλιστα οἱ ἐπιζητοῦντες τότε τὴν προστασίαν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναρχίας Λογγοβάρδοι πρὸς ἐκδιώξιν τῶν τελευταίων ἐκ τῆς Ἰταλίας, ἦσαν οἱ φυσικώτεροι αὐτῆς σύμμαχοι; Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν τὸ κράτος ἐξηκολούθει ἔτι συνταρασσόμενον ἕνεκα τῶν περὶ τῶν εἰκότων ἐρίδων, αἵτινες ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἄρχονται καὶ αὐταὶ γιγνόμεναι σπουδαῖος πολιτικὸς παράγων ἐκ ταῖς σχέσεσι τοῦ Φραγκικοῦ καὶ Βυζαντιακοῦ κράτους, ἡ θέσις τῆς αὐτοκρατείας ἐπισφαλῆς ἡμεῖραι καθισταμένη περιήγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ μεταχειρισθῆ οἰονδήποτε μέσον δυνάμενον νὰ ἐπενέγκῃ ἔστω καὶ προσωρινῶς διαλλαγὴν τινα πρὸς τοὺς ἐξωτερικῶς αὐτῆς ἐχθροὺς, ὅπως διὰ τῆς ὑποστηρίξεως ἢ καὶ τῆς ἀπλῆς οὐδετερότητος αὐτῶν δύναται νάνθίσταται εὐκολώτερον εἰς τοὺς ἀπὸ τῶν εἰκονομάχων κινδύνους. Καὶ τῷ ὄντι μικρὸν μετὰ τὸν θάνατον Λέοντος τοῦ Δ'. ἡ μερίς αὕτη, ἣτις ὕψωσε τὴν κεφαλὴν μετ' ἀνηκούστου θρασυτήτος, ἀπεπειράθη νὰναβιβάσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου συγγενῆ τινα τοῦ ἀποθανόντος αὐτοκράτορος καλούμενον Νικηφόρον². Καὶ

1) Θεοφάν. 705. Κεδρηνός Β'. σ. 21.

2) Θεοφ. 703. Κεδρην. αὐτ. σ. 20.

είναι μὲν ἀληθές ὅτι ἡ ἐπανάστασις ἐκείνη κατεπνίγη, δὲν ἐξέλιπεν ἐν τούτοις ἡ ἀντίδρασις τῶν εἰκονομάχων, οὔτινες ἐστήριζον τὴν δύναμιν των εἰς τὸν στρατόν.

Ἄλλὰ καὶ ἕτερος κίνδυνος ἀπειλῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τὰς ἐν Ἰταλίᾳ Βυζαντιακὰς κτήσεις ἐφαίνετο δικαιολογῶν τὸ παρὰ τῷ ἡγεμόνι τῶν Φράγκων μνημονευθὲν διάβημα τῆς Εἰρήνης. Ὁ πατρικίος στρατηγὸς τῆς Σικελίας Ἐλπίδιος κατηγορηθεὶς ὡς τὰ τῶν *Καισάρων φρονῶν*¹ ἦτοι τῶν κατ' αὐτῆς στασισάντων ἀνδραδέλων της, καὶ ἀπολυθεὶς διὰ τοῦτο ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείας, ἀντὶ νὰ φροντίσῃ νὰ ποδεῖξῃ ὅπως δῆποτε τὴν ἀθωότητά του, ἐξ ἐναντίας ἐνίσχυσε τὴν ἀποδοθεῖσαν αὐτῷ κατηγορίαν διατηρήσας ὅλως ἀυθαίρετως τὴν θέσιν του. Ἄλλὰ καὶ ὅτε μετ' ὀλίγον ἀπέστειλεν ἡ Εἰρήνη κατ' αὐτοῦ τὸν πατρικίον Θεόδωρον μετὰ στρατοῦ ἐπιλέκτου ἐξ Ἑλλάδος καὶ Μικρᾶς Ἀσίας, ἠναγκάσθη μὲν νὰ φύγῃ ὁ ἀποστάτης, μετὰ λυσσάδῃ ἀμυναν, εἰς τὴν Ἀφρικὴν μεθ' ὅσων εἶχε χρημάτων, περιεβλήθη ὁμῶς αὐτόθι τὸν βασιλικὸν τίτλον καὶ ἐστέφη ὡς βασιλεὺς Ῥωμαίων ὑπὸ τῶν Ἀββασιδῶν, ὧν ὁ ἀπὸ πολλοῦ διεξαχόμενος κατὰ τοῦ κράτους πόλεμος εἶχε λάβει τότε τὰ μάλιστα σοβαρὸν καὶ ἐπικίνδυνον χαρακτῆρα, οὐ μόνον ἕνεκα τῆς εἰς αὐτὸν συμμετοχῆς τοῦ μετέπειτα τοσοῦτον ἐνδόξου κατὰ τὸν Ἄρουν² ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ Πελοποννήσῳ ἀγρίων λεηλασιῶν καὶ δηλώσεων τῶν αὐτόθι Σλαβίων. Κατὰ δὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοφάνους, ἡ πρὸς τὸν Κάρολον ἀποσταλεῖσα ἐκείνη πρεσβεία τῆς Εἰρήνης καὶ αὕτη ἡ κατὰ τοῦ ἀποστάτου Ἐλπιδίου ἐστρατεία συνέπεσον κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἦτοι κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 781. Ἡ σύμπτωσις λοιπὸν αὕτη δὲν φαίνεται παρέχουσα

1) Θεοφ. 703. Ἰδ. καὶ Παπαρρηγ. 543 κ. ἐπ.

2) Θεοφ. 705. Herzberg, Geschichte Griechenlands seit dem Absterben d. ant. Lebens bis zur Gegenwart I, 204 καὶ Geschichte der Byzantiner κλπ. τοῦ αὐτοῦ (τῆς ἱστορ. συλλογῆς τοῦ Oncken) τευχ. 54, σ. 119.

προφανῆ τὴν ἐξήγησιν τοῦ γνωστοῦ διαθήματος τῆς Εἰρήνης παρὰ τῷ ἡγεμόνι τῶν Φράγκων; Ποία θὰ ἦτο τῆς Εἰρήνης ἡ θέσις ἂν ὁ μνημονευθεὶς ἀποστάτης ἀνεγνώριζε τὴν ἀνωτάτην κυριαρχίαν τοῦ ἡγεμόνος τῶν Φράγκων, ἂν ἔθετεν ὑπὸ τὴν διάθεσιν αὐτοῦ τὴν ναυτικὴν μοῖραν τῆς Σικελίας καὶ ἂν ἐλάμβανε διὰ τῶν χειρῶν τοῦ Καρόλου τὴν τε Σικελίαν καὶ τὰς λοιπὰς ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνικὰς κτήσεις ὡς Φραγκικὸν τιμᾶριον; Ἴδού λοιπὸν καὶ διατὶ προσέτι νομίζομεν, ὅτι ἡ αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου ἠναγκάσθη νὰ προτιμήσῃ κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην ἐποχὴν νὰ συνδεθῇ μᾶλλον μετὰ τοῦ ἐπικινδυνότερου τοῦ κράτους ἐχθροῦ, ἢ μετὰ τῶν φυσικωτέρων αὐτοῦ συμμάχων, τῶν Λογγοβάρδων.

Ἄν ἡ Εἰρήνη ἐσκέπτετο τότε σοβαρῶς ἢ μὴ περὶ τῆς μνηστείας τοῦ υἱοῦ τῆς μετὰ τῆς Φραγκικῆς πριγκιπίσσης, δὲν δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν¹. Κρίνοντες ὁμῶς ἐκ τῆς μετέπειτα διαγωγῆς αὐτῆς, λαμβάνοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς ἐσωτερικῆς τοῦ κράτους ἀνωμαλίας κατέχοντα τοὺς Ἕλληνας φόβον μήπως ὁ Φράγκος μονάρχης ἐκδιώξῃ αὐτοὺς ὀλοσχερῶς ἐκ τῆς Ἰταλίας, δὲν θεωροῦμεν ἀπίθανον, ὅτι τὴν μνηστείαν τοῦ υἱοῦ τῆς μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Καρόλου ἐπενόησεν ἡ Εἰρήνη μόνον καὶ μόνον ὅπως κρατῆ, ἔστω καὶ προσωρινῶς, τὸν ἡγεμόνα τῶν Φράγκων μακρὰν τῶν αὐτόθι Ἑλληνικῶν κτήσεων, μέχρις οὗ δυνηθῆ νὰποκαταστήσῃ τὴν τάξιν τῶν ἐσωτερικῶν τοῦ κράτους πραγμάτων.

Ἄλλὰ τίνες ἐπὶ τέλος ἦσαν αἱ μεταξὺ τῶν δύο συνδιαλλαγιστῶν Δυνάμεων ἀνταλλαγεῖσαι τότε ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς μνηστείας ἰδέαι καὶ πολιτικαὶ συμφωνίαι; Δυστυχῶς περὶ τούτου σιωπῶσι τέλειον αἱ πηγαὶ ἐκατέρωθεν. Ἐκ τῆς ἱστορίας ὁμῶς τῶν προσεχῶν ἐτῶν δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν, ὅτι ἐπειδὴ δὲν ἐπῆλθε παντελῶς οὐδεμία μεταβολὴ τῆς προτέρας καταστάσεως τῶν πραγμάτων, ἀμφοτέρα ἰ-

1) Herzberg, Geschichte der Byzantiner κλπ. σ. 119.

σως τὰ μέρη ὑπεχρεώθησαν ἀμοιβαίως νὰπέχωσιν οἰαςδήποτε ἀναμίξεως εἰς τὰς μέχρι τοῦδε διαφιλονεικουμένης χώρας ἢ καὶ οἰουδήποτε ἐρεθισμοῦ καὶ ραδιουργίας.

Ταῦτα δὲ λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν βεβαίως ὅτι τοῦτο ἴσχυε καὶ ὡς πρὸς τὸ Βενεβέντον διότι ὡς πρὸς τὸ δουκάτον τοῦτο οὐδέποτε δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι θὰ συγκατετίθετο ὁ Κάρολος νὰ δεσμευθῶσιν ὡπωςδήποτε αἱ χεῖρες αὐτοῦ, ἀφ' οὗ ἐνόμιζεν ὅτι καὶ αὐτό, ὡς μέρος τοῦ ἀρχαίου Λογγοβαρδικοῦ κράτους, ἔπρεπε νὰ περιέλθῃ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ¹. Οὕτω δὲ δὲν δυνάμεθα νὰποδεχθῶμεν ὡς ἄρθρὸν τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Α. Η. 1,²) ὅτι δῆθεν ὁ Φράγκος μονάρχης προσβαλὼν τὸ Βενεβέντον ἐν ἔτει 785—787 ἐπολιτεύθη παρὰ τὰς συμφωνίας τοῦ ἔτους 781, καθ' ἃς ἢ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ὑφισταμένη κατάστασις τῶν Ἰταλικῶν χωρῶν ἔπρεπε νὰ μένῃ ἀμετάβλητος. Ἄν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἔπειτα ἐτηρήθη καὶ ὡς πρὸς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος δουκάτον ἀδιατάρακτο, ἢ ἐν ἔτει 781 συνομολογηθεῖσα εἰρήνη, τοῦτο δεόν νὰ ὀφείλῃται καθ' ἡμᾶς κυρίως εἰς αὐτὸν τὸν Κάρολον, μὴ θέλοντα νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς ἐχθροπραξίας, ἐνόσω ἔβλεπεν ὅτι καὶ ὁ Ἄριχς τὴν αὐτὴν μετήρχετο πολιτικὴν. Ὅτι ὅμως ἐδεσμεύθη ἐπισήμως ὁ Κάρολος ὡς πρὸς τὸ εἰρημένον δουκάτον κατ' ἀπίστησιν τῆς Εἰρήνης, καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ἀδυνατοῦμεν νὰ πιστεύσωμεν. Ἐν ἣ διετέλει τότε ἡ Εἰρήνη στενοχώρῳ θέσει, ἦτο ἀληθῶς ἀδύνατον νὰ τολμήσῃ νὰ θίξῃ τοσοῦτον ἐπισφαλές ζήτημα, οἷον ἦτο τὸ τοῦ Βενεβέντου, πολλῶ δ' ἦττον νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ Καρόλου ὀριστικὴν ἀποχὴν ἀφ' οἰαςδήποτε εἰς αὐτὸ ἀναμίξεως,

Ὅ,τι ἐκ πρώτης ὀψεως φαίνεται ἴσως παράδοξον εἶναι, πῶς ὁ Πάπας, οὕτινος γνωρίζομεν τὸ μῖσος πρὸς πᾶσαν ἐλληνικὴν ὑπόθεσιν, ἐπολιτεύθη ὡς πρὸς τὸ προκείμενον ζή-

1) Einhards Jahrbücher σ. 77.

2) Jahrbücher d. fr. R σ. 455 κ. ε.

τημα τοσοῦτον ἀπχθῶς καὶ ἀδιαφόρως καὶ δὲν προσεπάθη-
σεν ὅπως δήποτε, κατὰ τὴν γνωστὴν αὐτοῦ ἑξίν, νὰ μα-
ταιώσῃ τὴν μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν ἐπελθοῦσαν ἐκείνην
προσέγγισιν. Ἀλλὰ τίς ἀγνοεῖ ὅτι, ἂν ὑπῆρχε τις ἐλπίζων
ἀληθὲς ἀπὸ τῶν φιλικῶν σχέσεων τῶν δύο Αὐλῶν κέρδος,
οὗτος ἀναμφιβόλως ἦτο ὁ Πάπας, τίνα δὲ λανθάνει ὅτι,
ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τῆς Εἰ-
ρήνης, ἐκεῖνος, ὅστις ἤρξατο τρεφόμενος ὑπὸ τῆς βεβαίας
ἐλπίδος ὅτι ἤθελε δυνηθῆ νὰ ὑπαγάγῃ τὴν Ἑλληνικὴν ἐκ-
κλησίαν ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ῥωμαϊκῆς, ἦτο ὁ αὐτὸς ἀρ-
χιερεὺς τῆς Ῥώμης; Ἀλλὰ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ πληρωθῶσιν
οἱ τοιοῦτοι πόθοι αὐτοῦ ἔνευ φιλικῆς τινος προσεγγίσεως πρὸς
τὴν Αὐλὴν τοῦ Βυζαντίου; Πῶς δὲ θάκατωρθοῦτο ἡ ἀπα-
ραιτήτως ἀναγκαία αὕτη προσέγγισις, ἡ ἀμφοτέρω τὰ περι-
ῶν ὁ λόγος κράτη, τὸ τε Ἑλληνικὸν καὶ τὸ Φραγκικόν, διε-
τέλουν ἐν πολεμικῇ πρὸς ἄλληλα καταστάσει; Ἀλλ' ἐν ᾧ
ὁ Ἀδριανὸς τοιαύτην ἐδείκνυε διαγωγὴν πρὸς τὰς ῥηθείσας
δύο Αὐλάς, οὐδόλως ἐλησμόνησε καὶ τὴν διαγωγὴν τοῦ
δουκὸς τοῦ Βενεβέντου, τῆ συνδρομῆ τῷ ὁποίῳ, ὡς εἶδο-
μεν, ἀφηρέθη ἀπὸ τῆς κυριαρχίας αὐτοῦ ἡ πόλις Ταρρακίνα.
Συμμενοθηεῖς δὲ μετὰ τοῦ Καρόλου κατώρθωσε νὰ βλάβῃ
αὐτὸν ἐμμέσως διὰ κοινῆς προσβολῆς κατὰ τοῦ συγγενοῦς
αὐτῷ δουκὸς τῆς Βαυαρίας Θασσίλωνος, ἀρνούμενου ἤδη εἰς
τὸν Κάρολον ἦν ὤμοσεν ἄλλοτε εἰς τὸν Πιπίνον ὑπακοήν.
Ὅσον ὅμως καὶ ἂν ἐπέμεινεν εἰς τοῦτο, ἡναγκάσθη ἐπὶ τέ-
λους τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ εἰς τὴν χώραν του εἰσβαλόντος Καρό-
λου, τὸ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλεπαλλήλων προτροπῶν τοῦ Πάπα
Ἀδριανοῦ, ἐκσφενδονήσαντος μάλιστα ἐπὶ τέλους κατ' αὐτοῦ
καὶ τὴν ἀπειλὴν τοῦ ἀφορισμοῦ, νὰ ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τοῦ
Φράγκου μονάρχου, ὁμῶς τὸν ὄρκον τῆς ὑποταγῆς καὶ πα-
ραδώσῃ ὡς ἐγγύην τῆς πρὸς αὐτὸν πιστεῶς του ὁμήρους¹.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τοῦ

1) Einhards Jahrbücher σ. 49. 68.

Φραγκικοῦ κράτους καὶ τῆς Αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου, ὅτε ἐν ἔτει 785 ἡ αὐτοκρατεία Εἰρήνη, ἣτις ἐνόμιζεν ὅτι ἤθελε διατηρηθῆ ἐν τῇ ἀρχῇ διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ κλήρου καὶ παντὶ σθένει ἐφρόντιζεν ἵνα ἀκυρώσῃ πάλιν πάντας τοὺς ὑπάρχοντας κατὰ τῆς εἰκονολατρείας νόμους, προτιθεμένη νὰ συγκαλέσῃ σύνοδον οἰκουμενικὴν πρὸς κατάπαυσιν τῶν τότε ἐπικρατουσῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐρίδων ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς τῶν εἰκόνων ἀναστηλώσεως, δὲν παρέλιπε νὰ προσκαλέσῃ καὶ τὸν ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης, ἵνα συμμετάσχη καὶ αὐτός, ἂν ἤθελε, τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς.¹ Ὁ δὲ Ἀδριανὸς, οὐτινος γνωρίζομεν ἤδη τὰς ἐλπίδας καὶ τοὺς πόθους, οὐ μόνον ἔσπευσε, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τῆς πληρώσεως αὐτῶν, νὰ ποδεχθῆ προθύμως τὴν πρόσκλησιν ἐκείνην τῆς αὐτοκρατείας, ἀλλὰ καὶ νὰ κυρώσῃ τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ταρασίου, ὃν εἶχεν ἡ αὐτὴ ἀπὸ λαϊκοῦ ἀνυψώσει εἰς τὸ ὑπατον τοῦτο ἀξίωμα.² Ἀνήγγειλε δὲ ταῦτα εἰς αὐτὴν διὰ γράμματος, ἐν ᾧ τὸ μὲν ἐξῆρε τὴν ἱερότητα καὶ τὸ ὕψος τοῦ παπικοῦ θρόνου, τὸ δὲ ἔπλεκεν ὑπὲρ τοῦ Καρόλου, ὃν παρεῖχεν ὡς ὑπόδειγμα ἀφωσιωμένου ὑπέρτερου καὶ ἰσχυροῦ τῆς ἐκκλησίας προστάτου, ἐγκώμιον λαμπρὸν καὶ λίαν χολακευτικόν.³

Ἐν ᾧ τοιαύτη διεξήγετο ἀλληλογραφία μεταξὺ τοῦ Πάπα καὶ τῆς αὐτοκρατείας, μανθάνομεν καὶ πάλιν μετὰ μακρὰν σιωπὴν ἕκ τινος τοῦ πρώτου πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν Φράγκων γράμματος, ὅτι ὁ δούξ τοῦ Βενεβέντου Ἀριχίς, περιελθὼν ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Νεαπολίτας, οἵτινες, ὡς γνωστόν, διετέλουν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἑλλήνων, ἐπήνεγκεν αὐτοῖς σπουδαιοτάτας ζημίας.⁴ Οὐδεὶς δὲ φόβος ὑπῆρχε μῆπως ὁ μεταξὺ τῶν δύο δουκά-

1) Θεοφάν. 713.

2) Θεοφάν. αὐτόθι.

3) Mansi, Collectio amplissima Consiliorum XII, 1055.

4) Cod. Car. ἐπ 82.

των πόλεμος οὗτος μεταβάλη τὰς μεταξὺ τῆς Φραγκικῆς καὶ Ἑλληνικῆς Αὐλῆς σχέσεις, διότι ἡ Νεάπολις διετέλει τότε ἐν τῇ αὐτῇ χαλαρᾷ σχέσει πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν κράτος, ἐν ἣ καὶ τὸ Βενεβέντον πρὸς τὸ Φραγκικόν.

Περὶ τοὺς χρόνους τούτους ἀπέστειλεν ὁ Κάρολος εἰς Βυζάντιον πρεσβείαν, ἵνα διαπραγματευθῆ πιθανῶς μετὰ τῆς αὐτοῦ Αὐλῆς περὶ τοῦ γάμου τῆς Ῥοτρούδης καὶ τοῦ Κωνσταντίνου. Ὅτι δὲ τοῦτο ἦτο ὁ κύριος τῆς πρεσβείας ταύτης τοῦ Καρόλου σκοπός, δυνάμεθα καὶ ἐκ τούτου ἀκόμη νὰ ἐξαγάγωμεν, ὅτι, εὐθύς μετὰ τὴν ἄφιξιν τῶν Φράγκων ἀπεσταλμένων εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀπεστάλησαν καὶ Ἕλληνες τοιοῦτοι πρὸς τὸν Κάρολον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 787, ὅπως παραλάβωσι τὴν μνηστὴν τοῦ αὐτοκράτορος εἰς γάμον¹. Φαίνεται ὅμως, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὅτι ἡ πρεσβεία ἐκείνη τοῦ ἡγεμόνος τῶν Φράγκων ἦτο σύναμα ἐμπειπιστευμένη καὶ ἐτέραν ἀποστολήν, ἣτοι νάναγγεῖλη εἰς τὴν Αὐλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν ἐπικειμένην ἐκστρατείαν αὐτοῦ εἰς Ἰταλίαν διαβεβαιούσα αὐτὴν ὅτι οὐδένα ἐκ τούτου ἐμελλε νὰ διατρέξῃ κίνδυνον ἢ συνθήκη τοῦ 781.

Πρὶν ἢ μάθωμεν ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ τέλος τῶν περὶ τοῦ προκειμένου γάμου ἀρξαμένων διαπραγματεύσεων, δὲν θεωροῦμεν ἄσκοπον νὰ ζητήσωμεν τοὺς λόγους τοὺς ὠθήσαντας τὸν Κάρολον νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ πάλιν ἤδη τὴν Ἰταλίαν. Ἐὰν πιστεύσωμεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Abel² ἐξενεχθεῖσαν γνώμην, ἡ εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατεία τοῦ ἡγεμόνος τῶν Φράγκων, ἣν ἐπεχείρησε κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 786³ μετὰ τὴν ἐκ νέου ὑποταγὴν τῶν δυσχαλινώτων Σαξόνων, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀπέβλεπεν, ἢ νὰ ματαιώσῃ ὠρισμένα σχέδια τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης, ὅστις προσε-

1) Einhards Jahrbücher 78. Abel, Jahrbücher des französischen Reiches σ. 471.

2) Jahrbücher σελ. 513—517.

3) Einhards Jahrbücher 77.

πάθει νὰ καταστῆ ανεξάρτητος ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἐνισχύση μᾶλλον τὰς πρὸς τὴν Εἰρήνην σχέσεις του. Καίτοι οὐδό-
 λως ἀμφιβάλλομεν ὅτι ἡ θέσις τοῦ Πάπα ὡς πρὸς τὸν
 Φράγκον μονάρχη, δὲν ἦτο τότε οὐδαμῶς εὐχάριστος, ἔ-
 νεκα τῆς ἀδυναμίας αὐτοῦ⁴, ἐν τούτοις κλίειν τιὰ τοῦ
 Ἀδριανοῦ πρὸς τὸ Βυζάντιον διεγείρουσαν τὴν ὑποψίαν
 τοῦ Καρόλου οὔτε ἐν ταῖς πηγαῖς εὐρίσκομεν ὑποδηλουμέ-
 νην, οὔτε πιθανὴν βλέπομεν καθισταμένην ἐκ τῆς τότε πο-
 λιτικῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων. Ἡ μόνη ἔμμεν-
 τισ, ἐφ' ἧς ὁ Abel στηρίζει τὴν ἀνωτέρω γνώμην του, εἶναι
 ἡ πρὸς τὴν Εἰρήνην ἀπάντησις ἐκείνη τοῦ Πάπα, ἧς ἐν
 τοῖς ἔμπροσθεν ἐποιησάμεθα μνείαν. Ἄλλ' οὐδαμοῦ αὐ-
 τῆς ὑποδηλοῦται κἄν ἔστω καὶ ἡ ἐλαχίστη δυσμένεια κατὰ
 τοῦ ἡγεμόνος τῶν Φράγκων, ἐξ ἐναντίας δὲ μάλιστα ἐγ-
 κωμιάζεται οὗτος, ὡς εἶδομεν, ὡς εἰλικρινῆς καὶ ἰσχυρὸς τῆς
 ἐκκλησίας προστάτης. Καὶ ἀληθῶς τοιαύτη ἦτο τότε ἡ κα-
 τάστασις τῶν πολιτικῶν πραγμάτων, ὥστε οὐδὲ νὰ ὑποθέ-
 σωμεν κἄν ἐπιτρέπεται, ὅτι ὁ ἄλλως ἀκριβῆς γνώστης τῶν
 τότε περιστάσεων Ἀδριανὸς ἦτο ποτε δυνατὸν νὰ γνοῖ, ὅτι
 οὐδέποτε θὰ ἠδύνατο ἡ Εἰρήνη νὰ λάβῃ τὴν ἐπὶ τῆς Ῥώ-
 μης κυριαρχίαν ἐναντίον τοῦ Καρόλου, πολλῶ δ' ἦττον νὰ
 παρέχῃ εἰς αὐτὸν τὸν Πάπαν, ἔστω καὶ ὡς νικήτρια, μεί-
 ζονα τοῦ Καρόλου προστασίαν κατὰ τῶν κατ' αὐτοῦ συ-
 χνῶν ἐπιθέσεων τῶν διαφόρων δουκῶν τῆς Ἰταλίας. Ἀλλὰ
 καὶ ἄνευ τούτου δὲν ἦτο ἐπιτετραμμένον εἰς τὸν Πάπαν νὰ
 λησμονῇ, ὅτι, εἰ καὶ ὑπὸ τοῦ Καρόλου πολυειδῶς πολλάκις
 ἐπιέζετο καὶ ἔταπεινοῦτο εἰς ὑποθέσεις τῆς διοικήσεως, ἐν
 τούτοις οὐδέποτε θὰ ἠδύνατο, ἄνευ τῆς ὑποστηρίξεως αὐ-
 τοῦ, νὰ καταλάβῃ ὁ παπικὸς θρόνος μόνος ἢν κατεῖχε τότε
 κοσμικὴν θέσιν. Ἄλλ' αἱ ὑποθέσεις τοῦ Abel δὲν δικαιο-
 λογοῦνται οὐδὲ καὶ ὑπὸ τῆς μετέπειτα διαγωγῆς τοῦ Πάπα.
 Διότι καίτοι οὗτος δὲν ἠγνοεῖ ὅτι οἰαδῆποτε μεταξὺ τοῦ

4) Πρβλ. ἰδίως Cod. Car. ἐπ. 70—74. 82. 89.

Καρόλου και τοῦ Ἀρίχιδος ῥῆξις θὰ ἐπήνεγκεν ἀναποφεύκτως ἔριδας μεταξύ τοῦ πρώτου και τῆς Εἰρήνης, θέλομεν ἴδει ἐν τούτοις αὐτὸν ἐν τοῖς ἐπομένοις ὠθοῦντα τὸν Φράγκον μονάρχην εἰς τοιαύτην ῥῆξιν και ἀποστερούμενον οὕτω πάσης ἐλπίδος περὶ μέλλοντος αὐτοῦ συνδέσμου μετὰ τοῦ Βυζαντίου.

Ἐν τούτοις ἡμεῖς ἀδυνατοῦντες διὰ τοὺς ῥηθέντας λόγους νὰποδεχθῶμεν τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Abel, καθ' ὃν μόνη αἰτία τῆς εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείας τοῦ Καρόλου ἦτο ἡ δυσπιστία αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἀδριανόν, δὲν βλέπομεν ἀπίθανον, ὅτι τὴν εἰς Ἰταλίαν μετάβασιν τοῦ ῥηθέντος ἡγεμόνος ἐπέβαλεν αὐτῷ ἡ τότε κατάστασις αὐτῆς, ἣτις λίαν ἀνώμαλος οὐσα¹ ἀπῆτει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν παρουσίαν τοῦ Καρόλου. Δὲν ἐνγοῦμεν δὲ κατὰ τί δύναται νὰ φανῆ παράδοξον, ὅτι οὗτος, εὐθύς ὡς ἀπηλλάγη τῶν κατὰ τῶν Σαξόνων πολέμων, ἐπεχείρησε πάλιν μετὰ μακρὰν διακοπήν, νέαν εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείαν.

Ὅτι δὲ πάλιν κύριος σκοπὸς τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκστρατείας τοῦ Καρόλου ἦτο, κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Einhard², ἡ ὑποταγὴ τοῦ Βενεβέντου και ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐκεῖνος εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐσχεδίασε τοιαῦτα σύντονα μέτρα, οἷα ἐπὶ τέλους ἔλαβεν, ὡς θέλομεν ἴδει, δὲν δυνάμεθα νὰποδεχθῶμεν, διότι οὔτε ἡ πολιτικὴ κατάστασις τοῦ ἔτους ἐκεῖνου (786) δικαιολογεῖ τοιοῦτον ἰσχυρισμὸν, οὔτε αἰπηγαὶ ἐπιτρέπουσι τοιαύτην ἐρμηνείαν. Ἡ πολιτικὴ κατάστασις ἦτο τοιαύτη τότε, ὥστε πᾶσα πρὸς Ἰδρυσιν πραγματικῆς και ἀσφαλοῦς κυριαρχίας τῶν Φράγκων ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ ἀπόπειρα ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ παράσχη ἀφορμὴν εἰς παράβασιν τῆς ἐν ἔτει 781 συναμολογηθείσης μετὰ τῆς ἐλληνικῆς Αὐλῆς συνθήκης. Οὐδεὶς δὲ λόγος ὑπῆρχεν, ἔστω και πόρρωθεν, ὠθῶν τῶν Κάρολον εἰς τοιαύ-

1) Abel, Jahrbücher σ. 452.

2) Jahrbücher 77.

την ῥῆξιν. Οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ ἔχη τὸ πρᾶγμα ἄλλως, ἀφ' οὗ οὐ μόνον γνωρίζομεν ἤδη ἐκ τῶν ἄνω εἰρημένων, ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐκεῖνος πρὸ μικροῦ ἔτι εἶχε προβῆ ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς νέας διαπραγματεύσεις περὶ τῆς γνωστῆς τοῦ γάμου ὑποθέσεως, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔχομεν τὴν ἐλαχίστην εἰδήσιν, ὅτι ὁ Ἄριχης εἶχε πράξει τι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη δυνάμενον νὰ ἐρεθίσῃ τὸν Κάρολον κατ' αὐτοῦ. Ὁ μόνος ἔσπονδος ἐχθρὸς τοῦ δουκὸς ἦτο τότε ὁ Ἀδριανός, κατὰ προτροπὴν τοῦ ὁποίου ὁ Κάρολος ἀπεφάσισε τὸ πρῶτον ἤδη ἐν Ῥώμῃ νὰ μὴ θεωρήσῃ ἐπαρκῆ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀρίχιδος τυπικὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνωτάτης αὐτοῦ κυριαρχίας καὶ νὰ ἐγείρῃ μείζονας ἀξιώσεις. Οὐδεὶς δὲ φόβος ὑπῆρχε μήπως ἕνεκα τούτου ἐπέλθῃ ῥῆξις πρὸς τοὺς Ἕλληνας, διότι ὁ Ἄριχης διετέλει τότε ἐν πολέμῳ πρὸς τὸ εἰς τὴν Βυζαντιακὴν κυριαρχίαν ἀνήκον δουκάτον τῆς Νεαπόλεως καὶ ἦτο ἀπίθανον ὅτι ἡ αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου θὰ παρέιχεν αὐτῷ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὴν ἑαυτῆς συνδρομὴν.

Ἀφ' οὗ ὁ Κάρολος διῆλθε τὰς ἐορτὰς τῆς Χριστοῦ γεννήσεως τοῦ 786 ἐν Φλωρεντίᾳ, μετέβη κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ ἐπομένου ἔτους εἰς Ῥώμην, ὅθεν κατὰ προτροπὴν, ὡς εἴρηται, τοῦ Πάπα καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Βενεβέντου, ὅπως διὰ τῆς ὑποταγῆς καὶ τοῦ δουκάτου τούτου συμπληρώσῃ τὴν ἐφ' ὅλου τοῦ Λογγοβαρδικοῦ κράτους κυριαρχίαν του¹. Εὐθὺς ὁμως ὡς ἡ ἀφίξις καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ἡγεμόνος τῶν Φράγκων ἠγγέλθησαν εἰς τὸν Ἄριχιν καὶ ἔσπευσεν οὗτος οὐ μόνον νὰ διακόψῃ τὸν πρὸς τοὺς Νεαπολίτας πόλεμον καὶ διὰ σπουδαίων ὑποσχέσεων ἀποτρέψῃ αὐτοὺς ἀπὸ πάσης μετὰ τῶν Φράγκων συμμαχίας, ἀλλὰ καὶ ἀποστείλῃ μετὰ τοῦτο (ἐν ἀρχῇ τοῦ 787) τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ῥομουαλδὸν μετὰ δώρων πλουσίῳ πρὸς τὸν ἐν Ῥώμῃ διατρίβοντα Κάρολον

1) Einhards Jahrbücher 77.

νά διαβεβαιώσῃ αὐτὸν περὶ τῆς ὑποταγῆς του. Ἄλλ' ὁ Κάρολος ἐρεθιζόμενος διηνεκῶς ὑπὸ τοῦ Πάπα, ὃν δὲν ἤθελε νά δυσαρεστήσῃ, τὸ μὲν διότι ἐθεώρει ἑαυτὸν ὑποχρεωμένον πρὸς τοῦτο ὡς πατρίκιος καὶ προστάτης τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, τὸ δὲ διότι ἐφοβεῖτο μὴ ἔνεκα τῆς ἀδιαφορίας του ἤθελεν ὠθήσῃ αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν Βυζαντινῶν, δὲν ἐθεώρησεν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἐπαρκῆ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀρίχιδος τυπικὴν αὐτὴν ἀναγνώρισιν τῆς κυριαρχίας αὐτοῦ, ἀλλὰ κρατήσας παρ' αὐτῷ ὡς ὄμηρον τὸν μνημονοθέντα υἱὸν αὐτοῦ μετέβη εἰς Καπύην, ὅπως ἐντεῦθεν ἐπέβη κατὰ τοῦ δουκάτου. Ὅτε ὁμοῦς ὁ Ἀριχίς ἀποφεύγων πᾶσαν ἄμυναν ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχυροῦ παραθαλασσίου φρουρίου Σαλέρνου, εἰς ὃ εἶχε καταφύγει, νίαν πρεσβείαν μετὰ τοῦ νεώτερου υἱοῦ αὐτοῦ Γριμοάλδου, προσφέρον ὡς ὁμήρους τοὺς δύο υἱοὺς του καὶ ὑποσχόμενος τυφλὴν εἰς αὐτὸν ὑπακοήν, ὁ Κάρολος ἔκρινε καλὸν νάπόσχη πάσης περικιτέρω ταπεινώσεως τοῦ δουκός, νά κρατήσῃ παρ' αὐτῷ μόνον τὸν νεώτερον αὐτοῦ υἱὸν μετὰ δώδεκα ἄλλων ὁμήρων καὶ νάποστείλῃ ἰδίαν πρεσβείαν πρὸς τὸ Σάλερνον, ὅπως δεχθῆ τὸν ὄρκον τῆς ὑποταγῆς τοῦ δουκός καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ. Ἴνα καταπραύνη δὲ καὶ τὸν Πάπαν, ὅστις ἤθελε νά καταστήσῃ ἐντελῶς ἀβλαβῆ τὸν ἐπιφοβὸν ἐκεῖνον γείτονα, ὁ Κάρολος ἀπήτησε, φθίνεται, παρὰ τοῦ Ἀρίχιδος καὶ τὴν παραχώρησιν πόλεων τινῶν τοῦ Βενεθέντου εἰς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον, ὡς τῆς ἀρχαίας καὶ περιφήμου Καπύης, τοῦ Τεάνου, τῆς Σώρας, τῆς Ἀρκης, τοῦ Ἀκουίνου καὶ τῆς γεννηθλίου τοῦ Κικέρωνος καὶ τοῦ Μαρίου πατρίδος, τοῦ Ἀρπίνου.

Ἐν ᾧ ὁ Κάρολος διέτριβεν ἔτι ἐν Καπύῃ, ἐνεφανίσθησαν, ὡς μανθάνομεν¹, ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ οἱ πρεσβευταὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες, ὡς εἶδομεν, ἀπεστάλησαν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 787 ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείας Εἰρήνης, ὅπως πα-

1) Einhard's Jahrbücher σ. 78.

ραλάβωσιν εἰς γάμον τὴν μνηστὴν τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Κων-
 σταντίνου. Εἰ καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν περὶ τίνα
 κυρίως ζητήματα περιστράφησαν αἱ αὐτοῖσι μεταξύ
 τῶν δύο μερῶν διεξχθεῖσαι διαπραγματεύσεις, διότι
 περὶ τούτου οὐδεμίαν παρέχουσιν ἡμῖν εἰδήσιν αἱ πη-
 γαί, ἐν τούτοις κρίνοντες ἐκ τῆς τότε ἐπελευθύσης διαλύ-
 σεως τῆς προκειμένης μνηστείας, ἐξάγομεν, ὅτι οὔτε ὁ Κά-
 ρολος οὔτε οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Εἰρήνης ἠννόουν νὰ προβῶ-
 σιν εἰς οἰανδήποτε περὶ τοῦ προκειμένου δεσμοῦ συμφωνίαν,
 ἂν μὴ πρότερον ἐλύοντο σπουδαῖα τίνα ἐκατέρωθεν ζητή-
 ματα. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν Εἰρήνην, καὶ ἀλλαχῶ τῆς πα-
 ρούσης πραγματείας ἐξηγήκαμεν τὴν εἰκασίαν, ὅτι αὐτὴ
 δὲν ἦτο δυνατόν, ὅτε πρὸ ἐξ ἑτῶν ἐμνήστευσε τὸν υἱὸν αὐ-
 τῆς μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Καρόλου, νὰ ἐσκέπτετο σοβα-
 ρῶς περὶ τοῦ προκειμένου μεταξύ τῶν δύο Αὐλῶν δεσμοῦ.
 Παρασκευαζομένη τότε νὰ καταβάλῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν
 μεταρρύθμισιν καὶ ἔχουσα ἀπόλυτον πρὸς τοῦτο ἀνάγκην
 τῆς συνδρομῆς τοῦ Πάπα καὶ τῶν Φράγκων, δὲν ἐδίστασε,
 χάριν τοῦ σκοποῦ ἐκείνου, νὰ ἐκθέσῃ εἰς κίνδυνον πάντα
 τὰλλα συμφέροντα τοῦ κράτους, καταλείπουσα τοὺς Λογ-
 γοβάρδους εἰς τὴν τύχην των καὶ συνδεομένη μᾶλλον μετὰ
 τῶν ἀσπόνδων ἐκείνων τοῦ κράτους ἐχθρῶν. Νῦν ὅμως, ὅτε
 ἐκ τῆς ἐν Νικαίᾳ Ζ'. οἰκουμενικῆς συνόδου ἐξῆλθε νικήτρια
 καὶ ἕνεκα τῆς ἐν αὐτῇ ψηφισθείσης ἀναστηλώσεως τῶν εἰ-
 κόνων εἶδεν ἑαυτὴν κατὰφρτον παντοίων τιμῶν καὶ κολα-
 κειῶν, ἡ Εἰρήνη δὲν ἐδίστασε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἀρχαίαν
 τοῦ κράτους πολιτικὴν¹⁾, τοσοῦτω μᾶλλον, καθ' ὅσον καὶ
 ἄλλοι ἐπίσης σπουδαῖοι λόγοι ἠνάγκαζον αὐτὴν τότε πρὸς
 τοῦτο. Δὲν ἦτο αὐτῇ ἄγνωστον ὅτι οὐδέποτε θ' ἀνείχετο ὁ
 ἡγεμὼν ἐκεῖνος νὰ κατέχωσιν ἐνώπιον αὐτῆς θέσιν ὑποδεεστέ-
 ραν ὁ γαμβρὸς του καὶ ἡ θυγάτηρ του, ὅτι Φράγκοι μεγιστᾶ-
 νες θὰ συνώδευον τὴν πριγκίπισσαν εἰς τὴν νέαν αὐτῆς πα-

1) Herzberg, Geschichte der Byzantiner κλ. σ. 120.

τρίδα καὶ ὅτι ὑπὸ Φραγκικὴν ἐπιτροπὴν θὰ ἐματαιοῦντο πάντα τῆς φιλοδοξίας αὐτῆς τὰ σχέδια¹.

Τοιοῦτους λοιπὸν τρέφουσα δισταγμοὺς καὶ φόβους ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν αὐτῆς τύχην, θὰ ἦτο ἀσυγχώρητον νὰ ὑποτεθῆ, ὅτι ἡ Εἰρήνη δὲν ἐφρόντισε νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους αὐτῆς τὰς ἀναγκαίαις ὁδηγίας ὡς πρὸς τὰς περὶ τοῦ γάμου διαπραγματεύσεις, καὶ ὅτι θὰ ἦτο ποτε δυνατόν νὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸν προκείμενον δεσμὸν χωρὶς ἐκ τῶν προτέρων νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ Καρόλου ὀρισμέναις τινὰς ἐγγυήσεις. Τὸ γεγονός δὲ μάλιστα ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀπεσταλμένοι ἀνεζήτησαν τὸ ῥηθέντα ἡγεμόνα ἐν Καπύῃ, ἔθα ἐσκέπτετο οὗτος, ὡς εἶδομεν, νὰ προσαρτήσῃ τὸ δουκᾶτον τοῦ Βενεβέντου εἰς τὸ κράτος του, καθιστᾶ λίαν πιθανόν, ὅτι πρὸς ταῖς ἄλλαις ἀξιώσεσι τῆς Εἰρήνης ὑπῆρχε καὶ τις ἀναφερομένη εἰς τὸ εἰρημένον δουκᾶτον, οὗτινος τὴν ἀνεξαρτησίαν περὶ πολλοῦ, ὡς γνωστόν, ἐποιεῖτο τὸ Ἕλληνικὸν κράτος. Βεβαίως ὁ Κάρολος δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ ἐκπλαγῆ ἐπὶ τοιαύτῃ ἀπροσδοκῆτῃ ἀξιώσει, ἧς ἡ ἀποδοχὴ θὰ ἐματαίου ἀναμφιβόλως διὰ παντὸς ἴσως τὰ γνωστὰ αὐτοῦ ὡς πρὸς τὸ δουκᾶτον ἐκεῖνο ὄνειρα. Ἀλλὰ καὶ ἀνεξαρτήτως τούτου θεωροῦμεν καὶ ἐντελῶς ἀπίθανον, ὅτι τάχα καὶ ὁ Κάρολος δὲν ἐζήτησεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐκείνῃ νὰ κανονίσῃ τὸ περὶ τῆς τύχης τοῦ μέλλοντος γαμβροῦ αὐτοῦ ζήτημα, οὗτινος ἡ θέσις, κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις αὐτῶν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Φράγκων ἀπεσταλμένων, ἦτο τὰ μάλιστα ταπεινὴ ἐνώπιον τῆς φιλάρχου αὐτοῦ μητρός. Ὅτι τῆς Εἰρήνης ἡ φιλαρχία ἦτο ἀληθῶς ἀχαλίνωτος καὶ ὡς πρὸς αὐτὸν τὸν υἱὸν τῆς, ἀποδεικνύει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ αὐτὸ τὸ γεγονός, ὅτι εὐθύς μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς μνηστείας ἐβίασεν αὐτὸν ἄκοντα νὰ συζευχθῆ μετὰ τινος κόρης ἐξ Ἀρμενίας² καλουμένης Μα-

1 Herzberg, αὐτόθι.

2) Θεοφάν. 718.

ρίας ἐν ἔτει 788. "Ὅτε δὲ πάλιν μετὰ τινα ἔτη ἀπαβαλὼν αὐτὴν σκανδαλωδῶς συνεζεύχθη ἐκεῖνος μετὰ τινος τῶν θαλαμηπόλων τῆς, ἡ μήτηρ αὐτοῦ οὐ μόνον δέν τὸν ἀπέτρεψεν ἀλλὰ καὶ τὸν ἐνεθάρρυνε πρὸς τοῦτα ἐπίτηδες, ὅπως διεγείρῃ κατ' αὐτοῦ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ λαοῦ. Τί ἄλλο δὲ εἰμὴ τὸ πάθος τῆς φιλαρχίας ὤθησεν αὐτὴν βραδύτερον νὰ καταπνίξῃ καὶ αὐτὸ τὸ μητρικὸν φίλτρον καὶ νὰ διαπραΐξῃ κατὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς τούτου τέκνου τὸ βδελυρώτερον τῶν ἐγκλημάτων;"¹

"Ἴσως ἡ τοιαύτη γνώμη ἡμῶν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς διαλύσεως τῆς μνηστείας φανῆ τολμηρά, ἀλλ' ὅποια τις ἄλλη δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τοῦ κυκεῶνος τῶν διαφωνιῶν καὶ ἀντιφάσεων, αἵτινες ἀπαντῶσιν ἐν τε τοῖς παλαιοῖς χρονικοῖς καὶ τοῖς νεωτέροις ἱστορικοῖς; Τὰ μὲν χρονικὰ τοῦ Φραγκικοῦ κράτους ἀποδίδουσι τὴν διάλυσιν τῆς μνηστείας εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Καρόλου², ὁ δὲ Θεοφάνης³ εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν τῆς Εἰρήνης. Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν ὁ μὲν Herzberg⁴ καὶ ὁ Murali⁵ ἀποδίδουσι αὐτὴν εἰς τὴν ἰδιοτροπίαν τῆς αὐτοκρατείας, ὁ Döllinger⁶ καὶ ὁ Dümmler⁷ εἰς τὴν φιλαρχίαν αὐτῆς, καὶ ὁ Abei⁸ τούναντίον εἰς τὴν αἰφνιδίαν ἄρνησιν τοῦ Καρόλου. Τί ἄλλο δ' ἐξάγεται ἐξ ὅλων τούτων, ἢ ὅτι ἡ διάλυσις τῆς μνηστείας δέν εἶναι δυνατόν νὰ προῆλθεν ἐκ τοῦ ἐτέρου μόνον μέρους;

* *

"Ἄν ἐν τῷ βίῳ τοῦ Καρόλου ὑπῆρξαν στιγμαί, καθ' ἃς

) Θεοφάν. 732. Herzberg, Geschichte der Byzantiner κλπ. σ. 121. Παπαρρηγ. σ. 585.

2) Einhards. Jahrbücher. 5.

3) σ. 718.

4) Geschichte Griechenlands I, 205. ἰδ. καὶ Παπαρρηγ. 572.

5) Sitzungsberichte der Wiener Akademie XX, 383.

6) Münchner, histor. Jahrbücher 1865 σ. 338.

7) Chronographie Byzantine A, 789.

8) Jahrbücher σ. 471. Forschunger I, 516.

ὁ ἡγεμὼν οὗτος περιέπεσεν εἰς σφαλεροὺς πολιτικούς ὑπολογισμούς, μίᾳ ἐξ αὐτῶν ἀναμφηρίστως ἦτο καὶ ἐκείνη, καθ' ἣν ἐπίστευσεν ἴσως, ὅτι ὁ δούξ τοῦ Βενεβέντου, ἔχων παρ' αὐτῶ τὸν νεώτερον υἱὸν του ὡς ὄμηρον μετὰ δώδεκα ἄλλων ἐπιφανῶν συμπολιτῶν του, δὲν ἤθελε τοσοῦτον ταχέως στρέψει πρὸς αὐτὸν τὰ νῶτα συνδεόμενος μετὰ τῆς αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου¹. Ἄν τοιοῦτον ἠδύνατο νὰ προῖδη κίνδυνον οὐ μόνον δὲν θὰ κατέλιπε τὸ ἔδαφος τῆς Ἰταλίας εὐθύς μετὰ τὴν ἐπελθούσαν ἐν ταῖς σχέσεσι τῶν δύο Αὐλῶν ψυχρότητα, ἀλλὰ καὶ παντὶ σθένει θὰ προσεπάθει νὰ ματαιώσῃ τὰ ἐναντίον του ὑπὸ τε τοῦ ἐν λόγῳ δουκὸς καὶ τῆς Αὐλῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως τεκταινόμενα. Τῷ ὄντι δ' εὐθύς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, ὁ Ἄριχis, ὅστις ἐπίστευεν ὅτι ὁ Κάρολος ἤθελε προσενεχθῆ καὶ πρὸς τοὺς παρ' αὐτῷ Βενεβεντίνους ὁμήρους μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιεικειᾶς, μεθ' ἧς καὶ πρὸς τοὺς Σάξονας, εἰ καὶ οὗτοι δι' ἐπανειλημμένων στάσεων εἶχον ἐξοργίσει αὐτόν, ἀποστείλας πρέσβεις εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπέσχετο εἰς τὴν αὐτόθι Αὐλὴν νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀνωτάτην κυριαρχίαν τῶν Ἑλλήνων, νὰ δεχθῆ ἐνδύματα καὶ ἔθιμα ἑλληνικά καὶ νὰ πέμψῃ τὸν πρεσβύτερον αὐτοῦ υἱὸν Ῥομουάλδον ὡς ὄμηρον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἣν παρεχωρεῖτο αὐτῷ τὸ δουκάτον τῆς Νεαπόλεως σὺν τῷ ἀξιώματι τοῦ πατρικίου καὶ ἐπέμπετο πρὸς αὐτὸν στρατιωτικὴ βοήθεια πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν Φράγκων.

Προτάσεις τοιαῦται, αἵτινες τοσοῦτον ἦσαν ὑπηρετικάι εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ τύχωσι προθύμου ἀποδοχῆς ἐν τῇ Αὐλῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ διὰ τοῦτο μανθάνομεν ὅτι, διαρκούντος ἔτι τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀπεστάλησαν ἐκ Βυζαντίου δύο ἀνώτεροι ὑπάλληλοι (σπαθάριοι) μετὰ τοῦ πατρικίου τῆς Σικελίας, ὅπως τὸ μὲν περιβάλωσι τὸν Ἄριχιν τῷ ποθητῷ

1) Cod Car ἐπ. 86.

τίτλω, τὸ δὲ προβῶσιν εἰς τὰς ἀναγκαίας μεταρρυθμίσεις τοῦ δουκάτου κατὰ τὰς Ἑλληνικὰς ἀξιώσεις. Ὑπὸ τοσοῦτον δὲ σφοδρᾶς πρὸς τοὺς Ἕλληνας κλίσεως φαίνεται κατεχόμενος ὁ Ἄριχς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὥστε οὐ μόνον ναόν τινα μεγαλοπρεπῆ ὑπ' αὐτοῦ νεωστὶ ἀνεγερθέντα ἐν Βενεβέντῳ ἐτίμησεν ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Σοφίας», ἀλλὰ καὶ οὐδὲν παρέλιπε δυνάμενον νὰ ὑπηρετήσῃ εἰς τὸ σκοπούμενον σχέδιον. Οὕτω δὲ τὸ Σάλερνον, ὅπερ σπουδαίαν παρέσχεν αὐτῷ ἄλλοτε προστασίαν, ἐνίσχυσε διὰ νέων ὀχυρωμάτων ἱκανῶν νὰ καταστήσωσιν αὐτὸ ἐν τῷ μέλλοντι καταφύγιον ἀνάλωτον.

Τίς ἐν τούτοις ἠδύνατο νὰ φαντασθῆ ὅτι τὸ ὑφ' ὄλας τὰς ἐπόψεις λαμπρὸν τοῦτο κατὰ τῶν Φράγκων, τὰ μάλιστα δὲ ὑπηρετικὸν τῶν Ἑλληνικῶν συμφερόντων διπλωματικὸν κατασκευάσμα ἐμελλεν ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ νὰ ματαιωθῆ; Οἱ ὑπὸ τῆς Εἰρήνης ἀποσταλέντες, ὡς εἶδομεν, εἰς Βενεβέντον πρεσβευταὶ, ἀφικόμενοι εἰς τὴν χώραν, εὔρον αὐτόθι τὰ πράγματα παντελῶς μεταβεβλημένα. Ἐν τῇ ἀκμῇ ἔτι τῆς ἡλικίας αὐτοῦ εἶχεν ἀποθάνει πρὸ μικροῦ αἰφνιδίως (τῇ 26 Αὐγούστου τοῦ ἔτους 787) ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, εἰς οὗ τὴν συμμαχίαν καὶ φιλίαν τσαυτάς ἐστήριξεν ἡ αὐτοκράτειρα τοῦ Βυζαντίου ὡς πρὸς τὰ πράγματα τῆς Ἰταλίας ἐλπίδας. Ἡ ἀπελπιστικὴ θέσις, ἐν ἣ εὐρίσκετο τότε ὁ δουξ, ἔνεκα τῆς ἀβεβαιότητος τῆς τύχης του, ὡς πρὸς ἀμφοτέρω τὰ κράτη, ἐν περιπτώσει πολέμου μεταξὺ αὐτῶν, ἢ ὑπερβολικὴ λύπη, ἣν ἠσθάνθη ἐπὶ τῷ πρὸ μικροῦ (τῇ 21 Ἰουλίου) συμβάντι θανάτῳ τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ Ρομμοάλδου, ἐτοιμαζομένου νὰ πέλθῃ κατὰ τὰ συμπεφωνημένα εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὁ κατέχων αὐτὸν φόβος ὡς πρὸς τὴν τύχην καὶ τοῦ ἑτέρου καὶ μόνου ἐπιζῶντος υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Γριμοάλδου, τυγχάνοντος ἡμίρου ἐν τῇ Φραγκικῇ αὐλῇ, — ταῦτα πάντα κατέβαλον αὐτὸν ἀναμφίβλως καὶ ἐπήνεγκαν ἐπὶ τέλους τὸν θάνατόν του¹.

1) ἐν ἡλικίᾳ 55 ἐτῶν, Abel, Jahrbücher σ. 499.

Ἐν ᾧ δὲ τοιαύτην ὑφίσταντο τὰ πράγματα τροπὴν ἐν Βενεβέντῳ, ἡ αὐτοκράτειρα Εἰρήνη, εἴτε διότι ἐκ παντὸς τρόπου ἐδίωκε τὴν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀπέλασιν τῶν Φράγκων, εἴτε καὶ θέλουσα ἴσως νὰ ἰκανοποιηθῆ αὐτῷ δι' ἃς εἶχεν ὑποσιτῆ προσφάτως δεινὰς ἥττας ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ τῇ Θράκῃ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἀπέστειλεν εἰς Ἰταλίαν περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 787 τὸν σακελλάριον καὶ λογοθέτην τοῦ στρατοῦ Ἰωάννην μετὰ τοῦ Λογγοθάροδου ἐκείνου πρίγκιπος, ὅστις ἀπὸ πολλοῦ ἤδη τυγχάνων, ὡς γνωστόν, πρόσφυξ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπέσχετο, νὰ ἐξελληνίσῃ τοὺς ὁμοφύλους του, ἀν' ἐδίδοτο αὐτῷ ἀποχρῶσα βοήθεια¹. Εἰ καὶ δὲν δυνάμεθα μετὰ θετικότητος νὰ γνωρίζωμεν ὅποιον ἦτο τὸ ἀρχικὸν τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων σχέδιον ὡς πρὸς τὰ πράγματα τῆς Ἰταλίας, ἐν τοῖσι οὐδὲν φαίνεται ἀπίθανον, ὅτι ἐσκόπουν νὰ ποβιθασθῶσι μετὰ στρατοῦ ἐλληνικοῦ εἰς τὴν Βενετιανὰ καὶ νὰ προσβάλωσι ἐντεῦθεν τὰ Τρεβίζον, τὴν Ραβενναν καὶ τὴν Πεντάπολιν. Οἷος δὲ ποτε ὅμως καὶ ἀν' ἦτο ὁ ἀρχικὸς αὐτῶν σκοπός, βέβαιον εἶναι, ὅτι, εὐθὺς ὡς οὗτοι ἀφικόμενοι εἰς Σικελίαν ἔμαθον τὸν θάνατον τοῦ Ἀρίχιδος, μετεβαλον αὐτὸν καὶ διηλυθύνθησαν εἰς Καλαβρίαν². Ἀνέμενον δ' ἐνταῦθα καὶ οἱ ὑπὸ τῆς Εἰρήνης γνωστοὶ ἀπεσταλμένοι, περίεργοι, ὡς φαίνεται, ἵνα ἴδωσιν ὁποίαν οἱ Βενεβεντῖνοι ἐσκόπουν ἤδη, μετὰ τὸ ἐπελθόν αὐτοῖς δυστύχημα, νὰ μετέλθωσι πολιτικὴν, καὶ ἀν' ὁ Κάρολος θ' ἀπέλυε καὶ θὰ ἐγκαθίστα ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Βενεβέντου τὸν παρ' αὐτῷ ὡς ὁμηρον διαμένοντα ἑτερον υἱὸν τοῦ ἀποθανόντος δουκός.

Φαίνεται ὅμως, ὅτι δὲν ἦτο μόνον ὁ θάνατος τοῦ δουκὸς τοῦ Βενεβέντου, ὁ ἀναγκάσας τοὺς Ἕλληνας νὰ μεταβάλωσι τὸ ρηθὲν αὐτῶν σχέδιον ὡς πρὸς τὴν ἀνω Ἰταλίαν. Εἰς τοῦτο, καὶ ἡμᾶς, συνετέλεσε σπουδαίως καὶ ἡ εἰς

1) Θεοφάν. 718. Παπαρρηγ. σ. 572.

2) Cod. Car. ἐπ. 87.

τὴν πολιτικὴν τοῦ δουκὸς τῆς Βαυαρίας Θασσίλωνος ἐπέλ-
θοῦσα τότε ἀπροσδόκητος μεταβολή. Ὁ δούξ οὗτος, ὅστις,
διὰ τοὺς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς παρουσίας πραγματείας ἐκτεθέν-
τας λόγους, ἠνυχάσθη ἄλλοτε νὰ προσέλθῃ ἐνώπιον τοῦ
Καρόλου καὶ ὁμώσῃ τὸν τῆς ὑποταγῆς ὄρκον, ἀλλ' ὅστις ἤ-
σθάνετο θανάσιμον κατὰ τοῦ Καρόλου μῖσος διὰ τὴν πρὸς
αὐτὸν ἐν γένει ὑβριστικὴν διαγωγὴν του, δὲν ἦτο βεβαίως
ἐκ τῶν ἡγεμόνων ἐκείνων, οἵτινες ἀναισθητῶς ἠδύναντο νὰ
ἔχωσι τῶν οἰωνδῆποτε ἐπιβαλλομένων αὐτοῖς ταπεινωτι-
κῶν ὑποχρεώσεων¹. Οὐδαμῶς ἔρα πρέπει νὰ φανῇ παράδο-
ξον ὅτι ὁ ἡγεμὼν ἐκεῖνος, εὐθύς ὡς ἀνέλαβεν ἑαυτὸν, ἀπέ-
στη καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ Καρόλου καὶ συνεδέθη μετὰ τῶν Ἀ-
θάρων, τῇ προτροπῇ μάλιστα καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Λι-
ουπέργης, θυγατρὸς τοῦ καθαιρεθέντος δυστυχοῦς ἐκείνου
βασιλέως τῶν Λογγοβάρδων Δεσιδερίου². Καὶ δὲν ἔχομεν
μὲν μαρτυρίας ἀκριβεῖς περὶ τῆς νέας πολιτικῆς καὶ τῶν
νέων σχεδίων τοῦ δουκὸς τῆς Βαυαρίας, ἐὰν ὅμως λάβωμεν
πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι ἡ μὲν ὑποταγὴ αὐτοῦ ἐγένετο κατὰ
τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ὀκτωβρίου³, μετὰ μικρὸν δὲ ἡ
μετὰ τῶν Ἀθάρων συμμαχία αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἐν Βυζαντίῳ
ἐσχεδιάσθη τὸ νέον τοῦ πολέμου σχέδιον, εὐθύς ὡς οἱ κατὰ
Σεπτέμβριον ἐξ Ἰταλίας ἐπανελθόντες ἀπεσταλμένοι ἀ-
νήγγειλαν τὸν θάνατον τοῦ Ἀρίχιδος· ἐὰν προσέτι ἐν-
θυμηθῶμεν ὅτι ὁ Θασσίλων πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ Καρόλου
οὐ μόνον πρὸς τὴν Γερμανίαν ὠδήγησε τοὺς μετ' αὐτοῦ
συμμαχήσαντας Ἀθάρους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Ἰταλίαν,
ἐνθα ἰδίως ἤλπιζε νὰ κατενέγκῃ δι' αὐτῶν καιρίον κατὰ

1) Ὁ Θασσίλων ὑπεχρεώθη πρῶτον νὰ παραχωρήσῃ κατὰ τύπους
τὸ δουκάτον αὐτοῦ εἰς τὸν Κάρολον, ὅπως λάβῃ αὐτὸ κατόπι πάλιν
ὀπίσω διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, καὶ δεύτερον νὰ ἐνδώσῃ ὅπως καὶ ἄ-
παντες οἱ ὑπήκοοι του ὁμόσωσιν εὐθύς τὸν ὄρκον τῆς πίστεως εἰς τὸν
βασιλέα τῶν Φράγκων.

2) Abel, Jahrbücher σ. 49³. Einhards Jahrbücher σ. 83

3) Abel, αὐτόθι σ. 496.

τῶν Φραγκικῶν συμφερόντων τραῦμα, οὐδόλως διαστάζομεν, ἔνεκα τῆς κατὰ χρόνον καὶ τόπον συμπτώσεως τῶν περιῶν ὁ λόγος ἐπιχειρήσεων, νὰ συνταχθῶμεν τῇ εἰκασίᾳ τοῦ Abel, καθ' ἣν ὡς πρὸς τὰ πράγματα τῆς Ἰταλίας θὰ εἶχε προηγηθῆ συνεννόησις τις μεταξὺ τοῦ Θασσίλωνος, τῆς Αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου καὶ τοῦ δουκὸς τοῦ Βενεβέντου¹. "Οτι μεταξὺ τοῦ δουκὸς τῆς Βαυαρίας καὶ τῶν συγγενῶν αὐτῶν Ἀρίχιδος καὶ Ἀδαλιγίδος ὑπῆρχε τοιαύτη συνεννόησις, οὐδεὶς νομίζομεν δύναται νὰμφιβάλλῃ, λαμβάνων ὑπ' ὄψει οὐ μόνον τὴν συνδέουσαν καὶ τὰ τρία ταῦτα πρόσωπα στενὴν συγγένειαν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀκόμη, ὅτι καὶ τῶν τριῶν αὐτῶν κοινὸς ἐχθρὸς ἦτο ὁ Κάρολος. "Αν δὲ μάλιστα προστεθῆ εἰς ταῦτα καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Einhard,² καθ' ἣν ὁ πρῶτος ἐκηρύχθη κατὰ τοῦ Καρόλου κατὰ προτροπὴν τῆς σύζυγου του Λιουτπέργης, ἐκλείπει νομίζομεν ὀλοσχερῶς πᾶσα περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ἀμφιβολία. Καὶ ἀληθῶς τί ἄλλο θὰ ἠδύνατο νὰ κινήσῃ τὴν ὑπερήφανον καὶ ἐκδικητικὴν θυγατέρα τοῦ ἄλλοτε δυστυχοῦς βασιλέως τῶν Λογγοβάρδων Δεσιδερίου εἰς τὸ νὰ ὠθήσῃ τὸν σύζυγον αὐτῆς εἰς νέαν κατὰ τοῦ Καρόλου ἀποστασίαν, εἰ μὴ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ γαμβροῦ της Ἀρίχιδος καὶ τοῦ ἀδελφοῦ της Ἀδαλιγίδος;

Ἐν τούτοις ὁ Κάρολος, εἰς ὃν εἶχον ἀγγελθῆ ἐγκαίρως πάντα ταῦτα ὑπὸ τοῦ Πάπα, διετέλει τότε ἐν μεγίστῃ ἀμηχανίᾳ. Πρὸς μεσημβρίαν ἴσταντο οἱ Ἕλληνες караδοκοῦντες καὶ ἔτοιμοι πρὸς ἐπίθεσιν, τὴν ἐπάνοδον τοῦ Γριμοάλδου καὶ τὴν προσέλευσιν τῶν Βενεβεντίνων. Πρὸς ἀνατολάς κατεῖχον ἀπειλητικὴν θέσιν οἱ Ἄβχρες καὶ ὁ δούξ τῆς Βαυαρίας Θασσίλων, ἀμφότεροι, ὡς εἴρηται, μεμυημένοι τὸ σχέδιον τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔτοιμοι καὶ αὐτοὶ νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς πρώτης εὐκαιρίας. Οἱ κίνδυνοι οὗτοι, αἱ δυσά-

1) Jahücher σ. 513 καὶ σημ. 2.

2) Jahrbücher σ 83.

ρεστοί ἐκ Βενεβέντου εἰδήσεις καὶ αἱ ἀδιάκοποι τοῦ Πάπα ἀποτροπαὶ ὡς πρὸς τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ Γριμοάλδου ὡς δουκὸς τοῦ Βενεβέντου, ἠνάγκασαν τὸν Κάρολον νά αναβάλη τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ τελευταίου καὶ νὰ τραπῆ πρὸς καταπολέμησιν τῶν ἄλλων αὐτοῦ ἐχθρῶν. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἀπῆλλάγη ἀπὸ τοῦ πλησιεστέρου αὐτῷ ἐχθροῦ, τοῦ δουκὸς τῆς Βαυαρίας, τῇ συνεργίᾳ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηκόων, οἵτινες ἐξωργισμένοι ὄντες κατ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ παραβάσει τοῦ ὄρκου του καὶ τῇ μετὰ τῶν Ἀβάρων συμμαχίᾳ, τὸν κατηγορήσαν ἐνώπιον τῆς ἐν *Jingelheim* συνελεύσεως τοῦ κράτους, ὑφ' ἧς καὶ καταδικάσθη εἰς θάνατον. Ἄν δὲ δὲν ἐξετελέσθη ἡ θανατικὴ αὐτοῦ ποινὴ, τοῦτο ὀφείλεται εἰς αὐτὸν τὸν Κάρολον, ὅστις μὴ θελήσας νὰ φανῆ λίαν σκληρὸς πρὸς αὐτὸν μετέβαλεν αὐτὴν εἰς ἰσόβιον ἔν τινι μονῇ περιορισμὸν καὶ κατέστησε τὴν Βαυαρίαν χώραν Φραγκικὴν. Ὅτε δὲ μετὰ ταῦτα εἰσέβαλον καὶ οἱ Ἀβάρεις εἰς τὴν Βαυαρίαν καὶ τὴν Φριουλίαν ἀπεκρούσθησαν καὶ αὐτοὶ πανταχόθεν ὑπὸ στρατοῦ Φραγκικοῦ, ὅστις μάλιστα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, προσέβαλε κατὰ τὴν καταδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὴν γείτονα ἑλληνικὴν ἐπαρχίαν Ἰστρίαν¹. Καίτοι δὲ ἡ χώρα αὕτη δὲν ὑπεστηρίχθη παντάπασι ὑπὸ στρατοῦ ἑλληνικοῦ, ὅπερ φαίνεται προκύπτει ἐκ τῆς εἰς Φριουλίαν εἰσβολῆς τῶν Ἀβάρων, δὲν περιῆλθον ἐν τούτοις ἅπαντα τὰ μέρη αὐτῆς διὰ μιᾶς ὑπὸ τὴν Φραγκικὴν κυριαρχίαν. Τῆς Ἰστρίας ἡ ὀλοσχερὴς εἰς τοὺς Φράγκους ὑποταγὴ ἐγένετο τῷ 789.²

Οὕτω δὲ ὁ Κάρολος ἀπαλλαγεῖς τῶν πλησιεστέρων αὐτοῦ ἐχθρῶν ἐνόμισεν ὅτι καιρὸς ἦτο πλέον νὰ ἐπέλθῃ καὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ πρὸς καταπολέμησιν αὐτῶν καὶ ὑποταγὴν τοῦ Βενεβέντου δὲν ἔκρινεν ἤδη ἄλλο καταλλη-

1) Einhards Jahrbücher σ. 82 κ. ἐπ., ἰδ. καὶ Lorschier Anna-
len αὐτόθι.

2) Muratori, Geschichte von Italien IV, 453.

λότερον και συντελεστικώτερον μέσον ἢ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Γριμοάλδου και τὴν ἐγκατάστασιν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ πατρός του. Εἰς μάτην προσεπάθει ὁ Ἀδριανὸς νάποτρέψῃ τὸν Φράγκον μονάρχην τοῦ σκοποῦ του τούτου· εἰς μάτην παρίστανεν αὐτῷ μέγαν τὸν κίνδυνον, εἰς ὃν ἐξετίθετο φερόμενος οὕτω φιλοφρόνως πρὸς τὸν νεαρὸν πρίγκιπα, ὅστις πάντως ἐν πρώτῃ εὐκαιρίᾳ ἤθελε βαδίσει ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ πατρός του, και ὅστις βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων θὰ ἠδύνατο νά καταστῇ ἐπικίνδυνος εἰς τὰς ἐν Ἰταλίᾳ Φραγκικὰς κατακτήσεις. Εἶναι ἀληθές ὅτι και ὁ Κάρολος δὲν ἀμφέβαλλε παντάπασι περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν παρατηρήσεων τούτων τοῦ Πάπα, ἐπίστευε και αὐτός, ὅτι ὁ Γριμοάλδος ἤθελεν ἀκολουθήσει πιστῶς τῇ πολιτικῇ τοῦ πατρός του και ὅτι ἤθελε πεισθῆ μάλιστα ὑπὸ τῶν ὑπηκόων του νά κηρυχθῇ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Ἄλλ' ἐγίνωσκεν ἀφ' ἑτέρου, ὅτι οἱ Βενεβεντῖνοι και ἅνευ τούτου θὰ προσετίθεντο εἰς τοὺς Ἕλληνας και ὅτι αὐτός, ἔστω και ὡς νικητής, μόνον διὰ μεγαλῶν κόπων και διὰ μακρῶν πολέμων θὰ ἠδύνατο νά ἐπαναφέρῃ εἰς τὸ δουκάτον τὴν ἡσυχίαν. Διὰ τοῦτο ἀποπειραθείς νά προσελύσῃ εἰς ἑαυτὸν διὰ παντός μέσου τὸν Γριμοάλδον ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν κληρονομίαν τοῦ πατρός του ὑπὸ ὄρους ἐπιεικεῖς¹, ἥτοι νά πληρῶνῃ κατ' ἔτος φόρον 7000 σολδίων χρυσῶν και ὡς δεῖγμα τῆς ὑπηκοότητος αὐτοῦ νά προτάσῃ τοῦ ἰδίου ὀνόματος τὸ τοῦ Καρόλου ἐν τε τοῖς δημοσίοις ἐγγράφοις και ἐπὶ τῶν νομισμάτων. Καὶ τῷ ὄντι ὁ Γριμοάλδος δὲν παρέβη τὴν εἰς τὸν βασιλέα δοθεισάν ὑπόσχεσίν του. Κατὰ τὴν ἐν τῇ Φραγκικῇ Αὐλῇ διατριβὴν του εἶχε γνωρίσει δύο τινὰ: πρῶτον ὅτι ὁ Κάρολος ἠδύνατο ἐν πάσῃ στιγμῇ νά συναθροίξῃ ὅσων ἂν ἤθελε δύναμιν και δεύτερον ὅτι, ἐπειδὴ ἕνεκα τῶν πολλῶν κατακτήσεων, ἃς εἶχε κάμει πανταχοῦ τοῦ κράτους του, διηνεκῶς ἡσχολεῖτο περὶ τὴν ἐξασφάλισιν αὐτῶν, σπα-

1) Einhards Jahrbücher σ. 85 και ἐπ.

νίως θά ἠδύνατο νά στρέφῃ τὰ ἀπειλητικά καί λίαν ὀχληρὰ αὐτοῦ βλέμματα πρὸς τὸ τοσοῦτον ἀπέχον δουκᾶτον τοῦ Βενεβέντου.

Ἐν τούτοις ὁ Κάρολος εἶτε ὅπως ἐπαγρυπνῆ ἐπὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ δουκός, εἶτε καί ὅπως παράσχη αὐτῷ βοήθειαν κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀπέστειλε μετ' αὐτοῦ ἕνα τῶν μᾶλλον διακεκριμένων αὐτοῦ στρατηγῶν μετὰ μικρᾶς μὲν ἀλλ' ἐπιλέκτου στρατιωτικῆς δυνάμεως¹. Ἄλλ' ἐν ᾧ οὗτοι διηυθύνοντο πρὸς τὸν Βενεβέντον, ἡ στρατιωτικὴ ἐκείνη δύναμις τῶν Ἑλλήνων, ἣτις, ὡς εἶδομεν, στρατηγούμενη ὑπὸ τοῦ σακελλαρίου Ἰωάννου, εἶχε μεταβῆ εἰς Καλαβρίαν, προσέβαλεν αὐτούς, προσελθόντος εἰς βοήθειαν καί τοῦ πατρικίου τῆς Σικελίας Θεοδώρου μετ' ἰκανῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως. Ἄλλὰ κατὰ τὴν μάχην ταύτην, ἣτις συνεκροτήθη ἐν Καλαβρίᾳ τῷ 788, ὑπέστησαν οἱ Ἕλληνες τελείαν ἤτταν ἀπολέσαντες, πλὴν τῶν πεσόντων καὶ αἰχμαλωτισθέντων, καὶ τὸν ἀρχιστράτηγον αὐτῶν Ἰωάννην². Ὁ δὲ δυστυχῆς τοῦ Δεσιδεριου υἱός, ὅστις εἶχε δι' ἐλπίδος, ὅτι ἤθελεν ἀνακτήσει τὸν θρόνον τοῦ πατρὸς του, ἠναγκάσθη, ἀποβαλὼν πάντας τοὺς σκοποὺς τῆς φιλοδοξίας του, νά ἐπανεῖλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα ἠρκέσθη μέχρι τοῦ θανάτου του εἰς τὸ ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείας Εἰρήνης ἀπονεμηθὲν αὐτῷ ἀξίωμα τοῦ πατρικίου. Οὕτω δὲ τὰ σχέδια αὐτοῦ περὶ ἀποκαταστάσεως τοῦ ἀρχαίου Λογγοβαρδικοῦ κράτους ἐναυάγησαν παντελῶς.

Δὲν δυνάμεθα νά ἐννοήσωμεν ποῦ στηριζόμενος ἀποδίδει ὁ Damberger³ τὴν ἤτταν ταύτην τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἀνεπιτηδειότητα, μετ' ἧς ὁ Ἄδαλγισ διωργάνωσε δῆθεν τὰ τῆς προκειμένης ἐπαναστάσεως. Οἱ Ἕλληνες ἠττήθησαν, καθ' ἡμᾶς, οὐχὶ διὰ τοῦτο, ὅπερ ἄλλως δὲν δύναται καὶ

1) Einhards Jahrbücher σ. 86.

2) Θεοφάν. σ. 748. Einhards Jahrbücher σ. 85 κ. ἐπ.

3) Synchronistische Geschichte der Kirche und der Welt im Mittelalter B'. 489.

νάποδειχθῆ, ἀλλ' ἕνεκα τῆς διαγωγῆς τῶν Βενεβεντίνων κηρυθέντων κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἡγεμόνος των ὑπὲρ τῶν Φράγκων.

Μετὰ τὴν ἐν Καλαθρία μάχην, ἥτις τοσοῦτον, ὡς εἶδομεν, ἀπέβη καταστρεπτικὴ διὰ τοὺς Ἕλληνας, τὸ Φραγκικὸν κράτος ἐγειτόνευεν ἤδη ἀμέσως πρὸς τὰς χώρας ἐκεῖνας, αἵτινες διετέλουν ἐν χαλαρᾷ σχέσει πρὸς τὸ Βυζαντικόν, ἥτοι πρὸς τὴν Δαλματίαν καὶ τὰς παρακειμένας νήσους¹, ἥτοι Βέκλαν, Ἄρβαν, Χέρσον Λουσσίνον², αἵτινες, ὅπως καὶ αἱ παράλιοι πόλεις Ζάρα, Τραγύριον, Σπάλατον καὶ Ῥαούσιον, ἐδείκνυον τὴν σχέσιν τῆς ὑπηκούτητος αὐτῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας αὐτοκράτορας τὸ μὲν πληρώνουσαι αὐτοῖς ἐτήσιον φόρον, τὸ δὲ παρέχουσαι ἐν καιρῷ πολέμου πλοῖα καὶ ναῦτα³.

Αἱ ζωηραὶ ἐμπορικαὶ σχέσεις, αἵτινες συνέδεον τὰς χώρας ταύτας πρὸς τ' ἀντικρῶ παράλια τῆς Ἰταλίας, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ ταυτότης τῶν ἐκκλησιαστικῶν συμφερόντων, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ὠθήσωσι καὶ αὐτὰς ἐπὶ τέλους, πρὸς μεγίστην τῆς κυβερνήσεως τοῦ Βυζαντίου ἀδημονίαν, εἰς

1) Οἱ κάτοικοι τῆς Δαλματίας, ἐνόσω δὲν εἶχον περιέλθει ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Σλαύων, ἐκάλουν ἑαυτοὺς Ῥωμάνους καὶ διετήρουν τὴν λατινικὴν γλῶσσαν. Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ἐν κεφ. 29 (σ. 125, 128)· 33 (σ. 160), 35 (σ. 162) τῆς ἐκδότ. τῆς Βόννης, διακρίνει αὐτοὺς διὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ Ῥωμάνους ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων, οὓς καλεῖ πάντοτε Ῥωμαίους.

2) Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ἐν σ. 128 καὶ 140 μνημονεύει τῆς Ἄρβης, τῆς Βέκλας καὶ τῶν Ὀψάρων, ἀλλ' ὑπὸ τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄνομα πρέπει νὰ νοῶνται αἱ δύο νῆσοι Χέρσον καὶ Λουσσίνον, αἵτινες συνέχονται διὰ γεφύρας. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων δ' ἐκαλοῦντο ἀμφοτέραι αὐταὶ Ἀψυρτίδες.

3) Τοῦτο δύναται νὰ ἐξαχθῆ ἐκ τῆς παρὰ τῷ αὐτῷ Πορφυρ. (κεφ. 29 σ. 131) διηγήσεως, καθ' ἣν οἱ Ῥαούσιοι ἐν ἔτει 870 βασιλεὺς ἐπέπεσε διεπέρασαν μετὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν καραβίων εἰς Λογουβαρδίαν τοὺς Κροάτας καὶ Σέρβους στρατιώτας.

προσεγγίσεις πρὸς τὴν τοσοῦτον γείτονα Φραγκικὴν δύναμιν. Καὶ δὲν ἦτο τοῦτο μόνον, ἐφ' ᾧ ἠδημόνει ἡ Αὐλὴ τοῦ Βυζαντίου. Αὐτὴ κατεθλίβετο προσέτι καὶ διότι ἔβλεπεν ὅτι, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ὑποταγῆς τῆς Ἰστρίας, διετέλει ἐν κινδύνῳ καὶ ἡ Βενετικὴ χώρα, ἣτις περιεκλεισμένη παντελῶς ὑπὸ Φραγκικῆς, ἦτο ἐξηρητημένη, ὡς πρὸς τὰ ἐμπορικὰ αὐτῆς συμφέροντα, ἀπὸ τῆς εὐμενείας ἢ δυσμενείας τοῦ Καρόλου. Καὶ ἀληθῶς ὁ Κάρολος προέβη καὶ κατὰ τῆς χώρας αὐτῆς περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους εἰς μέτρον τι αὐστηρὸν, ἐπιφορτίσας τὸν Πάπαν νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τῆς Ῥαβέννης καὶ τῆς Πενταπόλεως ἅπαντας τοὺς αὐτόθι ἐγκατεσταμένους ἐκ Βενετίας ἐμπόρους, ὡς ἀνήκοντας εἰς χώραν ἐχθρικήν. Ὁ δὲ Ἀδριανὸς ἀνέθηκε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς παραγγελίας ταύτης τοῦ ἡγεμόνος τῶν Φράγκων εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ῥαβέννης¹. Καίτοι οὐδαμοῦ τῶν πηγῶν ἀναφέρονται οἱ λόγοι οἱ ὠθήσαντες τὸν Κάρολον εἰς τοιοῦτο μέτρον, νομιζομεν ὅμως, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ᾔῃναι ἄσχετος πρὸς αὐτὸ ἡ ὑπὸ τῶν Βενετῶν ἀσκουμένη τότε σωματεμπορία, ἧς ἐνεκεν ὁ Κάρολος εἶχεν ἀπαιτήσει παρὰ τοῦ Πάπα ἐξηγήσεις. Ἄλλ' ἴσως, πλὴν τοῦ καθαρῶς χριστιανικοῦ καὶ φιλανθρωπικοῦ τούτου λόγου, καὶ ἕτερος τοιοῦτος, πολιτικός, ὑπηγόρευεν εἰς τὸν βασιλέα τὸ μνημονευθὲν μέτρον. Ἐπειδὴ δὴλα δὴ οὗτος θερμῶς ἐπεθύμει καὶ μετὰ ζήλου προσεπάθει νὰ προσαρτήσῃ εἰς τὸ κράτος του τὴν Βενετίαν, τὸ μόνον λείψανον ἑλληνικῆς κατοχῆς ἐν τῇ ἄνω Ἰταλίᾳ, δὲν ἐνόμισεν ἀνωφελὲς νὰ προβῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς διαφόρους κατὰ τῶν ἐμπορικῶν αὐτῆς συμφερόντων καταθλίψεις, ὅπως οὕτω καταστήσῃ αὐτὴν σὺν τῷ χρόνῳ εὐάγων πρὸς τὸν σκοπὸν του². Οὕτω δὲ διὰ τῆς ὑποταγῆς τῆς Ἰστρίας εἰς σοβαροὺς ἐξετέθησαν κινδύνους ἡ Βενετία καὶ

1) Cod. Car. ἐπ. 94.

2) Cod. Car. ἐπ. 94.

Δαλματία, ὅπως διὰ τῆς ὑποταγῆς τοῦ Βενεβέντου σπουδαιώς ἠπειλεῖτο ἡ Σικελία.

Ἦτο ἀληθῶς δυστύχημα ὅτι, ἐν ᾧ οὕτω προφανῶς καὶ ἐπικινδύνως ἠπειλοῦντο τὰ Ἑλληνικὰ συμφέροντα ἐν Ἰταλίᾳ ὑπὸ τῶν Φράγκων, οἱ Ἕλληνες δὲν ἦσαν δυστυχῶς εἰς κατάστασιν νὰ προστατεύσωσιν αὐτά. Καὶ τοῦτο διότι οὐ μόνον εἶχεν ἀποθαρρύνει αὐτούς ἡ οἰκτρὰ ἐκείνη ἐκθασίς τῆς εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείας, ἧς ἐμνήσθημεν ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ διότι αἱ δυνάμεις τοῦ κράτους ἠτχολοῦντο κατ' ἐκείνο τοῦ χρόνου περὶ τὴν διεξαγωγὴν ἀτυχῶν πολέμων ἀπὸ μὲν τοῦ ἔτους 786 πρὸς τὸν Ἀρουν-αλ-Ρασχίδ, ἀπὸ δὲ τοῦ 789 πρὸς τοὺς Βουλγάρους¹. Ἀλλὰ πλὴν τῶν ἐξωτερικῶν τούτων δεινῶν κινδύνων ἤρξαντο περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους λαμβάνουσαι δυστυχῶς σπουδαιοτέρας διαστάσεις καὶ σοβαρώτερον χαρακτῆρα καὶ αἰ μεταξὺ τῆς Εἰρήνης καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἔριδες περὶ τῆς βασιλείας. Ὁ Κωνσταντῖνος ὁ ΣΤ' ἦτο ἤδη ἐν ἔτει 790 εἰκοσαετῆς περίπου καὶ ὁμῶς ἡ μήτηρ αὐτοῦ οὐδεμίαν ἐπέτρεπεν αὐτῷ πραγματικὴν ἐξουσίαν. Ὅπως ἀπαλλαγῆ δὲ τῆς ταπεινῆς θέσεως, ἐν ἣ διετέλει ἐνώπιον τῆς φιλάρχου ἐκείνης γυναικός, ἠναγκάσθη νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτὴν εἰς ῥῆξιν, καθ' ἣν ἐπὶ τέλους ὑπερίσχυσεν, ἀποκηρυχθείσης τῆς μητρὸς του ὑπὸ τοῦ στρατοῦ².

Ἀλλὰ καὶ ὁ Κάρολος, φαίνεται, δὲν ἦτο εἰς κατάστασιν τότε νὰ συνεχίσῃ τὴν γνωστὴν αὐτοῦ πολιτικὴν καὶ ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν παραλίω τῆς ἀδριατικῆς θαλάσσης. Αἱ δυνάμεις τῶν μεσημβρινοανατολικῶν χωρῶν τοῦ κράτους εἶχον ἀπορροφηθῆ τελέως ὑπὸ τῶν πρὸς τοὺς Ἀβάρους πολέμων μέχρι τοῦ ἔτους 799. Οὕτω δ' ἐπεκράτησεν ἐπὶ τινα

1) Θεοφ. 698. 723. Herzberg, Griechische Geschichte I, 205, Παπαρρ. σ. 574.

2) Θεοφάν. 722. Herzberg, Geschichte der Byzantiner σ. 120, Παπαρρ. 576.

χρόνον πλήρης μεταξύ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν Φράγκων ἡσυχία, ἣτις ὅμως δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διαρκέσῃ ἐπὶ μακρὸν, ἀφ' οὐ νέων μετ' οὐ πολὺ ἐρίδων ἀφορμὴν ἔμειλε νὰ παράσῃ παλιν τὸ Βενεβέντον. Τὸ δουκάτον τοῦτο ἐφαίετο μὲν, ὡς εἶδομεν, ὅτι μετέβαλε πολιτικὴν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἡγεμόνος αὐτοῦ καὶ ἀνῆκεν ἰδίως ἀπὸ τῆς ἐν Καλαβρίᾳ μάχης εἰς τὸ Φραγκικὸν κράτος, ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Ἀρίχιδος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ρηθῇ ἐπὶ μακρὸν τὴν πολιτικὴν τοῦ πατρὸς του, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ ὑπομείνῃ διαρκῶς τὴν ἀνωτάτην κυριαρχίαν τῶν Φράγκων. Δὲν εἶναι γνωστοὶ οἱ λόγοι οἱ ὠθήσαντες τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ἡγεμόνα νὰ στρέψῃ τὰ νῶτα πρὸς τοὺς Φράγκους καὶ νὰ προσέλθῃ καὶ παλιν πρὸς τὸ Βυζάντιον νομίζομεν ὅμως ὅτι πάντως θὰ ἠπατήθη ἐν ταῖς προσδοκίαις αὐτοῦ καὶ ἀντί, ὡς ἠλπίζε, νὰ διατελῇ ἡσυχος πλέον ἀπὸ πάσης Φραγκικῆς ἀπειλῆς, θὰ ἐπέισθη ὅτι ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἐκινδύνευε νὰ ἴδῃ συγκεχωνευμένην διὰ παντός καὶ τὴν χώραν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Φραγκικοῦ κράτους. Ὅτε δὲ ὁ Γριμοῦλδος ἀρνηθεὶς τὴν περαιτέρω ἀναγνώρισιν τῆς ἀνωτάτης κυριαρχίας τῶν Φράγκων, ἠναγκάσθη νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ὑποστήριξιν τῆς Αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου, τοσαύτην ἀπέδωκεν ὁ Κάρολος εἰς τὸ διάβημα τοῦτο τοῦ δουκὸς σπουδαιότητα, ὥστε οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐβράδυνε νὰ ποστείλῃ κατὰ τοῦ Βενεβέντου τὴν ἀπαιτουμένην δύναμιν πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἀποστάτου. Εἶναι ἀληθῶς ἀξιοθαύμαστον, ὅτι ὁ Γριμοῦλδος, καίτοι ἐπὶ μακρὸν ἀδιακόπως χρόνον διετέλει ἀγωνιζόμενος μετ' ἀνίσων δυνάμεων πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ ἀπειλοῦντος αὐτὸν κινδύνου, τὸ αὐτὸ πάντοτε διετήρησε θάρρος καὶ οὐδέποτε κατεβλήθη.

Ἄλλ' ὁ Κάρολος παρεσκευάζετο προσέτι νὰ ἐπενέγκῃ καὶ κατὰ τοῦ Βυζαντίου, ὅπερ ἐκ νέου τὸν ἠρέθισε, καίριον μὲν καὶ, κατὰ τὸ φαινόμενον, ὅλως ἀπροσδόκητον, πρὸ ἐτῶν ὅμως καὶ ἐν κρυπτῷ ἐσχεδιασμένον κτύπημα. Κατὰ παραγγελίαν αὐτοῦ, εἶχε συντάξῃ ὁ Ἄλκουϊ-

νος¹ ἐν ἔτει 790, ἀναίρετιν τῶν ἐν τῇ 7ῃ οἰκουμενικῇ Συνόδῳ τῆς Νικαίας (787) τῇ συνδρομῇ καὶ συμμετοχῇ καὶ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Πάπα δογματισθέντων. Κατὰ δὲ τὴν ἐν ἔτει 794 συγκληθεῖσαν ἐν Φραγκφούρτῃ μεγάλην Σύνοδον ἐκηρύχθη ἐπισήμως, τῇ πρωτοβουλίᾳ βεβαίως τοῦ βασιλέως, ὑπὸ τῶν συνηθροισμένων ἀνωτάτων κληρικῶν συμπαντος τοῦ Φραγκικοῦ κράτους, ἄκυρος ἢ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος, αἱ δὲ ἀποφάσεις αὐτῆς ἀνεθεματίσθησαν καὶ κατεδικάσθησαν ὡς αἰρετικαί². Οὕτω δὲ ὁ Κάρολος, ὅστις καὶ ἔνευ τούτου εἰς ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα ἐφέρετο συνήθως λίαν αὐθαιρέτως, οὐ μόνον ἐσφετερίσθη τὰ δικαιώματα τῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ συγκληθείσης Συνόδου, ἀλλὰ καὶ ἐξετράπη τῶν παραδόσεων τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας³. Ἐπραξε δὲ τοῦτο ἀναμφηρίστως διὰ λόγους καθαρῶς πολιτικούς, τὸ μὲν ὅπως ἀποκλείσῃ τοὺς Ἕλληνας ὡς ἀνεθεματισμένους αἰρετικούς ἀπὸ παντός πολιτικοῦ συνδέσμου, τὸ δὲ ὅπως δείξῃ εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν λαούς, ὅτι τὸ καθήκον, ὅπερ εἶχε πᾶς ῥωμαῖος αὐτοκράτωρ νὰ προστατεύῃ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς, εἶχε παραμεληθῆ ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν συμπάσης τῆς Δύσεως ἐθεώρησεν ἤδη καθήκον του νὰ φαιρέσῃ παρὰ τῶν αὐτοκρατόρων ἐκείνων τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην, ἣν καὶ ἐξεπλήρωσεν ἤδη πιστῶς. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἐνόμιζεν ὁ Κάρολος, ὅτι αὐτὸς ἐδι-

1) Πιστὸς σύμβουλος Καρόλου τοῦ μεγάλου καὶ εἰς τῶν πολυμαθεστέρων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς του. Ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν αὐτοῦ μετεβλήθη ἡ Δύλη τοῦ Καρόλου εἰς σχολὴν λογίων καταστάσασιν τὸ ὀρηγνῆριον τῆς παιδείας διὰ τὸ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης βάρβαρον Φραγκικὸν κράτος.

2) Λεπτομερῶς περὶ τῆς ἐν Φραγκφούρτῃ Συνόδου ἴδε Gfrörer, Kirchengeschichte, III, 621 — 638. Hefele, Conciliengeschichte III, 651 — 673.

3) Ὅτι ἡ ἐν Φραγκφούρτῃ Σύνοδος δὲν ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῶν εἰκονομάχων, ἀλλὰ μόνον τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων ἐκήρυξεν ὡς αἰρετικὴν, εἶναι γνωστὸν ἐκ τῶν «Libri Carolini» τοῦ Ἀλκουίνου παρὰ Jaffé, Βιβλ. VI, 2:0 — 245.

καιούτο, ἀντὶ τῶν ἀποστατῶν ἐκείνων, νὰ φέρῃ τὸν τίτλον τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων. Δὲν ἀποδεικνύει τοῦτο ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Φράγκων πολὺ πρὸ τοῦ ἔτους 800 ἔτρεφε τὸ σχέδιον νὰ θέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ Ῥωμαϊκὸν αὐτοκρατορικὸν στέμμα, ἢ τούλάχιστον νὰ καταλάβῃ θέσιν ὡς ισότιμος παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων; Ὅσον ὁμως καὶ ἂν ἤθελε νὰ παρίσταται ἰσχυρὸς ἐνώπιον τῆς Δύσεως, ὅσῃν καὶ ἂν ἐξήσκει αὐτόθι ἐπιρροήν, δὲν ἠγνόει ὁ Κάρολος, ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον, οὐτινος ἤρξατο, καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ, ὃν ἐδίωκεν, ἂν μὴ εἶχε πρὸς τοῦτο ἀρωγὸν καὶ συναντιλήπτορα καὶ αὐτὸν τὸν ἀρχιερέα τῆς Ῥώμης. Διὰ τοῦτο μαθηάνομεν, ὅτι τὴν πραγματείαν ἐκείνην τοῦ Ἀλκουίνου, ἧς ἐμνήσθημεν ἀνωτέρω, ἀπέστειλε πρὸς τὸν Πάπαν καὶ ἀπήτησε παρ' αὐτοῦ νὰ φορίσῃ τὴν τε αὐτοκράτειραν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους καὶ τοὺς συμμετασχόντας τῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτῆς συκληθείσης ἐκείνης ἐν Νικαίᾳ συνόδου κληρικούς. Ἐμβρόντητος ἔμεινε ὁ Ἀδριανὸς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τοῦ βασιλέως τῶν Φράγκων ἀξιώσει. Καὶ ἦτο δυνατὸν νὰ γείνη ἄλλως, ἀφ' οὗ προσεκαλεῖτο νάρνηθῆ ἡδὴ σύμπασαν τὴν μέχρι τοῦδε ὡς πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα διαγωγὴν του; Καὶ ὁμως ἐν τοσοῦτον ταπεινῇ θέσει διετέλει ὁ ἀρχιερεὺς τῆς Ῥώμης ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ὥστε ἐν τῇ αὐτῇ ἀπαντήσῃ, δι' ἧς ζωηρῶς ὑπερήσπιζε τὴν ὀρθοδοξίαν τῶν ἐν Νικαίᾳ ἀποφάσεων, δὲν ἐδίστασε νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν προθυμίαν αὐτοῦ εἰς πλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας τοῦ Καρόλου, ἐπὶ τῷ λόγῳ δῆθεν ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἀπέδωκαν εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐκκλησίαν οὔτε τὰς ὑπ' αὐτῶν ἀφαιρεθείσας ἀπ' αὐτῆς ἄλλοτε ἐπίσκοπας, οὔτε τὰ δημευθέντα πατριμόνια τῆς.

Οὐδὲ πρέπει νὰ ἐκπλαγῶμεν ἐπὶ τῇ ταπεινότητι, μεθ' ἧς ὁ ἀρχιερεὺς τῆς Ῥώμης ἐξετέλει πάντοτε ἀπάσας τοῦ βασιλέως τῶν Φράγκων τὰς ἐπιθυμίας καὶ ἀξιώσεις. Ὁ διάδοχος τοῦ ἀγίου Πέτρου τὸ πᾶν ὤφειλεν εἰς τὸν Κάρολον καὶ

τὸν πατέρα αὐτοῦ Πιπίνον. Διὰ μόνης τῆς συνδρομῆς αὐ-
τῶν ἀπηλλάγη τῆς τυραννίδος τῶν Λογγοβάρδων καὶ τῶν
Ἑλλήνων. Οἱ βασιλεῖς οὗτοι τῶν Φράγκων πάντοτε εἶχον
δειχθῆ ὡς εὐπειθῆ τοῦ ἀγίου Πέτρου τέκνα καὶ εἶχον θε-
μελιώσει τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν τῆς ἐπισκοπῆς τῆς Ῥώμης
ἐκπληρώσαντες οὕτω τὸν ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐν κρυπτῶ
τρεφόμενον διακατῆ τῶν Παπῶν πόθον. Τὸν στενὸν τῆς θρη-
σκευτικῆς ὑποταγῆς δεσμόν, δι' οὗ ὁ διάσημος ἱεραπόστο-
λος Βονιφάκιος συνέδεσε τὴν Φραγκικὴν ἐκκλησίαν μετὰ
τῆς Ῥώμης, εἶχον καταστήσει οἱ μνημονευθέντες βασιλεῖς
στερεώτερον καὶ εἶχον ἐκτείνει ἐπὶ πάσας τὰς χώρας, ἃς
εἶχον ὑπαγάγει ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν. Ὁ ἀρχιεπίσκο-
πος τῆς Ῥώμης εἶχε τύχει διὰ τῆς συνδρομῆς αὐτῶν
μειζονος καὶ εὐρυτέρας ἢ ἄλλοτε ἀναγνωρίσεως. Αὐτὸς δὲ
μάλιστα ὁ Πάπας Ἀδριανός, ὅστις εἴκοσι καὶ τρία ὅλα ἔτη
κατέσχε μετὰ μεγάλης περισκέψεως τὴν θέσιν τοῦ ἀνωτά-
του ἱερέως τῆς δυτικῆς χριστιανωσύνης, ἔζησε τὰ τελευ-
ταῖα τοῦ βίου του ἔτη ἐν θερμότητι πρὸς τὸν Κάρολον
φιλιὰ. Ἐπὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτοῦ εἰσήχθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος
τῶν Φράγκων καθ' ἅπαν τὸ Φραγκικὸν κράτος ἢ ὑπὸ τῆς
Ῥώμης ἀναγνωρισθεῖσα συλλογὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν νό-
μων καὶ τῶν πικτικῶν διατάξεων. Οὐδὲν δ' ἐγένετο ἐν τοῖς
ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι τῆς Δύσεως ἐν ἀγνοίᾳ ἢ καὶ ἄνευ
τῆς συμβουλῆς τοῦ Πάπα. Οὕτω δὲ ἡ πνευματικὴ τοῦ πα-
πισμοῦ ἐπιρροή νυξήθη μετὰ θαυμαστῆς ταχύτητος εἰς
βαθμὸν τέως ἄγνωστον, ἐξηπλώθη εἰς χώρας, αἵτινες οὐδέ-
ποτε εἶχον γνωρίσει αὐτὸν καὶ ἔτυχεν ἀδιαφιλονεικῆτου ἀ-
ναγνωρίσεως καὶ ἐκεῖ, ἔνθα πρότερον εἶχε πολυειδῶς καταπο-
λεμηθῆ. Καὶ μήπως καὶ ἐν αὐτῇ ἀκόμη τῇ Ἰταλίᾳ δὲν ἐ-
στερεώθη διὰ τῆς Φραγκικῆς συνδρομῆς. Ὄφειλομεν ὅμως νὰ
ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ ἀνάπτυξις τῆς δυνάμεως τοῦ
ἀγίου Θρόνου δὲν ἐβάδιζεν ἐξίσου πρὸς τὴν ἐπιρροήν, ἣν
ἐκτῆσατο. Ὁ ἀρχιερεὺς τῆς Ῥώμης ἦτο περιεστοιχισμένος
ἔτι πανταχόθεν ὑπὸ ἐχθρῶν, καὶ δὲν ἦτο οὐδ' ἐν αὐτῇ

τῆ ἰδίᾳ κύτου πόλει ἀσφαλῆς. Ἄνευ δὲ τῆς βοήθειας τοῦ βασιλέως τῶν Φράγκων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ διατηρήσῃ οὔτε τὴν ἀποκτηθεῖσαν ἐξωτερικὴν κυριαρχίαν, οὔτε τὰς θρησκευτικὰς ἀξιώσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ θέσεως.

Ἐν τούτοις καὶ μεθ' ὅλην τὴν ὑπὸ τοῦ μνημονευθέντος ἀρχιερέως ἐκδηλωθεῖσαν προθυμίαν, δὲν φαίνεται ἐκ τῶν πηγῶν ἂν ἐξετελέσθη ἢ μὴ ἢ κατὰ τῶν Ἑλλήνων παρασκευασθεῖσα ἐκείνη ἀπειλή. Ἐχοντες ὁμῶς πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ μὲν ὅτι ὁ Ἀδριανὸς ἀπέθανε τῇ ἐπομένῳ ἔτει 795, τὸ δὲ ὅτι μετ' οὐ πολὺ ἐπανελήφθησαν πάλιν αἱ διπλωματικαὶ διαπραγματεύσεις μεταξύ τῆς Αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου καὶ τοῦ Καρόλου, ἀδιστακτῶς πιστεύομεν ὅτι τὸ μέτρον ἐκεῖνο δὲν ἐξετελέσθη.

Ὅτι ἡ ἐχθρικὴ αὕτη θέσις, ἣν ὁ βασιλεὺς τῶν Φράγκων ἔλαβεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Πάπα κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ἦτο τὰ μαλιστα δυτάρεστος εἰς τοὺς τελευταίους τούτους, εἶναι ἀναμφισβήτητον τοσούτω μᾶλλον, καθ' ὅσον κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τὸ Βυζαντιακὸν κράτος καὶ ὑπ' ἄλλων ἠπειλείτο παρὰ τὰ σύνορα αὐτοῦ δεινῶν κινδύνων. Πλὴν δὲ τούτου καὶ ὁ δούξ τοῦ Βενεβέντου μεταβαλὼν καὶ πάλιν πολιτικὴν εἶχε διακόψει κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον πᾶσαν πρὸς τὴν Αὐλὴν τοῦ Βυζαντίου σχέσιν, εἶχε χωρισθῆ ἀπὸ τῆς ἐλληνίδος συζύγου του ἐπὶ τῇ προφάσει δῆθεν, ὅτι ὁ μετ' αὐτῆς δεσμὸς ἠρέθιζε τοὺς Φράγκους καὶ προσεπάθει ἔκτοτε, πολεμῶν καὶ πρὸς τὰ δύο κράτη, νὰ διατηρῆ μεταξύ ἀμφοτέρων τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ. Οὐδαμῶς ἄρα πρέπει νὰ ἐκπλαγῶμεν μανθάνοντες ὅτι ἐν ἔτει 795 ἡ Αὐλὴ τοῦ Βυζαντίου προσέβη εἰς νέας διπλωματικὰς σχέσεις πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Φράγκων. Ἐν ᾧ οὗτος διέτριβε κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐν Ακυϊτγράνῳ ἔλαβεν ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ ΣΤ'. ἧς κομιστῆς ἐγένετο ὁ Θεόκτιστος, ἀπεσταλμένος τοῦ πατρικίου τῆς Σικελίας Νικήτα. Εἶναι περίεργον ὅτι ὁ Θεοφάνης οὐδεμίαν ποιεῖται μνησίαν

τῆς πρεβείας ταύτης, καὶ μόνον ἐκ Φραγκικῆς πηγῆς¹ μαν-
θάνομεν τοῦτο, ἥτις ὅμως καὶ αὐτὴ ἐν τούτῳ καὶ μόνῳ
περιορίζεται, οὔτε τὸ περιεχόμενον τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπι-
στολῆς καθιστῶσα γνωστὸν, οὔτε ἄλλην τινὰ σχετικὴν λε-
πτομέρειαν διδούσα. Δὲν φαίνεται ὅμως ἀπίθανον, ὅτι ὁ αὐ-
τοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ἔκρινε καλὸν κατὰ τοὺς δυστυ-
χεῖς ἐκείνους διὰ τὸ κράτος χρόνους νὰ πέμψῃ πρὸς τὸν ἡ-
γεμόνα τῆς Δύσεως συγχαρητήρια γράμματα ἐπὶ τῇ προσ-
φάτῳ αὐτοῦ νίκη κατὰ τὸν Ἀβάρων, ὅπως οὕτω παρα-
σκευάσῃ θερμότερας τὰς μεταξὺ τῶν δύο Αὐλῶν σχέσεις,
ἀφ' οὗ μάλιστα αἱ πρόοδοι τῶν Φράγκων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ
Παννονίᾳ ἤρξαντο πληροῦσαι τοὺς Ἕλληνας νέων φόβων.
'Αλλ' ἐν ᾧ ἐπεμπεν ὁ δυστυχὴς ἐκείνος αὐτοκράτωρ τὰ συγ-
χαρητήρια ταῦτα γράμματα πρὸς τὸν μονάρχην τῆς Δύ-
σεως, εἶχεν ἄρα γε προαίσθησιν τοῦ λίαν προσεχοῦς οἰκτροῦ
ἐκείνου τέλους, ὅπερ τῷ παρεσκεύαζεν ἡ ἀποτρόπαιος καὶ
ἄσπλαγχνος αὐτοῦ μήτηρ; Ἀπὸ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ἡ
γυνὴ αὕτη εἶδεν ἑαυτὴν ἀπροσδοκῆτως γυμνωθεῖσαν παν-
τὸς μεγαλείου καὶ σὺν τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ θρόνου τίς εἶδε ὀ-
ποιᾶς ἄλλας ἐλπίδας ἐνόμιζεν ἐξαφανισθεῖσας, περὶ οὐδε-
νὸς ἄλλου ἐσκέπτετο, ἢ πῶς νὰ καταστρέψῃ τὸ ἴδιον αὐτῆς
τέκνον, θυσιάζουσα οὕτως εἰς τὴν ἀγρίαν ἐκδίκησιν καὶ τὴν
ἀκόρεστον φιλαρχίαν καὶ αὐτὴν τὴν μητρικὴν στοργήν.
Ἢ ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέβαλε τὴν σύζυγόν του, ἦν τοσοῦτον,
ὡς εἶδομεν, ἀσυνειδήτως εἶχεν ἐπιβάλει αὐτῷ ἄλλοτε αὐτὴ
ἡ μήτηρ του, δὲν ἐδίστασεν ἡ πανοῦργος γυνὴ νὰ πείσῃ τὸν
πατριάρχην Ταράσιον, ἵνα εὐλογῆσῃ τὸν νέον γάμον τοῦ Κων-
σταντίνου (796) μετὰ τινος τῶν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτῆς δεσποϊ-
νίδων, ὅπως οὕτω διεγείρῃ κατ' αὐτοῦ ἐπίτηδες τὸ γενικὸν μῆ-
σος². Ἐκτοτε δὲ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐργαζομένη κατῳρώσασε
νὰ ἐφελκύσῃ εἰς ἑαυτὴν ἅπαντας τοὺς περὶ τὸν Κωνσταντι-

1) Einhards Jahrbücher σ. 94.

2) Θεοφάν. 727—728.

νον, οἵτινες, καίτοι πρότερον ἀσπονδοὶ αὐτῆς ἐχθροί, ἔκριναν ἤδη ἐν τούτοις ἀπαραίτητον τὴν μετ' αὐτῆς συμφιλίωσιν. Εἶναι λυπηρὸν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ, καίπερ ἐγκαίρως καταστάς προσεκτικὸς εἰς τὰ καταχθόνια τῆς ἐμπαθοῦς μητρὸς του σχέδια, δὲν προέβη εἰς ταχέα καὶ δραστήρια μέτρα κατὰ τοῦ ἀπειλοῦντος αὐτὸν κινδύνου, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐβράδυνε νὰ πέσῃ εἰς τὰς παγίδας τῆς μυσαρᾶς ἐκείνης γυναικὸς καὶ νὰ ὑποστῇ τῇ εἰσηγήσει αὐτῆς ἐν τῇ πορφυρᾷ ἐκείνῃ αἰθούσῃ τῶν Ἀνακτόρων, ἐν ἣ εἶχεν ἴδει ἄλλοτε τὸ φῶς τοῦ κόσμου, τὸ οἰκτρότερον τῶν βδελουρογρημάτων, τὴν τύφλωσιν¹.

Οὕτω δὲ ἡ ἄλλοτε μεγαλοπρεπῆς καὶ ὑπερήφανος θυγάτηρ τῆς ἐνδόξου πόλεως τοῦ Περικλέους, ἣτις κατὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ὠραϊότητα δὲν ἦτο κατωτέρα τῆς εὐγενοῦς θυγατρὸς τοῦ Λεοντίου, ἀλλ' ἦτις, ἔνεκα τῆς φοβερᾶς σκληρότητος τοῦ χαρακτῆρός της καὶ τῆς ἀγρίας φιλαρχίας της, κατετάχθη μεταξὺ τῶν μᾶλλον δυσφημισμένων αὐτοκρατειρῶν, δὲν ἐδίστασεν οὐδὲ κατὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς τέκνου νὰ διαπράξῃ τὸ στυγερώτερον τῶν ἐγλημάτων, καὶ τοῦτο ὅπως κορέσῃ τὸ ἀχάλινωτον τῆς φιλαρχίης της πάθος. Μανθάνομεν δὲ ὅτι μετὰ ἓν ἔτος ἀπὸ τῆς ἐκ νέου ἐπὶ τὸν θρόνον ἀναβάσεώς της (798) ἡ Εἰρήνη ἀπέστειλε πρεσβείαν πρὸς τὴν Αὐλὴν τοῦ Ἀκυῖσγράνου συνισταμένην ἐκ τοῦ πρώην πατρικίου τῆς Φρυγίας Μιχαήλ καὶ τοῦ πρεσβυτέρου Θεοφίλου², δι' ἧς ἀγγέλουσα, φαίνεται, τὴν ἐκ νέου ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἔλευσίν της εἰς τὸν ἡγεμόνα τῶν Φράγκων ἐπεκαλεῖτο τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δ' ἴσως προέβλεπεν ὁποῖαν ἤθελεν ἐμποιῆσαι καὶ εἰς τὸν Κάρολον ἡ ἀγγελία τοῦ κατὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς τέκνου ἀνοσιουργήματος, ἀπεπειράθη διὰ τε τῆς πρὸς αὐτὸν πεμφθείσης ἐπιστολῆς καὶ δι' αὐτῶν ἔτι τῶν ἀπεσταλμένων νὰ παραστήσῃ εἰς τὸν ἡγεμόνα ἐκείνον τὴν τε καθαιρέσιν καὶ τύ-

1) Θεοφάν. 733. Herzberg, Geschichte der Byzantiner κλπ. σ. 12) Παπαρρ. 584.

2) Einhard's Jahrbücher σ. 96.

φλωσιν τοῦ Κωνσταντίνου ὡς ἔργον δῆθεν φιλοπατριδός
τινος μερίδος μισούσης αὐτὸν ἕνεκα τῆς ὑπερηφανίας του¹.
"Ἐν αἱ δύο Αὐλαὶ προέβησαν τότε ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἐκείνῃ
καὶ εἰς λύσιν ἄλλων τινῶν ζητημάτων δὲν γινώσκωμεν.
Φαίνεται ὅμως πιθανώτερον, ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον συνέβη
διότι μανθάνομεν ἐκ τοῦ Θεοφάνους², ὅτι, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ
Κάρολος (ἐν ἔτει 800) διέτριβεν ἔτι ἐν Ῥώμῃ, ἐνόμιζον ἐν
Κωνσταντινουπόλει, ὅτι ἐσκόπει νὰ προσβάλλῃ διὰ στόλου
τὴν Σικελίαν. Ἐν δὲ ὁμονάρχῃς ἐκεῖνος μετεβλήθη ὡς
πρὸς τοῦτο, ὡς ὁ αὐτὸς χρονογράφος προστίθησι, τοῦτο ἔ-
πραξεν ἴσως οὐχὶ δι' ἄλλον λόγον, ἢ διότι περιβληθεὶς τότε
αὐθαιρέτως, ὡς θέλομεν ἴδει παρακατιόντες, τῷ αὐτο-
κρατορικῷ ἀξιώματι, ἠσθάνετο ὅτι εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην
τῆς ἀναγνωρίσεως αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου.

* *

Ἐφ' οὗ ὁ Κάρολος κατώρθωσε διὰ μὲν τῶν ὅπλων νὰ
ἐνώσῃ τοὺς διαφόρους τῆς Δύσεως λαοὺς εἰς ἓν μέγα καὶ ἰσχυ-
ρὸν κράτος ὑπὸ τὸ αὐτὸ πολιτικὸν σύστημα, δι' ἀκαταμα-
χλήτου δὲ δραστηριότητος νὰ ταπεινώσῃ πᾶσαν ἀντίθετον ἐν
αὐτῷ δύναμιν καὶ τοιαύτην νὰ δώσῃ εἰς τὰ πολιτικὰ καὶ
ἐκκλησιαστικὰ αὐτοῦ πράγματα ἐνότητα, οἷον οὐδέποτε
ἄλλοτε ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ῥωμαίων εἶχε γνωρίσει ἡ
Δύσις, οὐδὲν ἄλλο ὑπελείπετο αὐτῷ πρὸς ἐδραίωσιν τῆς κυ-
ριαρχίας αὐτοῦ ἢ ὁ αὐτοκρατορικὸς τίτλος. Εἰς τὸ αὐτο-
κρατορικὸν ἀξίωμα δὲν εἶχε παύσει ἔτι νὰ ποδῆδῃ τὸ πολὺ
πλῆθος μεγίστην σημασίαν καὶ τιμὴν καὶ νὰ ἐνορᾷ ἐν αὐτῷ
τὸ ὑψιστον σημεῖον παντὸς ἡγεμονικοῦ μεγαλείου. Διὰ τῆς
στέψεως ἐμελλεν ὁ Κάρολος νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς πρῶτος κο-
σμικὸς ἡγεμὼν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ σύναμα ὡς ἀνώτατος
τῆς ἐκκλησίας προστάτης. Ἄλλ' ὅπως ἄλλοτε κατὰ τὴν
στέψιν τοῦ Πιπίνου ὡς βασιλέως τῶν Φράγκων, οὕτω καὶ

1) Einhards Jahrbücher 96.

2) σ. 736

νῦν ἦσαν ἀμοιβαία τὰ συμφέροντα τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ Πάπας ἐξίσου ἐπόθει τὴν ἰδρυσιν νέας, ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἰσχυροτάτου ἡγεμόνος τῆς Δύσεως, ὅπως διὰ παντός θέσῃ τέρμα εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἐπὶ τε τῆς Ῥώμης καὶ ἀπάσης τῆς Ἰταλίας. Ἐρίδες, περὶ διαφορῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐθιμῶν, ὡς καὶ ἡ διηνεκῆς ἀντιζηλία μεταξὺ τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοσοῦτον εἶχον συντελέσει εἰς ἐπίτασιν τοῦ ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου ἐπικρατοῦντος ἐρεθισμοῦ, ὥστε δὲν ἀπητέιτο μεγάλη ὄθησις, ὅπως ἐπενέγκῃ τελείαν τὴν βῆξιν καὶ πραγματώσῃ τὴν διαίρεσιν τῆς ἐκκλησίας εἰς Δυτικὴν καὶ Ἀνατολικήν. Καὶ ἡ ὄθησις αὕτη ἐμελλε νὰ δοθῇ ἐπίσης διὰ τῆς στέψεως τοῦ Καρόλου, διότι οὕτω θὰ ἠδύνατο εἰς τὸ ἐξῆς ὁ Πάπας ὑπὸ τὴν αἰγίδα αὐτοκρατορίας Γερμανορρωμαϊκῆς νὰ στρέφῃ τὰ νῶτα πρὸς τὴν Αὐλὴν τοῦ Βυζαντίου.

Καίτοι λοιπὸν τοσοῦτοι ἦσαν οἱ δυνάμενοι νὰ δικαιολογήσωσι τὴν ἀνιδρυσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας λόγοι, ἐν τούτοις ὁ Κάρολος δὲν ἔκρινε καλὸν νὰ ἐπιθέσῃ ὁ ἴδιος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα, ὅπως μὴ παραστῇ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ κόσμου ὡς σφετεριστῆς τοῦ νέου αὐτοῦ ἀξιώματος. Τῇ γενικῇ λοιπὸν συναινέσει τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως τοῦ ἔτους 800, ἐστέφθη ὁ Κάρολος ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου διὰ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στέμματος ὑπὸ τοῦ Πάπα Λέοντος τοῦ Γ'. Ἡ δὲ Ῥώμη, ἡ μήτηρ τοῦ κράτους, ἡ ἀρχαία γησιὰ πρωτεύουσα τῶν αὐτοκρατόρων, περιῆλθεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Φράγκων¹.

1) Θεοφάν. 732: Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ οἱ ἐν Ῥώμῃ συγγενεῖς τοῦ μακαρίου πάπα Ἀδριανοῦ συγκινήσαντες τὸν λαὸν ἐστασίασαν κατὰ Λέοντος τοῦ πάπα καὶ κρατήσαντες ἐτύφλωσαν αὐτόν· οὐ μὲν τοι ἠδυνήθησαν τελείως σβέσαι τὸ φῶς αὐτοῦ, τῶν τυφλωσάντων αὐτόν φιλανθρώπων ὄντων καὶ φεισαμένων αὐτοῦ. Ὁ δὲ προσφυγὼν τῷ βῆξι

Οὕτω δὲ τὰ Γερμανικὰ φύλα, ἅτινα εἶχον καταλύσει τὴν Δυτικὴν αὐτοκρατορίαν, ἀνίδρυσαν αὐτὴν καὶ πάλιν, ἀφ' οὗ ἤσπασθησαν τὸν ῥωμαϊκὸν πολιτισμὸν καὶ προσῆλθον εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀπὸ τῆς Ῥώμης εἶχον λάβει οἱ Γερμανοὶ τὰς πρώτας ἐντυπώσεις μεγάλου πολιτικοῦ βίου, ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν δ' αὐτῶν εἶχον ἰδρυθῆ πάντα τὰ Γερμανικὰ κράτη. Τὸ μεγαλεῖον τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἡ ἐνότῃς τῶν συντεταγμένων στρατιωτικῶν αὐτῆς δυνάμεων, ἡ λαμπρότης τῆς αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς, τὸ κράτος τοῦ νόμου ἦσαν καὶ διέμειναν τὸ ἰδανικὸν τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων. Καὶ ὅτε ἐν τῇ Δύσει τὸ παρηκμακὸς κράτος τῶν Καισάρων ὑπέκυψεν εἰς τὰς ἐπιδρομὰς ἀγρίων Γερμανικῶν φύλων, οἱ εὐγενέστεροι τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν οὐδὲν ἄλλο ἐθέωρον ὡς κυριώτερον αὐτῶν καθῆκον ἢ τὴν δι' ἰδίας δυνάμεως καὶ ἰδίων μέσων ἀνέγερσιν τοῦ καταστραφέντος οἰκοδομήματος. Πῶς ὅμως θὰ κατωρθοῦτο τοῦτο, ἐνόσῳ αὐτὰ ταῦτα τὰ Γερμανικὰ φύλα κατετριβόντο εἰς διηνεκεῖς πολέμους, ἄνευ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ συνεκτικοῦ μέσου, ἐνόσῳ οἱ ἡγεμόνες αὐτῶν ἐδέσποζον λαῶν, οἵτινες ἄκαμπτοι ἀνθίσταντο εἰς τοὺς νόμους καὶ εἰς πᾶν σύντονον ἡγεμονικὸν μέτρον; Οὕτω δὲ ἠναγκάσθησαν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νὰ καταλίπωσι τὰ τολμηρὰ αὐτῶν σχέδια περὶ ἀνιδρύσεως τοῦ δυτικοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους ὁ Ὀστρογότθος Θεωδέριχος καὶ οἱ πρώτοι Μεροβίγγιοι. Εὐθύς ὅμως ὡς κατωρθώθη ἡ μὲν ἀνεξαρτησία τῶν κοινοτήτων καὶ ἡ κυριαρχία τοῦ λαοῦ νὰ καταβληθῶσι διὰ παντός, πάντα δὲ τὰ Γερμανικὰ φύλα,

τῶν Φράγκων Καρόλω ἠμύνατο τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ πικρῶς καὶ πάλιν ἀποκατέστησεν αὐτὸν εἰς τὸν ἴδιον θρόνον, γενομένης τῆς Ῥώμης ἀπ' ἐκεῖνου τοῦ καιροῦ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Φράγκῶν. Ὁ δὲ τὸν Κάρολον ἀμειβόμενος ἔστειψεν αὐτὸν εἰς βασιλεῖα Ῥωμαίων ἐν τῷ ναῶ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Πέτρου χρίτας ἐλαίῳ ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν καὶ περιβαλὼν βασιλικὴν ἐσθῆτα καὶ στέφος μηνὶ Δεκεμβρίῳ κε' ἰνδικτιῶνι ἐνάτῃ.

ὅσα εἶχον μείνει ἐν ταῖς ἀρχαίαις αὐτῶν κατοικίαις, νὰ ἐνωθῶσιν εἰς ἓν κράτος καὶ ταῦτα πάλιν νὰ συνδεθῶσι μετὰ τῶν ἤδη μεταναστάντων ῥωμανικῶν, — ἀνιδρύθη ἡ ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία καὶ ὁ κατορθώσας πάντα ταῦτα ἡγεμῶν παρέστη ὡς ἰσότιμος πρὸς τοὺς ἀρχαίους αὐτοκράτορας.

Οἱ Ἕλληνες αὐτοκράτορες ἠδύναντο νὰ κυβερνῶσι τὴν Δύσιν ἠνωμένην μετὰ τῆς Ἀνατολῆς, ἐνόσφ ἦσαν ἰσχυροί, ἐνόσφ ἡ δυτικὴ ἐκκλησία ἦτο ἀδύνατος, ἡ Ἰταλία διετέλει ἐν μαρσασμῷ καὶ τὴν γερμανικὴν Δύσιν κατέκλυζον πολυειδῆ βάρβαρα φύλα. Ἐξ ὅτου ὅμως ἡ μὲν ἐκκλησία τῆς Δύσεως κατέστη αὐτοκέφαλος, ἡ δὲ Ἰταλία εἶχε πλήρη τὴν συνείδησιν τῆς ἐθνικότητος αὐτῆς, καὶ ἡ Δύσις ἠνώθη σύμπασα ἐν τῷ μεγάλῳ καὶ ἰσχυρῷ Φραγκικῷ κράτει, οὐτινος προΐστατο πνεῦμα ἀληθῶς ἔξοχον καὶ μεγαλοπραγμον, δὲν ἦτο πλέον δυνατὸν εἰς τοὺς μνημονευθέντας αὐτοκράτορας νὰ κυριαρχῶσι τῆς τελευταίας. Οὕτως ἐγεννήθη ἡ ἰδέα τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Καρόλου αὐτοκράτορος, καὶ οὕτως ἐξεπληρώθη τὸ σχέδιον ἐκεῖνο, δι' οὗ ποτε εἰ ἐν ἀρχῇ τῶν εἰκονομαχιῶν στασιάζσαντες Ἰταλοὶ ἠπειλήσαν Λέοντα τὸν Ἰσαυρον. Ἐπεβάλλετο δὲ τοῦτο εἰς τὸ ἰσχυρὸν ἐκεῖνο κράτος καὶ ὑπὸ τῆς φοβερᾶς δυνάμεως τοῦ Μωαμεθανισμοῦ, ὅστις ἀκατάσχετος καὶ ἀπειλητικὸς προέβαινε τότε πρὸς τὴν Δύσιν, ἔκαμνε τὸ Βυζαντινὸν νὰ τρέμη καὶ ἠπειλεῖ τὴν Ῥώμην ἀπὸ τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Σικελίας. Ἦτο ἄρα καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην μέγα εὐτύχημα διὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν τοῦ μεγάλου ἐκείνου κράτους ἡ ὑπαρξίς, διότι ἀνέκοψε τὴν ὄρμην τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου χειμάρρου καὶ ἐματαίωσε τὴν ἰδρυσιν εὐρωπαϊκοῦ Καλιφάτου ἐν Ῥώμῃ.

Γεγονὸς λοιπὸν τοσοῦτον σπουδαῖον καὶ βαρυσήμαντον, καταστὰν ἀναπόφευκτον ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τῶν μέχρι τοῦδε ἱστορικῶν συμβάντων καὶ ὡς πρὸς τὰ δικαιώματα τοῦ Βυζαντιοῦ ἰσοδυναμοῦν πρὸς ἐπανάστασιν, δὲν ἦτο δυνατὸν, ὡς

καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται, νὰ ᾖναι ἔργον τῆς στιγμῆς. Εἶναι ἄρα ἀναντίρρητον ὅτι τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα ἦτο ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου ὁ κυριώτερος σκοπὸς καὶ τὸ ἰδανικὸν τοῦ Καρόλου. Οὐδὲ πρέπει μάλιστα νὰ μπιβιάλωμεν ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο εἶχε λύσει ὁ ἡγεμὼν ἐκεῖνος καὶ μετὰ τοῦ Πάπα Λέοντος τοῦ Γ'. καθ' ἣν ἐποχὴν οὗτος (κατ' Ἀπρίλ. 799) καταφυγὼν εἰς τὴν Αὐλὴν αὐτοῦ ἐν Paderborn ἐπεκαλεῖτο τὴν συνδρομὴν του, ὅπως ἀνακτήσῃ καὶ πάλιν τὸν παπικὸν θρόνον¹. Ἐν δὲ τοῦ σκοποῦ τούτου ἡ ἄμεσος ἐκπλήρωσις δὲν ἦτο, ὡς τινες ἰσχυρίζονται², ὁ κύριος λόγος ὁ ἀναγκάσας τὸν ἡγεμόνα τῶν Φράγκων νὰ μεταβῇ ἤδη εἰς Ῥώμην, πάντως ὅμως ἦτο ὁ πόθος αὐτοῦ, ἵνα προβῇ ὅπωςδῆποτε εἰς τελευταίαν τινὰ περὶ τοῦ προκειμένου ἀπόφασιν.

Καὶ ἀληθῶς πότε ἄλλοτε ἤθελε τύχει ὁ Κάρολος καταλληλοτέρας πρὸς πλήρωσιν τοῦ πόθου του περιστάσεως ἢ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, καθ' ἣν ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ θρόνου ἐκάθητο παρὰ τὸν νόμον καὶ τὰς παραδόσεις γυνή, κατὰ δὲ τὴν ἐν τῇ Δύσει ἐπικρατοῦσαν ἰδέαν ὁ θρόνος ἐκεῖνος ἐθεωρεῖτο κενός;

Ἀποφεύγομεν νὰ ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα τὰς κατὰ τὰς βραδύτερον ἀναφείσας μακρὰς καὶ δριμείας ἐριδας μεταξὺ τοῦ Γερμανικοῦ κράτους καὶ τοῦ Παπικοῦ ἐκτεθείσας ἐκατέρωθεν θεωρίας περὶ τῆς ἀληθοῦς πηγῆς τῆς αὐτοκρατορίας, ὡς ἐπίσης καὶ τὰς περὶ ἀνιδρύσεως αὐτῆς ἢ μεταφορᾶς ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς Φράγκους, διότι ταῦτα κρίνομεν ἐκτὸς τοῦ σκοποῦ τῆς παρούσης πραγματείας κείμενα. Ἄλλ' οὐχ ἤττον δὲν θεωροῦμεν καὶ περιττὸν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι διὰ τῆς στέψεως τοῦ Καρόλου δὲν μετεβιβάσθη, ὡς ὑπὸ τινῶν ἐνομίσθη, τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα ἀπὸ τῆς νέας

1) Θεοφάν. 732. Einhards Jahrbücher 96.

2) Döllinger. Das Kaiserthum Carls des Grossen und seiner Nachfolger. σ. 343, ἴδε καὶ Leo, Verlesungen über deutsche Geschichte I, 510 καὶ ἐπ.

Ῥώμης εἰς τὴν παλαιάν, οὐδ' ἐστερήθησαν οἱ Ἕλληνες τῆς κληρονομίας τοῦ Ἀρκαδίου, ἀλλ' ἀνιδρύθη ἀπλῶς ὁ ἐπὶ τοῦ Ῥωμύλου Αὐγουστύλου καταλυθεὶς θρόνος τοῦ Ὀνωρίου. Εἶναι δὲ τοῦ Καρόλου ἡ στέψις ὡς αὐτοκράτορος καὶ δι' ἄλλον προσέτι λόγον σπουδαία, ὅτι ἐπεσφράγισε, μετὰ τὴν μακρὰν ἐκείνην θύελλαν τῆς τῶν ἔθνῶν μεταναστάσεως, τὴν συμφιλίωσιν τῶν Γερμανῶν μετὰ τῆς Ῥώμης, καὶ συνέδεσε τὸν Γερμανικὸν μετὰ τοῦ Λατινικοῦ κόσμου. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ σύμπαρ τοῦ λαοῦ ὁ βίος συνεδέθη ἔκτοτε εἰς ἓν μέγα συγκεντρωτικὸν σύστημα ἐκκλησίας καὶ κράτους καὶ ἐκ τοῦ συστήματος αὐτοῦ ἐξεπήδησεν ὁ κοινὸς τῆς Δύσεως πολιτισμός.

Οὐδέποτε τὰ βαρυσήμαντα ἱστορικὰ γεγονότα παρίστανται ὡς τοιαῦτα, καθ' ἣν ἐποχὴν συμβαίνουσιν, οὐδὲ τυγχάνουσι παρὰ τρεῖς συγχρόνους τῆς προσήκουσας ἐκτιμήσεως. Τὸ ὄνομά των καὶ τὴν προσήκουσαν ἀξίαν των λαμβάνουσι ταῦτα παρὰ τῶν μεταγενεστέρων κατ' ἀναλογίαν πρὸς ἀποτελέσματα, ἅτινα ἐπήνεγκαν. Τοῦτο δὲ συνέβη καὶ ὡς πρὸς τὴν στέψιν Καρόλου τοῦ μεγάλου. Ὀλίγα, καθ' ὅσον ἡμεῖς γνωρίζομεν, ἀπαντῶσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος γεγονότα, παριστάμενα κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους τοσοῦτον, ὡς ἐκείνη, βχυρσήμαντα. Καὶ ἀληθῶς τίς δύναται νάρνηθῆ εἰς τὸ γεγονὸς ἐκεῖνο ὑψίστην σημασίαν καὶ νὰ μὴ θεωρῆ αὐτὸ ὡς στιγμὴν ἱστορικῆς, οὕτως εἰπεῖν, κρίσεως, καθ' ἣν ἐκ τῆς καταλύσεως τῆς ἀρχαιότητος καὶ τοῦ κατακλυσμῶ τῆς τῶν ἔθνῶν μεταναστάσεως, προέκυψε τὸ στερεὸν ἐκεῖνο ἔδαφος, ἐφ' οὗ ἔλαβεν ἐφεξῆς τὸν σχηματισμὸν αὐτῆς ἡ ἱστορία τῆς νεωτέρας Εὐρώπης;

Πᾶς τις ἐνόμιζεν ὅτι μετὰ τὴν στέψιν αὐτοῦ θὰ ἐξέλεγεν ὁ Κάρολος ὡς διαρκῆ τοῦ ἀπεράντου αὐτοῦ κράτους πρωτεύουσαν τὴν Ῥώμην, αὐτόθι θάνηγειρε αὐτοκρατορικὰ αὐτοῦ ἀνάκτορα, καὶ αὐτόθεν θὰ ἤκούετο βροντῶσα ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐτοῦ φωνή. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἄλλην εἶχεν ὁ Κάρολος ἰδέαν. Οὗτος δὲν ἠγάπα νὰ κατοικῆ παρὰ

τὰ μεσημβρινὰ ὄρια τοῦ κράτους. Τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἶχε στρέψει πρὸς βορρᾶν, ἐνθα ὁ κίνδυνος παρίστατο μεγαλείτερος καὶ ἀπειλητικώτερος, παρὰ τὴν χώραν τῶν Σαξόνων. Καὶ ὁμως ἡ Ῥώμη ἦτο ἄλλοτε ἢ πρωτεύουσα ὄλου τοῦ κόσμου, ἦτο ἡ ἀγία πόλις διὰ σύμπασαν τὴν χριστιανωσύνην τῆς Δύσεως, ἡ πόλις τῶν ἀποστόλων καὶ μαρτύρων, τῶν ἀγίων τάφων καὶ λειψάνων, ἡ ἔδρα ἐπὶ τέλους τοῦ πρώτου ἐπισκόπου καὶ διαδόχου τοῦ Πέτρου. Ὅσον ταπεινὴ καὶ ἄν ἦτο ἡ θέσις, ἣν ὁ Πάπας κατέλαβε παρὰ τῶ νέῳ αὐτοκράτορι, ὅσον καὶ ἄν ἐτίμα ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ῥώμης τὸν Κάρολον ὡς προστάτην αὐτοῦ καὶ ἀνώτατον κύριον, ἦτο ἀδύνατος ἢ συνυπαρξίς ἀμφοτέρων ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Ὁ Πάπας θὰ ἠσθάνετο βαθμηδὸν ἐκλείπουσαν τὴν περιστέφουσαν αὐτὸν αἴγλην καὶ θὰ περιήρχετο ἐπὶ τέλους εἰς τὴν θέσιν καὶ αὐτοῦ τοῦ ὑποτελοῦς, εἰ καὶ ὁ Κάρολος δὲν ἦτο δεσπότης, θηρεῦων αὔξησιν μόνον τῆς δυνάμεώς του καὶ ἀπεριόριστον αὐθαίρεσίαν. Ὁ μέγας τῆς Δύσεως μονάρχης ἐκέκτητο ἔξοχον πνεῦμα, βαθεῖαν πολιτικὴν θεωρίαν καὶ ἅπασαν τὴν πείραν τῆς ἐποχῆς του, ὥστε νὰ μὴ θέλῃ νὰ ταπεινώσῃ ἐπὶ τοσοῦτον τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐκκλησίας καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν εὐπειθῆ τῆς Αὐλῆς ἐπίσκοπον. Τὸ Παπικὸν ἀξίωμα ἐθεώρει ὁ Κάρολος λίαν ὑψηλὸν καὶ ἐνόμιζε μάλιστα ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον, καίτοι καλῶς ἐγίνωσκε τὰ παντοειδῆ τῶν φερόντων αὐτὸ ἐλαττώματα, καίτοι αἱ διηγεεῖς αὐτῶν καὶ ἰδιοτελεῖς ἀξιώσεις καὶ ἰκεσῖαι περὶ αὐξήσεως τῆς χώρας τῶν ἦσαν αὐτῷ τὰ μάλιστα ὀχληραὶ καὶ δυσάρεστοι.

Τοὺς ἀντιπροσώπους τούτους τῆς πολιτείας καὶ ἐκκλησίας συνέδεε μία καὶ ἡ αὐτὴ ἀνάγκη, ἐν καὶ τὸ αὐτὸ συμφέρον, ἦτοι νὰ ἐνισχυθῶσιν ἀμοιβαίως καὶ νὰ δώσωσιν εἰς τὴν νέαν τοῦ κόσμου διάταξιν διαρκῆ μορφήν. Αὐτοκράτωρ καὶ Πάπας ἦσαν ἕκτοτε οἱ δύο ἀνώτατοι ἀρχηγοὶ τῆς χριστιανωσύνης, οἱ δὲ λαοὶ τῆς Δύσεως συνεθίζον νὰ θεωρῶσιν αὐτοὺς ὡς δύο μεγάλους ἡλίους, εἰς ὧν τὴν λάμψιν ὀφείλον τὴν ὑπαρξίν των.

Δὲν γνωρίζομεν ἂν ὁ Κάρολος, καθ' ἣν στιγμὴν ἠσθάνετο τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κύπτουσαν ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στέμματος, εἶχε συνειδησὶν τινα τῆς ὑψίστης σημασίας καὶ ἐπιρροῆς, ἣν τὸ βαρυσήμαντον ἐκεῖνο γεγονός ἐμείλει, κατὰ τὰ ἤδη εἰρημένα, νὰ ἐξασκήσῃ ἐπὶ τοὺς μετέπειτα χρόνους. Δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅμως ὅτι, ὅσον καὶ ἂν ἐνόμιζε τὸ διάβημά του ἐκεῖνο δίκαιον, θάναγνώριζεν οὐχ ἦττον ὁ ἡγεμὼν ἐκεῖνος κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν, ὅτι, ἐνόσω τὸ νέον αὐτοῦ ἀξίωμα δὲν ἐτύγγανε τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς Αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου, οὐ μόνον θὰ παρίστατο ἐνώπιον τοῦ κόσμου ὡς παράνομον καὶ αὐθαίρετον, ἀλλὰ καὶ, ἂν ἔνεκα τούτου ἤθελον προέλθει διενέξεις, πολὺ θὰ συνετέλουν αὐταὶ εἰς μείωσιν τῆς σημασίας αὐτοῦ καὶ ἐπιρροῆς. Διὰ τοῦτο ἔκρινε λίαν ἀναγκαῖον νὰ ζητήσῃ νὰ συμφιλιωθῇ μετὰ τῆς Αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου καὶ ἀποφύγῃ τὸ ἐπ' αὐτῷ πᾶν διάβημα δυνάμενον νὰ παράσχῃ ἀφορμὴν εἰς οἰοδῆποτε αὐτῆς ἐρεθισμὸν.

Ἀλλὰ διὰ τίνος ἄρα γε μέσου ἤλπιζεν ὁ Κάρολος, ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ τούτο; Ὁ Θεοφάνης διηγεῖται¹, ὅτι κατ' αὐτὸ δὴ τὸ ἔτος τῆς στέψεως αὐτοῦ ὁ Κάρολος βουληθεὶς κατὰ Σικελίαν στόλῳ παρατάξασθαι μετεβλήθη ζευχθῆναι μᾶλλον Εἰρήνην βουληθεὶς. "Ὅτι ἀληθῶς ὁ Κάρολος ματαίαν θεωρῶν τότε πᾶσαν ἐλπίδα περὶ ἀναγνωρίσεως τοῦ νέου αὐτοῦ ἀξιώματος ὑπὸ τῆς Αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου δι' ἀπλῶν διαπραγματεύσεων, ὡς μόνον μέσον πρὸς τοῦτο ἐπενόησε τὸν μετὰ τῆς Εἰρήνης γάμον του², οὐδὲως ἀμφιβάλλομεν, ἀφ' οὗ μάλιστα, κατὰ τὸν αὐτὸν χρονόγραφον, μετὰ ἐν ἀπὸ τῆς στέψεώς του ἔτος *ἔφθασαν (δὲ) καὶ οἱ ἀποσταλέντες παρὰ Καρόλου ἀποκρισιάριοι καὶ τοῦ πάπα Λεοντος* πρὸς τὴν Εἰρήνην αἰτούμενοι ζευχθῆναι

1) σ. 736.

2) Ὁ Κάρολος διετέλει τότε ἐν χηρείᾳ ἔνεκα τοῦ πρὸ μικροῦ συμβάντος θανάτου τῆς τελευταίας συζύγου του Λιουτγάρδης.

αὐτὴν τῷ Καρόλῳ πρὸς γάμον καὶ ἐνάσαι τὰ ἐφ᾽ αὐτὴν καὶ τὰ ἐσπέρια»¹. Διότι διὰ τοῦ γάμου τούτου δὲν θὰ ἐτύγχανε μόνον τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ νέου αὐτοῦ ἀξιώματος διὰ τὸ δυτικὸν κράτος, ἀλλὰ καὶ θὰ ἦτο, κατὰ τὴν ιδέαν του, «ὁ μόνος τῆς αὐτοκρατορικῆς ιδέας ἀντιπρόσωπος» ἐν ἀμφοτέροις τοῖς κράτεσι².

Ἄλλ' ἐν ᾧ τὸ γεγονός τοῦτο μετὰ τῶν αὐτῆς βεβαιότητος ἐκτιθησὶν ὁ σύγχρονος ἐκεῖνος τῆς αὐτοκρατείας καὶ ἀκριβῆς γνώστης τῶν ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ Βυζαντίου Ἑλληνας χρονογράφος, φαίνεται ἐν τούτοις περιεργον πῶς αἱ Φραγκικαὶ καὶ πηγαὶ οὐδεμίαν τοῦ πράγματος τούτου ποιοῦνται μνείαν ἀναφέρουσαι μόνον, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 802 ἀπέστειλεν ἡ Εἰρήνη πρὸς τὸν Κάρολον τὸν σπαθάριον Λέοντα, ὅπως συνομολογήσῃ συνθήκην μεταξὺ Φράγκων καὶ Ἑλλήνων, καὶ ὅτι καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος ἀπέστειλεν ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ πρὸς τὴν Αὐλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἰδίαν πρεσβείαν³. Καὶ διατι μὲν αἱ Φραγκικαὶ καὶ πηγαὶ ἀποσιωπῶσι τὸ ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος χρονογράφου ἀναφερόμενον περὶ τοῦ μεταξὺ τοῦ Καρόλου καὶ τῆς Εἰρήνης γάμου, δὲν εἶναι δύσκολον νομίζομεν νὰ ἐξηγηθῇ, εἴαν ληθῇ ὑπ' ὄψει, ὡς καὶ παρακατιόντες θὰ ἴδωμεν, ὅτι αἱ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης διαπραγματεύσεις ἐναυάγησαν. Λυπηρὸν ὅμως εἶναι ὅτι ἀμφοτέραί αἱ πηγαὶ αὗται, ἢ τε Ἑλληνικὴ καὶ ἢ Φραγκικὴ, εἶναι ἐλλιπεῖς· διότι ἡ μὲν Ἑλληνικὴ οὐδεμίαν ποιεῖται μνείαν τῆς πρὸς τὸν Κάρολον πρεσβείας τῆς Εἰρήνης, ἡ δὲ Φραγκικὴ ἀναφέρει μὲν τὸν σκοπὸν ἀμφοτέρων ἀλλ' ὄλως ἀορίστως. Καὶ ὅμως, εἴαν τις θελήσῃ νὰ ἐγκύψῃ μετὰ προσοχῆς εἰς τὸ πνεῦμα τῶν εἰδήσεων τούτων, δύναται, ὡς ἡμεῖς νομίζομεν, νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς συγκρίσεως αὐτῶν τὸ ἐπόμενον συμπέρασμα. Ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς

1) σ. 737.

2) Moltmann, Theophano, Gemalin Otto II σ. 7.

3) Einhard's Jahrbücher σ. 102.

στιγμῆς τῆς στέψεως τοῦ Καρόλου ὡς ῥωμαίου αὐτοκράτορος, οἱ ἐν Βυζαντίῳ οὐ μόνον ἐνόμιζον ματαίαν πᾶσαν αὐτῶν ἐλπίδα περὶ ἀνακτήσεως τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ καὶ κατείχοντο ὑπὸ τοῦ φόβου, μὴ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως, οὐτινος τὰ ἔξοχα προτερήματα καὶ τὰ λαμπρὰ κατορθώματα εἶχον διεγείρει τότε τὴν γενικὴν ἐκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμόν, στηριζόμενος ἐπὶ τῆς παραδόσεως, ἤθελε δοκιμάσει νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν κυριαρχίαν αὐτοῦ οὐ μόνον ἐφ' ἅπασαν τὴν Ἰταλικὴν Χερσόνησον ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὴν Δαλματιάν καὶ τὴν Σικελίαν, ἢ Εἰρήνην, θέλουσα νὰ ποτρέψῃ τὸν ἀπειλοῦντα τὰς ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνικὰς κτήσεις κίνδυνον, προσέβη διὰ τοῦ γνωστοῦ αὐτῆς ἀπεσταλμένου εἰς φιλικὰς μετὰ τῆς Αὐλῆς τοῦ Ἀκυϊγράνου διαπραγματεῦται. Δὲν δυνάμεθα δυστυχῶς, ἕνεκα τῆς σιωπῆς τῶν πηγῶν, νὰ γνωρίζωμεν τὰς ὑπὸ τῆς Εἰρήνης δοθείσας εἰς τὸν ἀπεσταλμένον αὐτῆς ὁδηγίας. Ἀλλὰ δὲν νομίζομεν καὶ ἀπίθανον ὅτι ἐπεφορτίσθη οὗτος νὰ ὑποδηλώσῃ εἰς τὸν μονάρχην τῆς Δύσεως, καθ' ἣν ἐποχὴν καὶ οὗτος ἐσκόπει, ὡς εἶδομεν, νὰ πράξῃ τὸ αὐτό, τὴν κλίσειν τῆς αὐτοκρατείας εἰς τὸ νὰ συνδεθῇ μετ' αὐτοῦ διὰ γάμου.

Καὶ ἀληθῶς ἐν ἣ θέσει διετέλει τότε ἡ Εἰρήνη τί ἄλλο ἠδύνατο νὰ πράξῃ ἂν ἐπεθύμει νὰ διάγῃ φιλικῶς πρὸς τοὺς Φράγκους; Τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀξιώματος τοῦ Καρόλου ἦτο ἀδύνατον νὰ ποφύγῃ χωρὶς νὰ περιέλθῃ πρὸς αὐτὸν εἰς πόλεμον τὰ μάλιστα ἐπικίνδυνον διὰ τὰς ἐν Ἰταλίᾳ ἑλληνικὰς χώρας, ἐν ἐποχῇ μάλιστα, καθ' ἣν τὸ κράτος καὶ ὑπὸ δύο ἄλλων ἠπειλεῖτο φοβερῶν ἐχθρῶν, τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Βουλγάρων.

Οὐδὲ ἐλάθανε τὴν Εἰρήνην, ὅτι ἡ ἀναγνώρισις τοῦ Καρόλου ὡς Αὐτοκράτορος ἦτο οἰονεὶ αὐτοκτονία διὰ τὴν ἀνατολικὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ ὅτι ὁ ἀστὴρ αὐτῆς θὰ ὦχρία εἰς τὸ ἕξῃς πρὸ τῆς λάμψεως τοῦ ἐν τῇ Δύσει ἀναφανέντος αὐτοκρατορικοῦ ἡλίου. Ἐγίνωσκεν, ὅτι τοῦτο πράττουσα θὰ παρητεῖτο διὰ παντὸς τὰς ἀρχαίας ἀξιώσεις τοῦ ἑλληνικοῦ

κράτους ἐπί τε τῆς Ῥώμης καὶ ἀπάσης τῆς Ἰταλίας, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ τὰς ἐκ παραδόσεως εἰς τὸ δυτικὸν κράτος ἀνηκούσας ἑλληνικὰς χώρας ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ. Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν καὶ κατ' ἀμφοτέρα διατελοῦσα ἐπικινδύνῳ θέσει, οὐδὲν ἄλλο μέσον ἔβλεπε τότε ἡ Εἰρήνη σωστικὸν διὰ τε τὸ κράτος καὶ δι' ἐαυτήν, ἢ τὸν μετὰ τοῦ μονάρχου τῆς Δύσεως γάμον αὐτῆς. Θὰ ἴδωμεν ὅμως ὅποια τὸ ἀπονενοημένον καὶ παράτολμον τοῦτο διάβημα τῆς ἀπερισκέπτου ἐκείνης γυναικὸς ἔσχεν ἐπακολουθήματα.

Ὅτι ὁ ἀπεσταλμένος τῆς Εἰρήνης ἐπεφορτίσθη ὑπ' αὐτῆς νὰ ὑποδηλώσῃ εἰς τὸν Κάρολον τὰς διαθέσεις της εἰς τὸ νὰ συνδεθῇ μετ' αὐτοῦ διὰ γάμου, δύναται καὶ ἐκ τούτου προσέτι νὰ ἐξαχθῇ, ὅτι εὐθύς μετὰ τοῦ αὐτοῦ Ἕλληνας ἀπεσταλμένου ἀπέστειλε καὶ ὁ Κάρολος ἰδίους τοιούτους, οἵτινες, κατὰ τὴν γνωστὴν ἤδη τοῦ Θεοφάνους μαρτυρίαν, *ἤτησαντο ζευχθῆναι τὴν Εἰρήνην τῷ Καρόλῳ πρὸς γάμον*. Εἶναι ἀδύνατον νὰ υποθέσωμεν ὅτι ὁ Κάρολος προέβη εἰς τὸ διάβημα τοῦτο ἄνευ προηγουμένης ὡς πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα συνεννοήσεως μετὰ τοῦ ἀπεσταλμένου τῆς Εἰρήνης.

Ἄλλ' ἐν ᾧ τοιαύτην ἔχομεν περὶ τούτου γνώμην, δὲν δυνάμεθα ὅμως καὶ νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι καὶ ἡ ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ ἑτέρα εἰδήσις τοῦ αὐτοῦ χρονογράφου, ὅτι δῆλα δὴ ἐμελλον διὰ τοῦ σκοπομένου γάμου νὰ ἐνωθῶσι πάλιν τ' ἀπὸ τετρακοσίων ἤδη ἐτῶν κεχωρισμένα δύο ἡμίση τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους. ἦτο τότε δυνατόν νὰ ἐκτελεσθῇ, οὐδὲ πιστεύομεν μάλιστα ὅτι τοιαύτη τις ἐνωσις σπουδαίως ἐνομίζετο δυνατὴ ὑπὸ τε τοῦ Καρόλου καὶ τῆς Εἰρήνης. Καὶ ἀληθῶς πότερον τῶν δύο μερῶν θὰ ἐκυβέρνα ἀμφοτέρα τὰ κράτη; Πῶς δὲ θὰ ἐξωμαλίζοντο αἱ δυσκολίαι αἱ χωρίζουσαι τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς Λατινικῆς καὶ θὰ κατηναύζετο τὸ ἀμοιβαῖον τῶν δύο λαῶν μῖσος; Τὰ σπουδαῖα ταῦτα ζητήματα δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἐβασανίσθησαν σπουδαίως ἐκατέρωθεν καὶ νὰ μὴ ἐθεωροῦντο ὡς

προσκόμματα ἀνυπέρβλητα διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν δύο κρατῶν. Οὐδὲ δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ Εἰρήνη θὰ συνελάμβανέ ποτε τοιαύτην παράτολμον ἰδέαν ἢ καὶ ὑπ' ἄλλου προταθεῖσαν θάπεδέχετο, ἀφ' οὗ ἐγίνωσκεν ἤδη, ὅτι ζητήματα τοσοῦτον σοβαρὰ δὲν ἐζηρῶντο ἀπὸ μόνης τῆς θελήσεως αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς συγκαταθέσεως τῶν ὑπηκόων της, ὧν τὰς διαθέσεις δὲν ἠγνόει. Ἀλλὰ καὶ ἄνευ τούτου εἶναι δυνατόν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ φίλαρχος ἐκείνη γυνή, ἢ μὴ διστάσασα νὰ διαπράξῃ κατὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς τέκνου τὸ στυγερώτερον τῶν ἐγκλημάτων μόνον καὶ μόνον ὅπως μὴ στερηθῇ τῆς ἀρχῆς, θὰ παρητήτο ἤδη αὐτὴν παραχωροῦσα τὴν θέσιν της εἰς πρόσωπον ξένου; Ἀλλ' οὐδ' ὁ Κάρολος νομίζομεν ὅτι ἐπίστευεν, ὅτι ἦτο ποτε δυνατόν νὰ κατορθωθῇ διὰ τοῦ σκοπομένου δεσμοῦ τῶν δύο κρατῶν ἡ ἔνωσις. Ἐκεῖνο, οὔτινος πρωτίστως ἔμελε τότε τῇ μονάρχῃ τῆς Δύσεως, ἦτο ἡ ὑπὸ τῆς Αὐλῆς τοῦ Βυζαντίου ἀναγνώρισις τοῦ νέου αὐτοῦ ἀξιώματος. Ταῦτα δὲ λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν βεβαίως ὅτι τὰ σχέδια καὶ αἱ ἐλπίδες αὐτοῦ περιωρίζοντο ἐν τούτῳ καὶ μόνῳ· ἐξ ἐναντίας ἀδιστακτικῶς πιστεύομεν ὅτι ὁ Κάρολος, τὰ μάλιστα συνετὸς καὶ πρακτικὸς ὢν, ἐνόμιζεν ὅτι ὤφειλε νάρκεσθῇ τότε εἰς μικρότερας ὀφελείας, μέχρις οὗ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον τὰς περιστάσεις καταλλήλεις ἐπωφελοῦμενος δυνηθῇ ἐπὶ τέλους νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἐπιρροὴν αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ κράτει. Τότε ὅμως οὐδ' ἐφαντάσθη κἄν ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ μία καὶ μόνη δι' ἀμφοτέρα τὰ κράτη κυβέρνησις. Τὸ ἐπ' αὐτῷ δὲ οὔτε ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐνόμιζε δυνατόν νὰ ἰδρῦσῃ τὸν θρόνον του, ὅπως αὐτόθεν κυβερνᾷ τὴν μετὰ τῆς Ἀνατολῆς ἠνωμένην Δύσιν, οὔτε ἀπὸ ταύτης νὰ κυβερνᾷ τὸ Ἀνατολικὸν κράτος. Ἐκεῖνο δὲ ὅπερ ἀμφοτέροι οἱ ἡγεμόνες, ὅ τε Κάρολος καὶ ἡ Εἰρήνη, εἶχον κατὰ νοῦν, καθ' ἣν στιγμὴν ἀπεφάσισαν νὰ συνδεθῶσι πρὸς ἀλλήλους, ἦτο ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ δεσμὸς αὐτῶν ἔμελλε νὰ συνεπαγάγῃ τὴν ἔνωσιν τῶν δύο κρατῶν μόνον ὑπὸ κυβέρνησιν κευρω-

σμένην. Τὸ δὲ ζήτημα τῆς διαδοχῆς, ἐξ οὗ ἠδύναντο ἀληθῶς νὰ προκύψωσι κίνδυνοι διὰ τὴν μέλλουσαν τοῦ ἀνατολικοῦ κράτους τύχην, οὐδ' αὐτὸ ἐθεωρήθη τότε παρέχον φόβους, τὸ μὲν ἕνεκα τῆς προβεβηκυίας ἡλικίας τῆς Εἰρήνης¹, τὸ δὲ διότι οἱ υἱοὶ τοῦ Καρόλου δὲν ἠδύναντο ὑπὸ τὸ εἶδος οὗτος τοῦτο τῆς ἐνώσεως τῶν δύο κρατῶν νὰ διεκδικήσωσι κληρονομικὸν δικαίωμα ἐν τῷ Ἀνατολικῷ κράτει.

Ἐν τούτοις τὸ σχέδιον τοῦτο, ἐφ' οὗ τοσαύτας εἶχον στηρίξει ἀμφοτέρω τὰ μέρη ἐλπίδας, ἐπέπρωτο ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ μόλις εὐρισκόμενον νὰ ναυαγήσῃ. Ἄν οἱ Ἕλληνες δὲν ἠδυνήθησαν μέχρι τοῦδε, ἕνεκα τῶν διηνεκῶν πολέμων, οὓς διεξῆγον τότε κατὰ τῶν Σλαύων καὶ Μωαμεθανῶν, νὰ διαμαρτυρηθῶσιν ἐμπράκτως κατὰ τοῦ σπουδαίου ἐκείνου γεγονότος, ὅπερ εἶχε τελεσθῆ ἐν Ῥώμῃ πρὸ δύο ἐτῶν καὶ οὐτινος τὴν μεγίστην σημασίαν καλῶς ἤδη ἠνόησαν ἂν ἠνέχθησαν τοσαύτας μέχρι τοῦδε αὐθαιρεσίας καὶ ἐγκλήματα τῆς φιλάρχου αὐτῶν αὐτοκρατείας, δὲν ἠδύναντο ὅμως καὶ νὰ ἴδωσιν ἤδη ἀπαθῶς διακινδυνεύουσαν χάριν αὐτῆς καὶ αὐτὴν τὴν τύχην τοῦ κράτους των. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοφάνους, ὅτε οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Καρόλου, οἵτινες ἦσαν διαπεπιστευμένοι τὴν τοῦ γάμου ὑπόθεσιν, ἀφίκοντο εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εὗρον τὴν αὐτοκρατείραν κατὰ πάντα, ὡς ἦτο ἐπόμενον, σύμφωνον πρὸς τὰς προτάσεις αὐτῶν, οἱ ἀνώτεροι τοῦ κράτους ὑπάλληλοι ἐδείχθησαν ἔχοντες παντελῶς διάφορον περὶ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ὑποθέσεως γνώμην². Βλέποντες οὗτοι, ὅτι διὰ τοῦ προκειμένου δεσμοῦ οὐ μόνον ἔμελλε νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ θὰ ἠπειλείτο και-

1) Ἡ Εἰρήνη συνεζεύχθη μετὰ τοῦ Λέοντος τοῦ Δ' τῷ 769 εἰς ἡλικίαν 17 ἐτῶν. Θεοφ. σ. 687. Κεδρ. Β'. 17. Herzberg, Geschichte Griechenlands κλπ. I, 203.

2) Θεοφ. 737. (Εἰρήνη) ὑπήκουσεν ἂν εἰμὴ Ἀέτιος οὗτος ὁ πολλὰκις βηθεὶς ἐκώλυσε παραδυναστεύων καὶ τὸ κράτος εἰς τὸν ἴδιον ἄδελφόν σφετεριζόμενος.

ρίως ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ κράτους, βεβαίως θὰ ἔσπευσαν νὰ ἐπιστήσωσι τὴν προσοχὴν τῆς αὐτοκρατείας ἐπὶ τῶν δυσαρέστων ἐπακολουθημάτων, ἅτινα ἐμελλε νὰ ἐπενέγκῃ τὸ σκοπούμενον παράτολμον αὐτῆς διάβημα καὶ θὰ παρέστησαν ὅτι δὲν ἐξηρτάτο ἀπ' αὐτῆς, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἔθνους νὰ σκεφθῆ περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ τύχης, ὅπως ἂν ἤθελε κρίνει ὀρθόν, καὶ ὅτι οὐδέποτε οἱ Ἕλληνες θὰ ὑπέκυπτον ὑπὸ νόμους ξένους.

Οἰκτρά ἄληθῶς καὶ ἀξιόμιμπος παρίσταται καὶ ἡ διαγωγὴ, ἣν μετήλθε τότε παρὰ τῆ αὐτοκρατεία ὁ πανίσχυρος ὑπουργὸς αὐτῆς Ἀέτιος. Ὑπὲρ τοῦ ἰδίου συμφέροντος φροντίζων οὗτος οὐ μόνον προσεπάθει νὰ πείσῃ αὐτὴν νὰ συζευχθῆ μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Λέοντος¹, ἀλλὰ καὶ οὐδενὸς ἐφείδετο σῦναμα μέσου ὅπως ἐρεθίσῃ τὸν λαὸν παριστῶν αὐτῷ διὰ τῶν ἐπιτηδείων ὀργάνων τοῦ τὸν μετὰ τοῦ μονάρχου τῆς Δύσεως γάμον τῆς αὐτοκρατείας ὑπὸ τὴν εἰδεχθεστέραν μορφήν. Ἀλλ' ἐν ᾧ ἕνεκα πάντων τούτων παρετεινοντο αἱ μετὰ τῶν Φράγκων ἀπεσταλμένων διαπραγματεύσεις τῆς Εἰρήνης, συνυφάνθη κατ' αὐτῆς συνωμοσία, ἣτις ἐπὶ τέλους ἐξέσπασεν εἰς ἐπανάστασιν. Λαὸς καὶ στρατὸς ἀνεκήρυξαν αὐτοκράτορα τὸν πατρίκιον καὶ γενικὸν λογοθέτην Νικηφόρον,² οὗτινος οἱ ὀπαδοὶ εἶχον προβῆ πρότερον εἰς τὴν καθάρεισιν καὶ σύλληψιν τῆς αὐτοκρατείας. Ὁ νέος αὐτοκράτωρ ἐκ μακρᾶς πείρας γινώσκων ὅτι ἢ ἐν τῇ πρωτευούσῃ διατριβῇ τῆς Εἰρήνης οὐδεμίαν παρεῖχεν ἀσφάλειαν, ἐξώρισεν αὐτὴν τὸ μὲν πρῶτον εἰς τὴν νῆσον Πρίγκιπον, μετ' ὀλίγας δ' ἡμέρας εἰς Λέσβον, ἐνθα καὶ ἀπέθανε τῇ 9ῃ Αὐγούστου τοῦ ἐπομένου ἔτους, ἄκλαυτος καὶ ἐν μεγίστῃ πενίᾳ³.

Ἐνεκα τῶν μηχανορραφιῶν καὶ ἐγκλημάτων αὐτῆς οὐδέποτε κατώρθωσεν ἡ Εἰρήνην ἀποκτῆσθαι φίλους, καίτοι οὐδενὸς ἐφείσθη μέσου, ὅπως ἐφελκύσῃ εἰς ἑαυτὴν τοῦ λαοῦ τὴν συμ-

1) Θεοφάν. 738.

2) Θεοφάν. αὐτόθι.

3) Θεοφάν. 745.

πάθειαν. Οὐδὲν ὠφέλησεν αὐτὴν οὔτε τῶν φόρων ἢ ἐλάττωσις, οὔτε ἡ προαγωγή τοῦ ἐμπορίου, οὔτε ἡ ἴδρυσις τῶν πολλῶν μονῶν, οὔτε ὁ ὑπὲρ τῆς καταπαύσεως τῶν εἰκονομαχιῶν ἔκτακτος αὐτῆς ζῆλος, ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ ἀφειδῆς τοῦ χρυσοῦ χύσις, δι' οὗ συνειθίζε νὰ καταβρέχη τὸν ἀγαλλόμενον ὄχλον, ὅσακις καθ' ἑορτασίμους ἡμέρας, συνοδευομένη ὑπὸ τῶν ἀνωτάτων αὐτῆς ὑπαλλήλων, ἐπισκέπτετο τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας ἐν χρυσῷ ὀχήματι συρομένῳ ὑπὸ τεσσάρων λευκοτάτων ἵππων. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἴδιον αὐτῆς πλάσμα ὁ ὑποκριτῆς Ταράσιος, ὁ ὑπ' αὐτῆς ἀνυψωθείς εἰς τὸ πατριαρχικὸν ἀξίωμα, δὲν ἐδίστασε νὰ κηρυχθῆ ὑπὲρ τοῦ νέου αὐτοκράτορος καὶ νὰ στέψη αὐτὸν πανηγυρικῶς Μόνοι οἱ μοναχοὶ ἔμειναν αὐτῇ πιστοὶ οὐδόλως μάλιστα διστάσαντες, ἔνεκα τῆς πρὸς αὐτὴν τυφλῆς τῶν ἀφοσιώσεως, νὰ κατατάξωσι τὴν ἐκ φιλαρχίας τυφλώσαν τὸ ἴδιον αὐτῆς τέκνον μεταξὺ τῶν ἁγίων.

Ἄλλ οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Καρόλου δὲν ἔσχον μόνον τὸ ἀτύχημα νὰ παραστῶσι μάρτυρες τῆς πρὸ τῶν ὁμμάτων αὐτῶν διαδραματισθείσης σκηνῆς¹. αὐτοὶ ἐξετέθησαν προσέτι καὶ εἰς τὴν ἀγρίαν λύσσαν τοῦ λαοῦ προβάντος εἰς πολυειδεῖς κατ' αὐτῶν ὕβρεις καὶ προσβολάς. Τὸ ἐθνικὸν μῖσος τῶν Ἑλλήνων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ ἐξεγερθῆ κατ' ἐκείνων, ὧν ἡ φυλὴ εἶχε σφετερισθῆ μέγα μέρος τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐν οἷς ἔβλεπεν ἤδη τοὺς μεσίτας διπλωματικοῦ τεχνάσματος τὰ μάλιστα ἐπιβλαβοῦς εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους. Τὸ δὲ μῖσος τοῦτο τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Φράγκους ἐκείνους ἐπηύξησαν ἔτι μᾶλλον καὶ αἱ θρησκευτικαὶ αὐτῶν προλήψεις. Ἐν τούτοις οἱ ἀντιπρόσωποι ἐκείνοι τοῦ μονάρχου τῶν Φράγκων οὐ μόνον δὲν ἐπτοήθησαν ἐκ τῶν ὕβρεων καὶ ἀπειλῶν τῶν ἐξηγηριωμένων Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ διαμαρτυρηθέντες ἐντόνως κατὰ τῆς μεταβολῆς ἐκείνης καὶ ἰδίως κατὰ τῆς καθαιρέσεως τῆς αὐτοκρατείας,

1) Θεοφάν. 742.

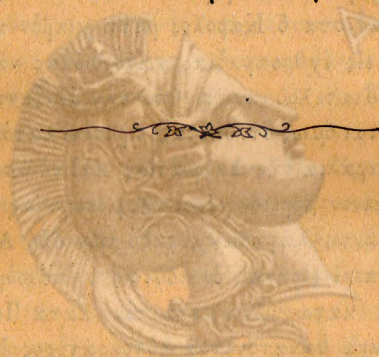
ἠπειλήσαν ἐκδίκησιν παρὰ τοῦ Καρόλου καὶ κατέλιπον ὀπισθεν αὐτῶν ἐκφράσεις τῆς ἀγρίας αὐτῶν μνησικακίας. Ἀνεχώρησαν δὲ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους 803 συνοδευόμενοι ὑπὸ ἀπεσταλμένων τοῦ νέου αὐτοκράτορος, θεωρήσαντος ἴσως ἀναγκαῖον οὐ μόνον νὰ δικαιολογήσῃ παρὰ τῷ μονάρχῃ τῆς Δύσεως τὸ πρόσφατον βίαιον αὐτοῦ διάβημα, ἀλλὰ καὶ κανονίσῃ μετ' αὐτοῦ τὰς μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν ὑφισταμένας διαφοράς¹.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ Αὐλὴ τοῦ Βυζαντίου δὲν ἐσχόπει ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ προβῇ εἰς ἀναγνώρισιν τοῦ νέου ἐν τῇ Δύσει τίτλου τοῦ μονάρχου τῶν Φράγκων, οὐ μόνον αἱ μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν διαφοραὶ δὲν ἐκανονίσθησαν, ἀλλὰ καὶ περιήλθε μάλιστα ὁ Κάρολος μετὰ μικρὸν πάλιν πρὸς τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐχθροπραξίας, κατορθώσας νὰ ὑποτάξῃ τὴν Βενετίαν, διατελοῦσαν ἔτι ὑπὸ τὴν Βυζαντιακὴν κυριαρχίαν. Φαίνεται ὅμως ὅτι ὑπέταξε προσέτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τὰ τε παράλια τῆς Δαλματίας καὶ τὸ ὑπὸ τῶν Κροατῶν κατοικούμενον βόρειον μέρος τῆς μεσογαίας. Καίτοι δὲ καὶ βραδύτερον ἀντηλλάγησαν μεταξὺ τῶν δύο Αὐλῶν διαπραγματεύσεις περὶ εἰρήνης, ἐν τούτοις ὁ ποθούμενος συμβιβασμὸς μόλις κατωρθώθη μετὰ τὸν κατὰ Ἰούνιον τοῦ 811 ἐπισυμβάντα θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου. Ὁ νέος αὐτοκράτωρ Μιχαὴλ ὁ Α' ἀνίσχυρος εἰς ἄκρον ἀπένευμεν εἰς τὸν Κάρολον τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως ἀντὶ τοῦ μέχρι τοῦδε ῥηγός², ὃν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον καὶ τοσοῦτον ἐπιμόνως εἶχεν ἀρνηθῆ ὁ προκάτοχός του. Ὡς ἀμοιβὴν δὲ τῆς τοιαύτης αὐτοῦ ἀναγνώρισεως ἀπέδωκεν ὁ ἡγεμὼν τῶν Φράγκων εἰς τὸ Βυζάντιον τὴν Βενετίαν καὶ Δαλματίαν. Ἐκτοτε δὲ ὁ τίτλος τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου ἐσβέσθη τελῶς ἐν Ῥώμῃ, βαθὺ δὲ χάσμα ἐχώριζεν

1) Einhards Jahrbücher. σ. 103. Herzberg, Geschichte Griechenlands κτλ. I, 208.

2) Θεοφάν. σ. 770. Einhards Jahrbücher σ. 123.

εἰς τὸ ἐξῆς Ἀνατολὴν καὶ Δύσειν. Ἐκκλησία, πολιτικά κα-
θεστώτα, ἐπιστῆμαι καὶ τέχναι. ἦθη καὶ βίος καὶ αὐταὶ
ἀκόμη αἱ ἀναμνήσεις διεκρίνοντο εἰς ἀνατολικά καὶ δυ-
τικά. Οἱ δ' ἐπὶ τούτῳ ἐκπληκτοὶ Ἕλληνες παρεπονοῦντο
ὅτι τὸν ἀρχαῖον ἐκείνον δεσμὸν μεταξὺ τῆς Ῥώμης καὶ
τοῦ Βυζαντίου ἀπέκοψε τὸ μέγα ξίφος τῶν Φράγκων, καὶ
ὅτι ἡ νεωτέρα καὶ ὠραιότερα θυγάτηρ Κωνσταντινούπολις
ἀπεχωρίσθη διὰ παντός ἀπὸ τῆς γηραιᾶς αὐτῆς μητρὸς
Ῥώμης. Οὕτω δὲ τὸ μὲν Βυζαντιακὸν κράτος κατέστη ἀ-
νατολικὸν καὶ περιέπεσε κατὰ μικρὸν εἰς νάρκην διατηρη-
θεῖσαν ἐπὶ ἐξ ἑτι ἑκατονταετηρίδας, τὸ δὲ Γερμανορρωμαϊκὸν
ἀνεπτύχθη εἰς ἀνέλπιστον ἀκμὴν ἐν τῇ Δύσει. (*)

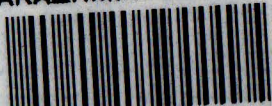
(*) Αἱ μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν σχέσεις ἀπὸ τῆς ἐκθρονίσεως τῆς
Εἰρήνης καὶ ἔπειτα ἀποτελοῦσι τὸ θέμα ἰδιαιτέρας πραγματείας προ-
σεχῶς ἐκδοθησομένης.

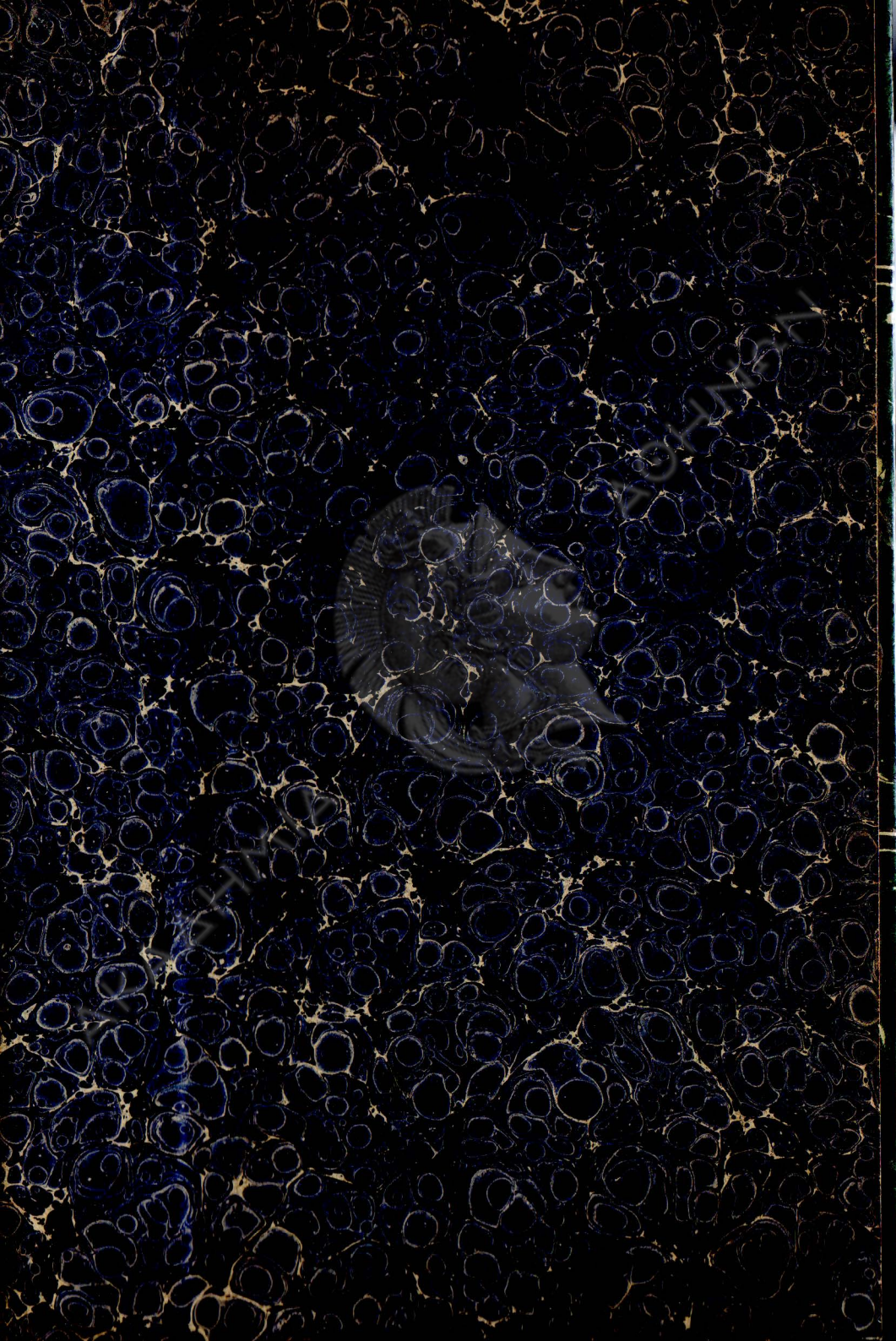
ΑΘΗΝΑΙΩΝ

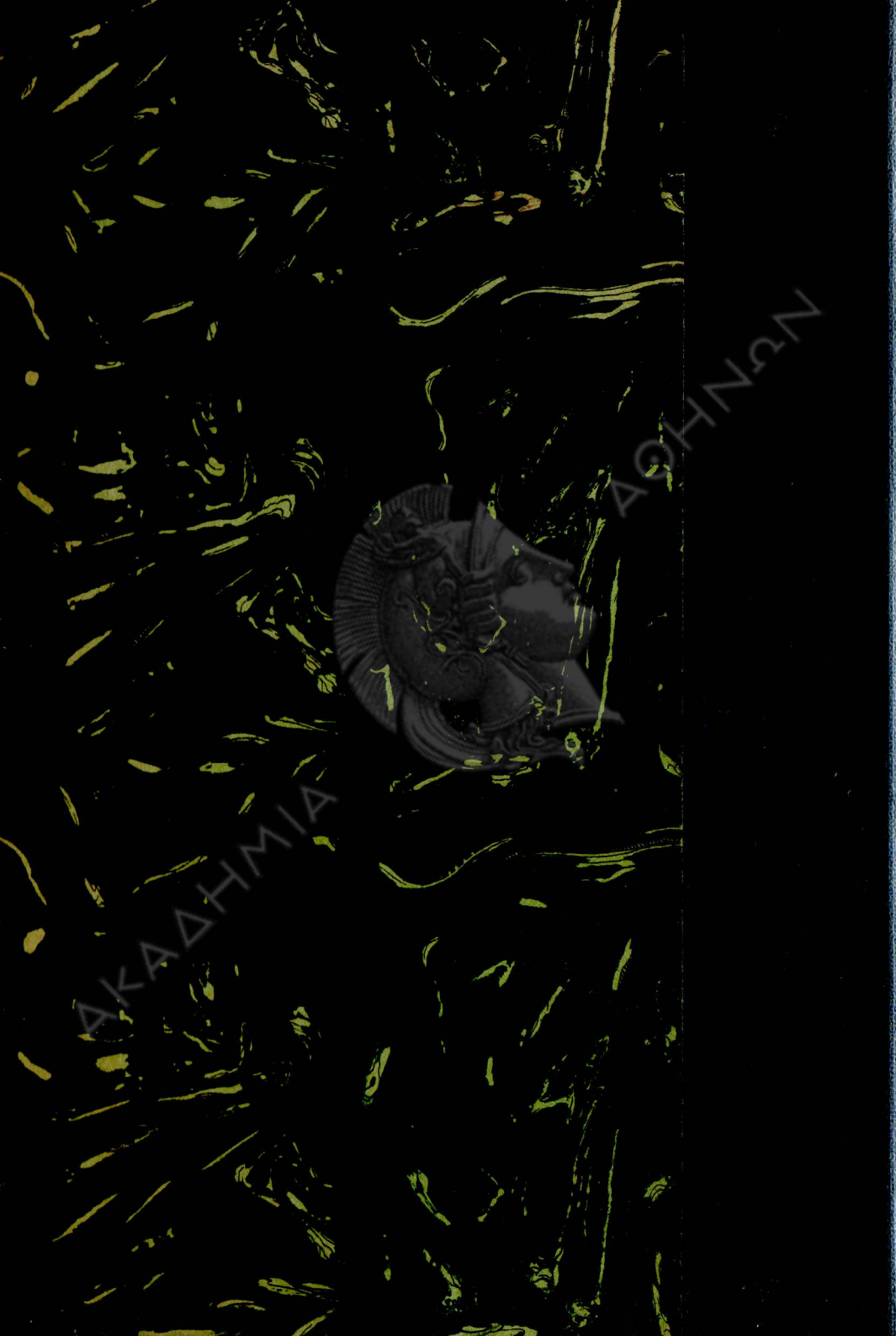
ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000019935

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΝΕΥΝΗΓΑ